Umhvørvismálaráðið

Dagfesting:	7. mars 2023
Mál nr.:	23/02877
Málsviðgjørt:	PB
Ummælistíð:	23.07.21-06.09.21
Eftirkannað:	09.02.2023

Uppskot til

Løgtingslóg
um
náttúruvernd
(Náttúruverndarlógin)

Kapittul 1
Endamál og gildisøki o.a.

Endamálið við løgtingslógini

§ 1. Endamálið við løgtingslógini er at røkja margfeldið og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruni, bæði fyri náttúruna sjálva og fyri náttúruna sum grundarlag undir burðardyggum virksemi, tilfeingi, mentan, heilsu og trivnaði hjá Føroya fólki nú og í framtíðini.

Gildisøki

§ 2. Løgtingslógin fevnir um føroyskt landøki, eisini áir, vøtn, ósar og løkir, og føroyskt sjóumveldi.

Allýsingar

§ 3. Í hesi løgtingslógini skulu hesi hugtøkini skiljast soleiðis:

1) Fremmand lívvera: lívvera, sum ikki hoyrir til nakað slag ella nakran stovn, sum finst natúrliga á staðnum.
2) Heysting: at henta ella savna inn plantur ella plantupartar, eisini ber og fruktir, í útilívi og vinnu.
3) Innflutningur: at føra í land úr økjum uttan fyri gildisøkið hjá løgtingslógini.
4) Lívmargfeldi: margfeldið av vistskipanum, sløgum og ílegubrigdum innan fyri sløgini og tey vistfrøðiligu sambondini teirra millum.
5) Lívvera: einstaklingur av plantum, dýrum og smáverum, íroknaðir allir partar, sum kunnu nørast ella flyta ílegutilfar.
6) Náttúrumargfeldi: lívmargfeldi, landslagsmargfeldi og jarðfrøðimargfeldi, sum ikki í høvuðsheitum er úrslit av mannaávirkan.
7) Náttúruslag: einsháttað slag av náttúru, sum fevnir um allar livandi lívverur og

umhvørvistættirnar, sum har virka, ella serstøk sløg av náttúrufyribrigdum umframt serstøk sløg av jarðfrøðiligum fyribrigdum.
8) Plantur: leggstreingjaplantur, mosi, algur, soppar og skónir.
9) Slag: eftir lívfrøðiligum metingarstøði avgjørdur bólkur av livandi lívverum.
10) Stovnur: bólkur av einstaklingum av sama slag, sum um somu tíð livir í einum avmarkaðum øki.
11) Tøka: øll avlíving ella burturtøka úr náttúruni av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, sama hvat endamálið er.
12) Útseting: at seta út, tilvitað at sleppa út ella at tveita sum burturkast lívverur í náttúruna ella í eina afturlatna skipan, har ið eingin vissa er fyri, at tær ikki sleppa út.
13) Vistfrøðiligt nyttuøki: øki, mørkini kunnu broytast við tíðini, sum hevur vistfrøðiligan týdning fyri eitt slag, til dømis sum gýtingarøki, vakstrarøki, øki, har ið fuglur søkir sær føði, ferðingarleið, hamskiftisøki, náttarhvíldarøki, makingarøki, yngliøki, vetrartilhaldsøki ella búøki.
14) Vistfrøðiligur standur: støða og gongd við atliti at nyttu, bygnaði og framleidni, har ið eitt náttúruslag finst, í mun til ítøkiligar ávirkanartættir.
15) Vistskipan: ein meira ella minni greidliga avmarkað og einsháttað náttúruskipan, har ið plantusamfeløg, dýrasamfeløg og smáverusamfeløg virka í samanspæli sínámillum og við umhvørvið, sum ikki er livandi.

Almenn fyrilitsskylda

§ 4. Øll hava skyldu til at fara fram við fyriliti og gera tað, sum rímiligt er, til, at náttúrumargfeldið ikki verður fyri skaða. Verður virkað sambært loyvi frá almennum myndugleika, er fyrilitsskyldan at rokna sum lokin, um fyritreytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

Onnur týðandi samfelagsáhugamál

§ 5. Tiltøk eftir hesi løgtingslógini skulu vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

Kapittul 2
Fyrisiting av dýrasløgum og plantusløgum

Fyrisitingarmeginregla

§ 6. Veiða og onnur tøka av dýrum, sum natúrliga liva vill, kann bara fara fram sambært lóg ella avgerð við heimild í lóg.
Stk. 2. Heysting og onnur tøka av villum plantum er loyvd, tá ið hon ikki hóttir stovnin á staðnum ella er avmarkað við lóg ella við heimild í lóg.
Stk. 3. Gagnnýtsla og onnur tøka av livandi tilfeingi í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum verður skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi.

Tøka eftir meting hjá landsstýrismanninum

§ 7. Landsstýrismaðurin kann áseta reglur ella taka fyrisitingarliga avgerð um at loyva tøku av dýrum, sum natúrliga liva vill:
1) til at verja plantur, dýr og vistskipanir, sum finnast natúrliga í náttúruni,
2) til at verja fyri skaða á gróði, húsdýr, fisk, vatn ella aðra ogn,
3) til at tryggja almenn heilsufyrilit og trygdarfyrilit ella onnur týðandi almenn áhugamál,
4) til at endurreisa stovnar,
5) til gransking, undirvísing ella flokkanarvirksemi, ella
6) tá ið talan er um fremmandar lívverur.

Stk. 2. Tøka eftir stk. 1, nr. 1-5, kann bara loyvast, um hon ikki hóttir lívførið hjá stovninum ella tað ikki ber til at røkka endamálinum á annan nøktandi hátt. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við einum loyvi til tøku.
Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann av sínum eintingum seta í verk tøku við endamálunum, sum nevnd eru í stk. 1, nr. 1-6, sbr. stk. 2. Tøkan kann um neyðugt

fara fram á ognini hjá øðrum. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur fyri slíkari tøku.

Tøka av ryggleysum dýrum

§ 8. Um ikki annað er ásett, er loyvt at:
1) avlíva ryggleys dýr, sum eru til ónáðir ella skaða,
2) avlíva fremmand ryggleys dýr og
3) taka ryggleys dýr, um tað ikki hóttir stovnin í økinum.

Stk. 2. Tá ið landsstýrismaðurin setur í verk tiltak eftir stk. 1, nr. 1 ella 2, kann hetta um neyðugt fara fram á fastogn hjá øðrum.
Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann áseta reglur ella taka avgerð um tøku av ryggleysum landdýrum.
Stk. 4. Gagnnýtsla og onnur tøka av villum ryggleysum dýrum í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum verður skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi.

Tøka av plantum

§ 9. § 6, stk. 2, er ikki til hindurs fyri, at plantur verða burturtiknar til at verja fyri skaða á heilsuna hjá fólki og dýrum, á gróði ella aðra ogn, til at taka burtur fremmandar lívverur ella til at røkja týðandi samfelagsáhugamál.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann á ognini hjá øðrum seta tiltøk í verk til at verja fyri skaða sum nevndum í stk. 1 og taka stig til burturtøku til at verja natúrlig sløg og vistskipanir.
Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann áseta reglur ella taka avgerð um heysting ella aðra tøku av plantum, sum ikki er fevnd av reglum í ella hevur heimild í aðrari lóg.
Stk. 4. Gagnnýtsla og onnur tøka av villum plantum í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum verður skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi.

Vard sløg

§ 10. Landsstýrismaðurin kann við kunngerð útnevna nærri tilskilað sløg sum vard. Tá ið avgerð verður tikin hesum viðvíkjandi, skal stórur dentur leggjast á:
1) stovnsstøðuna ella stovnsgongdina hjá slagnum,
2) um slagið hevur munandi part av síni natúrligu útbreiðslu ella ílegusereyðkennir í Føroyum, ella
3) um altjóða skyldur eru knýttar at slagnum.

Innihaldið í verndini

§ 11. Í kunngerð um vard sløg eftir § 10, stk. 1, kann landsstýrismaðurin:
1) Áseta forboð fyri allari tøku, skaða á ella oyðilegging av einum vardum slag ella ávísum stovnum av einum vardum slag, og at reglurnar í §§ 6-9 bara skulu galda, í tann mun sum kunngerðin ásetur.
2) Áseta reglur fyri vernd av ávísum sløgum av vistfrøðiligum nyttuøkjum, sum eru minni í vavi. Fyrilitini, sum áløgd verða, skulu ikki hava munandi ampa við sær fyri brúk, sum er í gongd. Seta fyrilitini tilsamans avmarkingar, sum hava munandi ampa og miss við sær, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir kapitli 4, ella at undantak verður gjørt eftir stk. 4. Ásetingin er ikki galdandi í sjónum.
3) Áseta krøv um at gera greiðu fyri, hvørjar avleiðingar ætlað inntriv í tey vistfrøðiligu nyttuøkini hjá einum slag hava fyri slagið, eisini um at gera greiðu fyri øðrum vistfrøðiligum nyttuøkjum, sum kunnu gera sítt til at tryggja, at slagið verður vart.

Stk. 2. Kunngerðin kann áseta reglur um røktartiltøk í samsvari við § 28, tá ið tað krevst til at verja slagið.
Stk. 3. Verða sambært stk. 1, nr. 2, reglur ásettar um vernd av ávísum sløgum av vistfrøðiligum nyttuøkjum hjá vardum sløgum, har ið virkin røkt ella aðrar atgerðir eru ein fyritreyt fyri at røkja økið, kann landsstýrismaðurin leggja fram virkisætlan til at tryggja slík økir. Tað almenna kann gera nærri avtalu við

jarðareigara, rættindahavara ella onnur um at røkja eitt vistfrøðiligt nyttuøki hjá vardum sløgum.
Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann gera undantak frá kunngerð eftir § 10, um tað ikki ger stovnsstøðuna ella stovnsgongdina hjá slagnum verri, ella um týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt.

Handil o.a.

§ 12. Til at verja dýrasløg og plantusløg, sum natúrliga liva vill, kann landsstýrismaðurin áseta reglur fyri innflutningi, útflutningi, flutningi, sølu og varðveitslu ella ognarhaldi av livandi ella deyðum eintøkum ella pørtum av slíkum sløgum.

Kapittul 3
Fremmandar lívverur

Fyrilitskrav

§ 13. Tann, sum hevur ábyrgdina, tá ið livandi ella lívførar lívverur verða settar út í náttúruna, skal fara fram við fyriliti og, alt tað er gjørligt, royna at forða fyri, at útsetingin fær skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Verður sett út sambært loyvi frá almennum myndugleika, er fyrilitskravið at rokna sum lokið, um fyritreytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.
Stk. 2. Tann, sum fer undir virksemi ella tiltak, sum kann hava við sær, at livandi ella lívførar lívverur spjaðast ella sleppa út, hagar ið tær ikki liva natúrliga, skal í rímiligan mun taka stig til at forða fyri, at hetta hendir.
Stk. 3. Kemur skaði ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívmargfeldi fyri, orsakað av at fremmandar lívverur verða settar út ella ótilætlað sleppa út, skal tann, sum hevur ábyrgdina, beinanvegin boða landsstýrismanninum frá og taka stig samsvarandi §§ 40 og 41, uttan so at slík skylda at boða frá og taka stig geldur eftir aðrari lóg.
Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann áseta reglur um virksemi ella tiltøk, sum kunnu hava við sær vanda fyri, at lívverur, sum ikki liva natúrliga á einum stað, spjaðast ella ótilætlað sleppa út, og um fráboðanarskylduna eftir stk. 3.

Innflutningur

§ 14. Til at verja lívmargfeldið kann landsstýrismaðurin áseta reglur um innflutning av livandi ella lívførum lívverum, og at ávísar lívverur ella bólkar av lívverum bara kunnu flytast inn í landið við loyvi frá landsstýrismanninum. Er endamálið við innflutninginum at seta út í náttúruna, skal umsóknin um loyvi gera greiðu fyri, hvørji árin ið útsetingin kann hava á lívmargfeldið. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við loyvinum.
Stk. 2. Til at forða fyri munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið kann landsstýrismaðurin áseta forboð fyri at flyta inn ávísar lívverur ella bólkar av lívverum.

Útseting og søla

§ 15. Tað er ongum loyvt uttan við heimild í § 16 ella við loyvi frá landsstýrismanninum at seta út:
1) lívverur av sløgum og undirsløgum, sum ikki finnast natúrliga í Føroyum,
2) vill súgdýr og fugl av sløgum, undirsløgum ella stovnum, sum ikki frammanundan finnast natúrliga í einum øki, ella
3) lívverur, staðegin stamma undantikin, á sjógv ella í áir, vøtn, ósar og løkir, heldur ikki í manngjørdar hyljar, uttan við loyvi eftir løgtingslóg um aling av fiski v.m.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann, tá ið plantur, sum settar verða út í privatar urtagarðar, eru undantiknar, áseta reglur um krøv um loyvi til at seta út lívverur, sum ikki frammanundan finnast natúrliga á einum stað. Landsstýrismaðurin kann eisini áseta forboð fyri at seta út og selja ávísar lívverur, tá ið tað verður mett at

vera neyðugt til at sleppa undan skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið.
Stk. 3. Umsókn um loyvi til at seta út sambært stk. 1 og sambært reglum við heimild í stk. 2, 1. pkt., skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á lívmargfeldið. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við loyvinum. Loyvi kann ikki gevast, um orsøk er at halda, at útsetingin fær munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Loyvi kann heldur ikki gevast í ósamsvari við forboð sambært aðrari lóggávu.
Landsstýrismaðurin kann áseta reglur um krøv til umsóknina.

Útseting uttan serligt loyvi

§ 16. Verður fyrilitskravið eftir § 13 hildið, er loyvt uttan serligt loyvi eftir hesi løgtingslógini at seta út:
1) lívverur, sum við loyvi sambært reglum við heimild í § 14, stk. 1, 1 pkt., eru innfluttar við útseting í hyggju,
2) plantur í privatar urtagarðar og
3) plantur í lundir, viðarlundir og onnur velt økir, um planturnar í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið og spjaðingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta reglur um, at nærri tilskilaðar lívverur ella bólkar av lívverum kunnu setast út uttan serligt loyvi, um útsetingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Í tí førinum kann fráboðan krevjast og rætturin at seta út uttan loyvi avmarkast til nærri ásett øki.
Stk. 3. Útseting eftir stk. 1 kann ikki fara fram í ósamsvari við reglur við heimild í § 15, stk. 2.

Onnur lóggáva

§ 17. Loyvir eftir hesi løgtingslógini sleppa ongum undan at fáa loyvir til innflutning ella útseting, sum krevjast eftir aðrari lóggávu.

Kapittul 4
Økisvernd

Økisverndarmið

§ 18. Verndarøkir á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum og í sjónum eftir hesum kapitlinum skulu gera sítt til at verja:
1) fjølbroytnið av náttúrusløgum og landsløgum,
2) sløg og ílegumargfeldi,
3) hótta náttúru og vistfrøðilig nyttuøkir hjá vardum sløgum,
4) stórar heilar vistskipanir, eisini so at tær kunnu vera atkomandi til einfalt útilív,
5) økir við serstøkum náttúrusøguligum virðum,
6) náttúru, sum er merkt av brúki gjøgnum tíðirnar, ella sum eisini hevur mentanarsøgulig virðir, og at skipa brúk, sum ger sítt til at røkja náttúruvirðini,
7) vistfrøðiligar samanhangir og landslagssamanhangir innanlands og altjóða ella
8) tilvísingarøkir til at fylgja gongdini í náttúruni.

Kunngerðir um verndarøkir

§ 19. Landsstýrismaðurin skipar tað einstaka verndarøkið, sbr. §§ 20-24, við kunngerð.
Stk. 2. Kunngerðin skal áseta endamálið við verndarøkinum, eisini náttúruvirðini og mentanarvirðini, sum verndin skal røkja, og standin, sum miðað verður eftir at røkka við verndini, mørkini um verndarøkið, ávirkaðar ognir, og hvussu økið kann verða brúkt. Í kunngerð um sjóverndarøki skal vera tilskilað, um verndarendamálið fevnir um havbotnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum.
Stk. 3. Tann landafrøðiliga víddin á verndarøkinum skal samsvara við

verndarendamálið. Tá ið mørkini um verndarøkið verða ásett, skal dentur leggjast á at røkja vistfrøðiligar leiklutir av týdningi fyri verndarendamálið og á, hvussu væl vistskipanin tolir árin uttanífrá.
Stk. 4. Innan fyri karmin, sum geldur fyri hvønn verndarflokkin, kann landsstýrismaðurin í kunngerðini forbjóða ella áseta reglur fyri virksemi ella ferðslu, sum í sjálvum sær ella saman við øðrum brúki kann virka ímóti verndarendamálinum. Ásetast kann eisini, at sumt virksemi ikki kann fara fram, uttan at umsókn frammanundan er send landsstýrismanninum og landsstýrismaðurin hevur givið loyvi. Landsstýrismaðurin kann áseta serligar reglur fyri ymsar partar av økinum, tá ið tað er í samsvari við leiklutin, sum økisparturin hevur í mun til verndarendamálið.
Stk. 5. Verndarkunngerðin skal ikki vera til hindurs fyri, at burðardygt brúk, sum styðjar upp undir verndarendamálið í einum øki, kann halda fram.
Stk. 6. Verndarkunngerðin skal tinglýsast.

Tjóðgarðar

§ 20. Sum tjóðgarðar kunnu verjast størri náttúruøkir, sum bera í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir ella landsløg, sum í høvuðsheitum ikki hava verið fyri tyngri náttúruinntrivum.
Stk. 2. Í tjóðgørðum skal eingin varandi ávirkan á náttúruumhvørvið ella mentanarminnir fara fram, uttan so at slík ávirkan er ein fyritreyt fyri at røkja verndarendamálið. Verndarkunngerðin sambært § 19 skal verja landslagið við plantum, dýrum, jarðfrøðiligum fyribrigdum og mentanarminnum fyri útbygging, verkløgum, dálking og øðrum virksemi, sum kann skaða verndarendamálið, og tryggja møguleikan at uppliva náttúruna í frið og náðum. Verndin er ikki til hindurs fyri gongd við fyriliti. Slík ferðsla kann eftir kunngerðini bara avmarkast ella forbjóðast í avmarkaðum økjum í einum tjóðgarði, og bara tá ið tað krevst til at verja plantur ella dýr, mentanarminnir, leyst jørðildi ella jarðfrøðilig fyribrigdir.
Stk. 3. Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Er tað eisini viðkomandi at gera røktarætlan, skal hon vera partur av umsitingarætlanini.

Landslagsverndarøkir

§ 21. Sum landslagsverndarøkir kunnu verjast náttúrulandsløg ella røktarlandsløg, sum hava vistfrøðiligt, mentanarligt ella upplivingarligt virði ella eru samleikaskapandi. Upp í landslagið verða eisini tald mentanarminnir, sum gera sítt til at geva landslagnum tess sereyðkennir.
Stk. 2. Í einum landslagsverndarøki er ikki loyvt at fara undir nakað virksemi, sum í sær sjálvum ella saman við øðrum virksemi kann broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi. Virksemi, sum er í gongd, kann halda fram og mennast innan fyri tann í 1. pkt. ásetta karmin. Nýtt virksemi skal lagast eftir landslagnum. Dentur skal leggjast á heildarávirkanina frá virksemi í økinum. Í kunngerðini kunnu vera ásetingar um, hvat ið í sær sjálvum ella saman við øðrum virksemi kann broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi, um krøv til landslagseftirlagan og um aðra ferðslu enn gongd.
Stk. 3. Viðvíkjandi teimum pørtunum av landslagsverndarøkinum, har ið brúk er ein týðandi fyritreyt fyri at røkja verndarendamálið, skal í seinasta lagi samstundis við verndarkunngerðina sambært stk. 1 uppkast til røktarætlan leggjast fram til at tryggja verndarendamálið. Ætlanin kann fevna um avtalu um brúk av økjum og rakstrarhættir. Í ætlanini ella avtaluni kunnu vera ásetingar um at samsýna privatum, sum hjálpa til at røkja økið.
Stk. 4. Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Er tað eisini

viðkomandi at gera røktarætlan, skal hon vera partur av umsitingarætlanini.

Náttúrufriðøkir

§ 22. Sum náttúrufriðøkir kunnu verjast økir, sum:
1) bera í sær hótta, sjáldsama ella viðkvæma náttúru,
2) umboða eitt ávíst náttúruslag,
3) á annan hátt hava serligan týdning fyri lívmargfeldi,
4) eru serlig jarðfrøðilig fyribrigdir ella
5) hava serligt náttúruvísindaligt virði.

Stk. 2. Sum náttúrufriðøkir kunnu eisini verjast økir, sum við fríari menning ella virknum endurreisingartiltøkum kunnu fáa náttúruvirðir sum tey, sum nevnd eru í stk. 1.

Stk. 3. Í einum náttúrufriðøki er ongum loyvt at gera nakað, sum minkar um verndarvirðini sambært verndarendamálinum. Eitt náttúrufriðøki kann alfriðast fyri øllum virksemi, tiltøkum og ferðslu. Í kunngerðini kunnu vera ásetingar um mentanarminnir í náttúrufriðøkinum.

Stk. 4. Verður eitt náttúrufriðøki skipað, sum krevur virkin endurreisingartiltøk, ella har ið brúk er ein fyritreyt fyri at røkja verndarendamálið, skal samstundis við verndarkunngerðina uppkast til røktarætlan leggjast fram til at tryggja verndarendamálið. Ætlanin kann fevna um avtalu um brúk av økjum og rakstrarhættir. Í ætlanini ella avtaluni kunnu vera ásetingar um at samsýna privatum, sum hjálpa til at røkja økið.

Lívøkisvernd

§ 23. Við lívøkisvernd kunnu verjast økir, sum hava ella kunnu fáa serligan týdning sum vistfrøðilig nyttuøkir hjá einum ella fleiri nærri tilskilaðum sløgum. Forboð kann ásetast fyri virksemi og ferðslu, sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor. § 22, stk. 4, geldur samsvarandi.

Sjóverndarøkir

§ 24. Sjóverndarøkir kunnu skipast til at verja verndarvirðir í sjónum, eisini náttúruvirðir, sum eru vistfrøðiligar fyritreytir fyri sløgum, sum liva á landi.

Stk. 2. Sum sjóverndarøkir kunnu verjast økir, sum:
1) bera í sær sermerktar ella umboðandi vistskipanir, og sum ikki hava verið fyri stórum náttúruinntrivum,
2) bera í sær hótta, sjáldsama ella viðkvæma náttúru,
3) umboða eitt ávíst náttúruslag,
4) á annan hátt hava serligan týdning fyri lívmargfeldi,
5) eru serlig jarðfrøðilig fyribrigdir,
6) hava serligt náttúruvísindaligt virði ella
7) hava serligan týdning sum vistfrøðilig nyttuøkir hjá einum ella fleiri nærri tilskilaðum sløgum.

Stk. 3. Sjóverndarøkir kunnu skipast til at halda eitt ella fleiri av miðunum í § 18.

Stk. 4. Tá ið sjóverndarøkir verða skipað, skal tilskilast, um verndarendamálið og avmarkingarnar fevna um botnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum. Annars galda §§ 18, 19 og 25-31 samsvarandi, í tann mun tær hóska til.

Stk. 5. Í einum sjóverndarøki er ongum loyvt at gera nakað, sum minkar um verndarvirðini sambært verndarendamálinum. Eitt sjóverndarøki kann verjast fyri øllum virksemi, dálking og brúki við teimum avmarkingum, sum altjóðarættur setur.

Virksemisavmarkingarnar skulu vera í rímiligum lutfalli við verndarendamálið.

Almannakunngering av verndarætlan

§ 25. Áðrenn uppskot til verndarkunngerð eftir § 19 verður orðað, skal landsstýrismaðurin almannakunngera verndarætlanina við teimum týdningarmestu avleiðingunum, sum økisverndin kann væntast at fáa. Eigarar og rættindahavarar skulu, alt tað er gjørligt, kunnast beinleiðis og fáa rímiliga

freist at koma við viðmerkingum til verndarætlanina.

Virksemi tá ið málsviðgerðin er byrjað

§ 26. Tá ið ein verndarætlan er almannakunngjørd eftir § 25, kann ein fyrisitingarstovnur uttan nærri grundgeving havna eini umsókn um loyvi o.a. til virksemi í einum øki, sum er fevnt av verndarætlanini. Loyvi kann bara gevast, um virksemið ikki hevur nevningarverdan týdning fyri verndarætlanina.
Stk. 2. Ásetingin í stk. 1 geldur bara í fýra ár, frá tí at verndarætlanin er almannakunngjørd eftir § 25. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina í mesta lagi tvey ár.

Bráðfeingisvernd

§ 27. Til at forða fyri skaða á verndarvirðir kann landsstýrismaðurin seta í verk bráðfeingisvernd av ávísum økjum.
Stk. 2. Gildistíðin hjá eini kunngerð um bráðfeingisvernd er avmarkað til fýra ár, frá tí at kunngerðin er kunngjørd. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina í mesta lagi tvey ár.

Røkt av verndarøkjum

§ 28. Landsstýrismaðurin kann skipa fyri røkt og uppmerking av verndarøkjum eftir hesum kapitlinum og gera avtalu við jarðareigara, rættindahavara ella onnur um at røkja nærri ásettar røktaruppgávur.
Stk. 2. Sum røkt kunnu fremjast tiltøk til at uppihalda ella røkka náttúrustandinum ella røktarstandinum, sum er endamálið við verndini, eisini tiltøk til at beina ferðslu, beina fyri gróðri og væla um eftir náttúruinntriv. Røktartiltøk, sum munandi broyta standin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir verndararbeiðið, kunnu ikki fara fram eftir hesi greinini.
Stk. 3. Ávirka røktartiltøk privata ogn ella rættindir í verndarøkinum, skal eigarin ella rættindahavarin, alt tað er gjørligt, hava fráboðan frammanundan.
Stk. 4. Fíggjarligir fyrimunir, sum standast av røktartiltøkum, ognast jarðareigaranum ella rættindahavaranum.
Stk. 5. Verður skipað fyri røkt eftir stk.1, skal røktarætlan, um til ber, leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina.

Undantak frá verndarkunngerð

§ 29. Landsstýrismaðurin kann gera undantak frá eini verndarkunngerð, um tað ikki er ímóti endamálinum við verndini og ikki kann ávirka verndarvirðini nevningarvert, ella um trygdarfyrilit ella fyrilit fyri týðandi samfelagsáhugamálum gera tað neyðugt.

Endurgjald fyri fíggjarligan miss

§ 30. Eigari ella rættindahavari í ogn, sum heilt ella fyri ein part verður vard sum tjóðgarður, landslagsverndarøki, náttúrufriðøki, við lívøkisvernd ella sum sjóverndarøki, hevur rætt til endurgjald frá landinum fyri fíggjarligan miss, um verndin darvar brúk, sum er í gongd. Fyri brúk, sum loyvi krevst til frá almennum myndugleika, geldur rætturin til endurgjald bara, um loyvi er fingið, áðrenn verndarætlan er almannakunngjørd eftir § 25.

Áseting av endurgjaldi fyri fíggjarligan miss

§ 31. Í seinasta lagi eitt ár eftir at verndarkunngerðin er komin í gildi, skal landsstýrismaðurin geva eigara ella rættindahavara, sum innan fýra mánaðir, frá tí at verndarkunngerðin er komin í gildi, hevur sett fram skrivligt krav um endurgjald, tilboð um endurgjald eftir § 30, stk. 1. Áðrenn landsstýrismaðurin gevur tilboð eftir 1. pkt., skal hann tilnevna tvey óheft metingarfólk at meta um møguligan fíggjarligan miss, sum stendst av, at verndin darvar brúk, sum er í gongd. Landsstýrismaðurin kann í

serligum førum leingja ella endurnýggja eina freist, sum farið er út um.
Stk. 2. Tekur eigarin ella rættindahavarin ikki av tilboð eftir stk. 1, kann hann, í seinasta lagi seks mánaðir eftir at tað er givið, seta fram krav fyri landsstýrismannin um at fáa hann at biðja sorinskrivaran tilnevna metingarfólk at áseta endurgjald eftir § 30. Landsstýrismaðurin kann í serligum førum leingja ella endurnýggja freistina eftir 1. pkt.
Stk. 3. Í sambandi við fyrstu meting fyri rættinum tekur landið neyðugar útreiðslur hjá eigaranum ella rættindahavaranum upp á seg. Biður landsstýrismaðurin um yvirmeting, tekur landið somuleiðis neyðugar útreiðslur hjá eigaranum ella rættindahavaranum í sambandi við rættarviðgerðina upp á seg. Biður eigarin ella rættindahavarin um yvirmeting og fær betri úrslit enn eftir tí fyrru metingini, ber landið útreiðslurnar. Biður eigarin ella rættindahavarin um yvirmeting og fær verri úrslit enn eftir tí fyrru metingini, kann honum verða álagt at bera útreiðslurnar hjá landinum, men hann kann, um týdningarmiklar grundir gera tað rímiligt, heilt ella fyri ein part sleppa undan.

Ognartøka

§ 32. Landsstýrismaðurin kann móti fullum endurgjaldi fremja ognartøku til at fremja røktartiltøk og umvælingartiltøk, sum munandi broyta standin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir verndararbeiðið.

Áseting av endurgjaldi fyri ognartøku

§ 33. Fæst ikki semja í lag við eigaran ella rættindahavaran um støddina á endurgjaldinum fyri ognartøku eftir § 32, tilnevnir sorinskrivarin metingarfólk at áseta endurgjaldið.
Stk. 2. Í sambandi við fyrstu meting fyri rættinum tekur landið neyðugar útreiðslur hjá eigaranum ella rættindahavaranum upp á seg. Biður landsstýrismaðurin um yvirmeting, tekur landið somuleiðis neyðugar útreiðslur hjá eigaranum ella rættindahavaranum í sambandi við rættarviðgerðina upp á seg. Biður eigarin ella rættindahavarin um yvirmeting og fær betri úrslit enn eftir tí fyrru metingini, ber landið útreiðslurnar. Biður eigarin ella rættindahavarin um yvirmeting og fær verri úrslit enn eftir tí fyrru metingini, kann honum verða álagt at bera útreiðslurnar hjá landinum, men hann kann, um týdningarmiklar grundir gera tað rímiligt, heilt ella fyri ein part sleppa undan.

Kapittul 5
Myndugleiki eftir løgtingslógini, kæra, eftirlit o.a.

Myndugleiki eftir løgtingslógini

§ 34. Landsstýrismaðurin kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna sínar heimildir eftir hesi løgtingslógini.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur fyri útinning av avhendum myndugleika ella uppgávum eftir løgtingslógini.

Kæra

§ 35. Avgerðir sambært hesi løgtingslógini kunnu kærast til Føroya Kærustovn. Kærufreistin er fýra vikur frá degnum, tá ið kærarin hevur fingið fráboðan um avgerðina.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um kæru.

Eftirlit

§ 36. Landsstýrismaðurin er eftirlitsmyndugleiki og hevur eftirlit við náttúrustandinum og við, at tað, sum er ásett í og við heimild í løgtingslógini, verður hildið. Eftirlitsmyndugleikin ger av, á hvørjum økjum hann førir eftirlit, men skal føra eftirlit í so stóran mun, at tað

kann avdúka brot á ásetingarnar í løgtingslógini.
Stk. 2. Tá ið eftirlit verður ført, skal tann, sum eftirlit verður havt við, ella tann, sum hevur ábyrgdina av virkseminum, veita eftirlitsmyndugleikanum neyðuga hjálp og upplýsingar. Eftirlitsmyndugleikin kann steðga fólki og førum, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitið. Dentur skal leggjast á at føra so munadygt eftirlit, sum umstøðurnar krevja, við so lítlum ampa fyri náttúruna sum gjørligt.

Kanningarvirksemi

§ 37. Tá ið tað krevst til at útinna uppgávur eftir løgtingslógini, skal eftirlitsmyndugleikin, við samleikaváttan og uttan rættarúrskurð, hava ótarnaða atgongd at ogn, har ið virksemi fer fram, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, ella har ið náttúrumargfeldið verður mett at vera ávirkað. Eftirlitsmyndugleikin kann krevja at fáa skjøl og annað tilfar, sum kann hava týdning fyri uppgávur eftir løgtingslógini, útflýggjað til kanningar.
Stk. 2. Eftirlitsmyndugleikin kann heita á løgregluna um at vera sær til hjálpar, tá ið heimildirnar eftir stk. 1 verða útintar.

Upplýsingarskylda og fráboðanarskylda

§ 38. Øll, sum hava gjørt ella gera nakað, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, hava, tá ið eftirlitsmyndugleikin biður um tað, og uttan at tagnarskylda forðar tí, skyldu til at lata eftirlitsmyndugleikanum tær upplýsingar, sum honum tørvar til at útinna sínar uppgávur eftir hesi løgtingslógini.
Stk. 2. Kemur skaði ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívmargfeldi fyri orsakað av virksemi, sum er fevnt av ásetingum í hesi løgtingslógini, skal tann, sum hevur ábyrgdina, skjótast gjørligt boða landsstýrismanninum frá, uttan so at vandin longu er avhæsaður ella skaðin bøttur.

Broyting og afturtøka av loyvum

§ 39. Landsstýrismaðurin kann strika ella broyta treytirnar í einum loyvi, sum er givið eftir hesi løgtingslógini, ella seta nýggjar treytir og um neyðugt taka loyvið aftur, um:
1) tað krevst til at forða fyri óvæntaðari, munandi skaðiligari ávirkan á náttúrumargfeldið,
2) minkast kann um ta skaðiligu ávirkanina, uttan at tað hevur órímiligan kostnað við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum,
3) tað við nýggjari tøkni ber til at minka munandi um vansarnar fyri náttúrumargfeldið, ella
4) tann, sum varðar av virkseminum, brýtur ásetingar, sum ásettar eru í ella við heimild í løgtingslógini, og rættarbrotið er munandi, endurtekur seg ella er áhaldandi.

Stk. 2. Eitt loyvi, sum er givið eftir hesi løgtingslógini, kann í øllum førum takast aftur ella broytast, tá ið liðin eru tíggju ár, síðan tað varð givið. Landsstýrismaðurin kann linka avmarkingar og treytir í einum loyvi, um tað av royndum er greitt, at tað kann gerast, uttan at náttúrumargfeldið verður fyri skaðiligari ávirkan av týdningi.
Stk. 3. Tá ið avgerð verður tikin eftir stk. 1 og 2, skal fyrilit havast fyri útreiðslunum, sum broytingin fer at hava við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, og fyrimunum og vansum, sum broytingin annars fer at hava við sær.

Kapittul 6
Handhevjan og tvingsilstiltøk

Rætting og bøtandi tiltøk

§ 40. Landsstýrismaðurin kann áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at fáa aftur í rættlag ella steðga viðurskiftum, sum ikki eru í samsvari við løgtingslógina ella avgerð við heimild í løgtingslógini.
Stk. 2. Tann, sum við at gera ímóti løgtingslógini ella avgerð við heimild í løgtingslógini er atvold til vanda fyri, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða, skal

seta tiltøk í verk til at forða fyri, at tað hendir. Er náttúrumargfeldið longu skatt, fevnir skyldan um at forða fyri, at viðurskiftini versna uppaftur meira, og, um tað er gjørligt, við upptøku, rudding, burturbeining, slætting og øðrum hóskandi tiltøkum at fáa náttúrumargfeldið aftur í sama stand sum frammanundan. Tiltøk, sum í sær sjálvum kunnu verða náttúruni ella umhvørvinum at skaða av týdningi, kunnu bara setast í verk við samtykki frá landsstýrismanninum ella eftir álegging eftir stk. 1.
Stk. 3. Skyldan at fyribyrgja, væla um og endurreisa er ikki galdandi, í tann mun tað út frá útreiðslunum og virknaðinum av tiltøkunum, náttúruavleiðingunum av rættarbrotinum og skyldini og fíggjarstøðuni hjá tí, sum hevur framt rættarbrotið, hevði verið serliga órímiligt.

Óvæntaðar umhvørvisavleiðingar av lógligum virksemi

§ 41. Vísir virksemi í samsvari við løgtingslógina ella reglur ella avgerð við heimild í løgtingslógini seg at fáa munandi óvæntaðar avleiðingar fyri náttúrumargfeldið, skal tann, sum hevur ábyrgdina, seta rímilig tiltøk í verk til at forða fyri ella avmarka skaða ella vansar.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, innan eina ásetta freist at fremja tiltøk sum tey, sum nevnd eru í stk. 1. Tá ið tað ikki er tí, sum hevur ábyrgdina, til serligan ampa, kann landsstýrismaðurin geva boð um at endurreisa standin, sum náttúrumargfeldið var í frammanundan.

Beinleiðis fremjing

§ 42. Lýðir tann, sum hevur ábyrgdina, ikki eini boð, sum bera í sær áleggingar sum tær, sum nevndar eru í § 40, stk. 1, ella § 41, stk. 2, kann landsstýrismaðurin bera so í bandi, at tiltøkini verða sett í verk. Landsstýrismaðurin kann eisini bera so í bandi, at tiltøkini verða sett í verk, tá ið tað hevur skund til at verja náttúrumargfeldið ella tað ikki ber til at siga, hvør ið hevur ábyrgdina.
Stk. 2. Tí, sum hevur ábyrgdina, kann verða álagt at bera útreiðslurnar av tiltøkum eftir stk. 1.

Brúk av ogn hjá øðrum

§ 43. Tá ið tað krevst til at fremja tiltøk eftir §§ 40-42, kann ogn hjá tí, sum hevur ábyrgdina, ella, um neyðugt, fastogn hjá øðrum verða brúkt.
Stk. 2. Verður sambært stk. 1 fastogn hjá øðrum brúkt, skal tann, sum hevur ábyrgdina, veita tí, sum eigur fastognina, endurgjald fyri miss orsakað av skaða og ampa. Landið veitir trygd fyri upphæddini.

Tvingsilssektir

§ 44. Til at tryggja, at tað, sum ásett er í ella við heimild í hesi løgtingslógini, verður framt, kann landsstýrismaðurin áleggja tvingsilssektir.
Stk. 2. Tvingsilssektir kunnu áleggjast, tá ið brot á eina áseting er staðfest, og byrja at telja, tá ið tann, sum hevur ábyrgdina, ikki heldur freistina at fáa viðurskiftini, sum landsstýrismaðurin hevur ásett, aftur í rættlag. Tvingsilssektir kunnu í serligum førum áleggjast frammanundan og byrja í tí førinum at telja, tá ið eitt møguligt rættarbrot byrjar. Ásetast kann, at tvingsilssektirnar telja, so leingi tey ólógligu viðurskiftini standa við, ella at tær falla til gjaldingar fyri hvørt rættarbrotið. Tvingsilssektir telja kortini ikki, tá ið tað, orsakað av viðurskiftum, sum tann, sum hevur ábyrgdina, ikki kann lastast fyri, ikki ber til at lúka treytirnar. Tvingsilssektir kunnu áleggjast sum leypandi sektir ella sum staksektir.
Stk. 3. Tvingsilssektir verða álagdar tí, sum hevur ábyrgdina av rættarbrotinum. Er rættarbrotið framt vegna felag ella samtak, privatan ella almennan stovn, skulu tvingsilssektirnar vanliga áleggjast hesum. Eru tvingsilssektir álagdar felag, sum er partur av samtaki, kunnu álagdar

tvingsilssektir eisini krevjast inn hjá móðurfelagnum.
Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann gera av at sleppa áløgdum tvingsilssektum.

Revsing

§ 45. Er ikki hægri revsing ásett í aðrari lóggávu, verður við sekt ella fongsli upp í eitt ár, ella undir skerpandi umstøðum fongsli upp í tvey ár, revsaður tann, sum tilætlað ella av ósketni brýtur ásetingar í ella við heimild í §§ 6-9, § 10, stk. 1, nr. 1 og 2, § 12, § 13, stk. 2-4, §§ 14-16, §§ 19-24, § 27, § 36, stk. 2, 1. pkt., ella §§ 37-40 ella ger ímóti álegging eftir § 41.
Stk. 2. Í reglum ásettum við heimild í ásetingum, sum nevndar verða í stk. 1, kann landsstýrismaðurin áseta nærri reglur um revsing fyri brot á ásetingar í reglunum. Landsstýrismaðurin kann somuleiðis áseta, at brot á ásetingar í reglunum ikki skal vera revsivert.
Stk. 3. Feløg og aðrir løgfrøðiligir persónar verða revsaðir sambært reglunum í kapitli 5 í revsilógini.

Fyrisitingarlig sektaruppskot

§ 46. Verður eitt brot á tær í § 45, stk. 1, nevndu ásetingarnar ella ásetingar við heimild í hesum ásetingunum ikki mett at koma undir strangari revsing enn sekt, kann landsstýrismaðurin við einum fyrisitingarligum sektaruppskoti boða frá, at málið kann avgreiðast uttan rættarmál, um tann, sum hevur framt brotið, játtar seg sekan í brotinum og samtykkir í at rinda sektina sambært sektaruppskotinum innan nærri ásetta freist.
Stk. 2. Reglurnar í retsplejelov for Færøerne um innihald í ákæruritum og um, at tann skuldsetti ikki hevur skyldu til at úttala seg, verða at brúka samsvarandi.
Stk. 3. Verður tað fyrisitingarliga sektaruppskotið samtykt, fellur onnur revsirættarsókn burtur.

Kapittul 7

Gildiskoma o.a.

Gildiskoma

§ 47. Henda løgtingslógin kemur í gildi 1. januar 2024.

Fylgibroytingar í øðrum løgtingslógum

§ 48. Hesar fylgibroytingarnar verða gjørdar í øðrum løgtingslógum:
1) Í løgtingslóg nr. 83 frá 25. mai 2009 um aling av fiski v.m., sum broytt við løgtingslóg nr. 128 frá 14. desember 2012, løgtingslóg nr. 50 frá 30. apríl 2018, løgtingslóg nr. 65 frá 14. mai 2020, § 41 í løgtingslóg nr. 168 frá 16. desember 2021, løgtingslóg nr. 27 frá 11. mars 2022 og § 13 í løgtingslóg nr. 31 frá 17. mars 2022, verður í § 11, litra b, "løgtingslóg um náttúrufriðing" broytt til: "løgtingslóg um náttúruvernd".
2) Løgtingslóg nr. 27 frá 9. september 1954 um fuglaveiðu, sum broytt við løgtingslóg nr. 34 frá 26. mars 2002, løgtingslóg nr. 48 frá 15. mai 2014, § 34 í løgtingslóg nr. 91 frá 7. juni 2020 og løgtingslóg nr. 66 frá 5. mai 2021, verður broytt soleiðis:
   a) Í § 6 verður "friðingarnevndin sbrt. løgtingslóg um náttúrufriðing" broytt til: "landsstýrismaðurin".
   b) Í § 7, stk. 1, verður "friðingarnevndini" broytt til: "landsstýrismanninum".
   c) Í § 9, stk. 1, verður "Friðingarnevndin" broytt til: "Landsstýrismaðurin".
   d) Í § 12, stk. 1, verður "friðingarnevndina" broytt til: "landsstýrismannin".
   e) Í § 17 verður sum stk. 3 sett: "*Stk. 3.* Veiða kann hóast stk. 2 ikki fara fram í ósamsvari við verndartiltøk eftir løgtingslóg um náttúruvernd."

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Náttúran er føroyska samfelagnum virðismikil, og margfeldið í náttúruni er ein fyritreyt fyri náttúrutilfeinginum, sum á mangan hátt er grundarlag undir okkara lívstreytum og trivnaði. Náttúran skapar eisini karmar fyri náttúruupplivingum og ferðavinnu.

Í september 2015 samdust øll tey 193 limalondini í ST um 17 burðardygg menningarmál, sum londini skulu miða eftir at røkka fyri 2030. Tað yvirskipaða endamálið við menningarmálunum er at geva øllum heimsins íbúgvum eitt virðiligt lív og fremja burðardygga atferð, so at jørðin verður latin komandi ættarliðum í góðum standi. Heimsmál nr. 14 og 15 snúgva seg um at verja lívið ávikavist í havinum og á landi, og í undirpunktunum til tað 15. heimsmálið er m.a. ásett, at londini skulu gera sítt til at røkja vistskipanir, steðga lívmargfeldissvinni og brúka náttúruna burðardygt í samsvari við altjóða avtalur.

ST-sáttmálin um lívmargfeldi varð samtyktur á heimsfundinum í Rio De Janeiro í 1992, og í Johannesburg tíggju ár seinni staðfestu stjórnarleiðarar úr 155 londum, at sáttmálin er týdningarmesta amboð hjá heimssamfelagnum til at tryggja lívmargfeldið í heiminum. Fólkatingið setti í 1993 sáttmálan í gildi fyri alt ríkið, og seinni sama ár samtykti løgtingið, at Føroyar taka undir við donsku staðfestingini av sáttmálanum. Sáttmálin var ein avleiðing av ampanum, sum heimssamfelagið hevði av, at lívmargfeldið í heiminum alsamt svinnur. Sáttmálin leggur dent á, at sáttmálalondini við vernd og burðardyggari menning skulu virka ímóti hesi gongdini.

Við uppskotinum til løgtingslóg um náttúruvernd verður nýtt støði lagt undir røkt av margfeldinum í føroysku náttúruni í samsvari við sáttmálan um lívmargfeldi. Umframt lívmargfeldi hevur lógaruppskotið til endamáls at verja landslags- og jarðfrøðimargfeldi. Sum felagshugtak fyri alt margfeldi í náttúruni verður hugtakið náttúrumargfeldi brúkt.

Longu í 2000 varð ein arbeiðsbólkur settur at lýsa støðuna og galdandi lóggávu á m.a. náttúruverndarøkinum og koma við uppskotum um ábøtur. Í frágreiðing, sum arbeiðsbólkurin læt úr hondum í 2001, varð m.a. staðfest, at náttúrufriðingarlógin frá 1970 als ikki nøktaði tørvin á náttúrufyrisiting í Føroyum. Mælt varð til at gera eina tíðarhóskandi náttúruverndarlóg og at raðfesta altjóða avtalur á náttúru- og umhvørvisøkinum. Síðan hevur í fleiri umførum verið arbeitt við at fáa til vega eina føroyska náttúruverndarlóg, men uttan at komið hevur verið á mál.

Í mars 2017 setti táverandi landsstýrismaður í heilsu- og innlendismálum ein arbeiðsbólk at orða uppskot til nýggja føroyska náttúruverndarlóg. Í arbeiðsbólkinum sótu umboð fyri táverandi Heilsu- og innlendismálaráðið, Umhvørvisstovuna, Mentamálaráðið og Kommunufelagið.

Arbeiðsbólkurin gjørdi í samráð við landsstýrismannin av at hava norsku *naturmangfoldloven* frá 2009 sum fyrimynd og leist. Í mars 2019 legði landsstýriskvinnan í heilsu- og innlendismálum uppskot til løgtingslóg um fyrisiting av margfeldinum í náttúruni fyri tingið, men lógaruppskotið fall burtur við tingsetulok.

Í mars 2022 legði landsstýrismaðurin í umhvørvis- og vinnumálum fram uppskot til løgtingslóg um náttúruvernd, sum var ein tillagað útgáva av uppskotinum til løgtingslóg um fyrisiting av

margfeldinum í náttúruni. Hóast ein samd rættarnevnd tók undir við uppskotinum, fall tað burtur við tingsetulok.

Í samgonguskjalinum hjá sitandi samgonguflokkum, Javnaðarflokkinum, Tjóðveldi og Framsókn, er ásett, at uppskotið til løgtingslóg um náttúruvernd verður samtykt og sett í verk.

Við hesum uppskotinum til løgtingslóg um náttúruvernd, sum er uppskotið, sum landsstýrismaðurin í umhvørvis- og vinnumálum legði fyri løgtingið í mars 2022, við teimum broytingum, sum ein samd rættarnevnd mælti til í áliti 4. mai 2022, sí løgtingsmál nr. 96/2021, verður miðað eftir at nútímansgera føroyska náttúruvernd og náttúrufyrisiting. Uppskotið kemur í staðin fyri partar av galdandi løgtingslóg um náttúrufriðing frá 1970, men av tí at summi viðurskiftir í náttúrufriðingarlógini ikki verða mett at hóska natúrliga saman við evnisøkinum fyri hesa lógina, verður náttúrufriðingarlógin verandi í gildi.

1.2. Galdandi lóggáva

Náttúruvernd er skipað sambært løgtingslóg nr. 48 frá 9. juli 1970 um náttúrufriðing við seinni broytingum. Uppskotið til náttúrufriðingarlóg varð gjørt í fimmtiárunum og sent landsstýrinum tann 15. august 1959. Lógin, sum varð samtykt í 1970, hevur við heilt fáum undantøkum sama orðaljóð sum uppskotið frá 1959. Lógin er gjørd við støði í táverandi lóggávu á økinum í hinum Norðurlondunum.

Náttúrufriðingarlógin er býtt upp í fimm partar eftir innihaldi. Fyrsti partur hevur ásetingar um verju av náttúruni, um at inntriv bara kunnu fara fram sambært loyvi frá friðingarmyndugleikanum, og um hvørji fyrilit ið havast skulu, tá ið slík loyvir verða givin. Annar partur hevur ásetingar um friðing, t.e. hvørji øki, lutir o.a. ið friðast kunnu, og hvussu friðingar kunnu verða framdar. Triði partur fevnir um friðingarmyndugleikarnar, t.e. tær staðbundnu friðingarnevndirnar og yvirfriðingarnevndina. Fjórði og fimti partur eru um málsviðgerð í ávikavist friðingarnevndunum og yvirfriðingarnevndini.

Eftir galdandi náttúrufriðingarlóg eru fyrisitingarmyndugleikarnir tær staðbundnu friðingarnevndirnar og yvirfriðingarnevndin. Landsstýrið kann eftir tilmæli frá yvirfriðingarnevndini í kunngerð friða dýra- og plantusløg og jarðfrøðilig fyribrigdir. Landsstýrið velur eisini limir í friðingarnevndirnar og yvirfriðingarnevndina. Tær staðbundnu friðingarnevndirnar viðgera mál um loyvi til bygging, vegagerð o.a. í teimum økjum, sum fevnd eru av §§ 2-4, og mál um friðing eftir § 6. Yvirfriðingarnevndin skal staðfesta allar avgerðir, sum tiknar verða í teimum staðbundnu friðingarnevndunum, eisini hóast eingin kæra er. Samstundis er yvirfriðingarnevndin kærumyndugleiki fyri avgerðir hjá teimum staðbundnu friðingarnevndunum. Avgerðir hjá yvirfriðingarnevndini eru endaligar og kunnu eftir lógini ikki leggjast fyri dómstólarnar. Yvirfriðingarnevndin kann tó taka mál upp til nýggja viðgerð.

Flestu mál, sum viðgjørd verða í teimum staðbundnu friðingarnevndunum og yvirfriðingarnevndini, eru umsóknir um verkætlanir o.a. í økjum, har ið tað eftir lógini krevst loyvi frá friðingarmyndugleikunum. Tað snýr seg um umsóknir um at byggja seyðahús o.a., at seta antennur upp og at gera vegir, gøtur, brýr o.a. Eisini verða broytingar í byggisamtyktum, sum fevna um økir, sum fevnd eru av § 2 í lógini, í onkrum førum lagdar fyri friðingarnevndirnar til ummælis, hóast einki krav er um hetta í lógini. Millum málini, sum krevja drúgva viðgerð, teljast størri verkætlanir, t.d. vatnorkuútbyggingar hjá SEV, men eisini eitt nú vegir og gøtur. Mál um at friða økir eru fá í tali, men krevja vanliga eisini drúgva viðgerð.

Har ið galdandi lóggáva serliga byggir á fyrilit fyri vakurleika og sjáldsemi, byggir uppskotið til náttúruverndarlóg serliga á fyrilit fyri vernd av margfeldinum í náttúruni. Har ið galdandi lóggáva verður umsitin av leikfólki í teimum staðbundnu friðingarnevndunum og fakfólki í yvirfriðingarnevndini, leyst av tí politisku skipanini og uttan fyri fyrisitingarlógina, verður tann nýggja lógin ætlandi fyrisitin av eini fakkønari náttúrufyrisiting undir ábyrgd hjá landsstýrismanninum.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Tað yvirskipaða endamálið við lógaruppskotinum er at fáa til vega dagførda lóggávu til at verja føroysku náttúruna við øllum hennara margfeldi. Endamálið er at røkja lív-, landslags- og jarðfrøðimargfeldið og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruni, bæði fyri náttúruna sjálva og fyri náttúruna sum grundarlag undir burðardyggum virksemi, tilfeingi, mentan, heilsu og trivnaði hjá Føroya fólki nú og í framtíðini.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Uppskotið er ætlað at koma í staðin fyri partar av galdandi náttúrufriðingarlóg, men fevnir víðari enn galdandi lóg. Uppskotið dagførir og fjøltáttar regluverkið um vernd av dýra- og plantusløgum og um økisvernd og útvegar heimildir til at basa hóttanini frá fremmandum lívverum.

Heimildirnar hjá landsstýrismanninum eftir lógini verða ætlandi lagdar til Umhvørvisstovuna, sum er náttúrufakmyndugleikin undir landsstýrismanninum, at umsita.

Uppskotið tekur støði í náttúruvirðunum, men á ein hátt, sum tryggjar, at tørvurin hjá Føroya fólki kann verða nøktaður og samfelagsligir tørvir røktir. Dentur verður kortini lagdur á, at náttúran setur karmar, sum vit noyðast at geva okkum far um, skal tað ikki fáa avleiðingar fyri okkum sjálv ella komandi ættarlið. Lógin skal galda fyri alt margfeldi í náttúruni, t.e. vistskipanir, náttúrusløg, dýra- og plantusløg og ílegumargfeldi innan fyri stovnar av sløgum.

Lógaruppskotið leggur upp fyri, at náttúran er broytilig, og at tað krevur ymislig amboð at røkka endamálinum at steðga lívmargfeldissvinni.

Kapittul 1 – Endamál og gildisøki o.a. (§§ 1-5)
Lógarkapittul 1 byrjar við eini endamálsáseting. Endamálið er, at náttúran við sínum lív-, landslags- og jarðfrøðimargfeldi og vistfrøðiligu tilgongdum skal verða røkt bæði fyri náttúruna sjálva og fyri náttúruna sum grundarlag undir burðardyggum virksemi, tilfeingi, mentan, heilsu og trivnaði nú og í framtíðini.

Tað landafrøðiliga gildisøkið hjá lógini fevnir um føroyskt landøki, eisini áir, vøtn, ósar og løkir, og føroyskt sjóumveldi (12 fjórðingar).

Fyrilit í fyrisitingini
Til at røkja margfeldið í føroysku náttúruni og styðja upp undir burðardygt brúk skal sitast fyri lógini samsvarandi niðannevndu miðum og meginreglum.

Røktarmið fyri sløg (species)
Miðast skal eftir at røkja dýra- og plantusløg og teirra ílegumargfeldi, og at sløgini skulu finnast í lívførum stovnum í sínum natúrligu útbreiðsluøkjum. Tá ið tað krevst til at røkka hesum endamálinum, eiga eisini vistfrøðilig nyttuøkir og aðrar vistfrøðiligar fyritreytir, sum

sløgini ikki fáa verið fyriuttan, at verða røkt. Røktarmiðið geldur ikki fyri fremmandar lívverur.

Røktarmið fyri náttúrusløg og vistskipanir
Miðast skal eftir at røkja margfeldið av náttúrusløgum í teimum natúrligu útbreiðsluøkjunum umframt margfeldið av sløgum og vistfrøðiligar tilgongdir, sum eyðkenna hvørt náttúruslagið. Eisini skal miðast eftir at røkja nyttuleiklutir, bygnað og framleidni hjá vistskipanunum í rímiligan mun.

Vitanarregla
Avgerðir viðvíkjandi náttúrumargfeldinum eftir lógini skulu, so langt sum tað er rímiligt, byggja á tøka vísindaliga vitan um stovnsstøðuna hjá sløgum, útbreiðsluna og tann vistfrøðiliga standin hjá náttúrusløgum og virknaðin av árinum. Kravið til vitanargrundarlagið skal vera rímiligt alt eftir málinum og vandanum fyri, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða. Dentur kann eisini leggjast á vitan, sum er grundað á royndir hjá ættarliðum, sum hava livað av og í samanspæli við náttúruna, og sum kann styðja upp undir burðardygt brúk, og at náttúrumargfeldið verður vart.

Fyrivarnisregla
Verður avgerð tikin eftir lógini, hóast nøktandi vitan ikki er tøk um, hvørji árin avgerðin kann hava á náttúruna, skal miðast eftir at sleppa undan møguligum munandi skaða á náttúrumargfeldið. Er vandi fyri álvarsligum ella óbótaligum skaða á náttúrumargfeldið, eigur vitanartrot ikki at verða brúkt sum grundgeving fyri at útseta ella lata vera við at seta í verk fyrisitingartiltøk.

Vistskipanarregla
Metast skal um hvørt árin á eina vistskipan við støði í heildarávirkanini, sum vistskipanin er ella verður fyri.

Skaðavaldarin rindar
Tann, sum varðar av virkseminum, eigur, um tað ikki, alt eftir virkseminum og skaðanum, er órímiligt, at rinda fyri at forða fyri ella avmarka skaða, sum virksemið veldur náttúrumargfeldinum,

Umhvørvisgóð tøkni og rakstrarhættir
Til at sleppa undan ella avmarka skaðilig árin á náttúrumargfeldið skal støði takast í rakstrarháttum, tøkni og staðseting, sum eftir eini heildarmeting av fyrrverandi, verandi og komandi brúki av margfeldinum og fíggjarligum viðurskiftum geva tey bestu samfelagsligu úrslitini.

Kapittul 2 – Fyrisiting av dýra- og plantusløgum (§§ 6-12)
Í lógarkapitli 2 eru reglur um fyrisiting av dýra- og plantusløgum. Í § 6 verður ein almenn fyrisitingarmeginregla ásett fyri veiðu, heysting og aðrari tøku av sløgum.

Tá ið talan er um villar lívverur í sjónum og í áum, vøtnum, ósum og løkum, verður atgongdin at gagnnýtslu og aðrari tøku skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi. Tað ber í sær, at §§ 6 til 9 í lógaruppskotinum ikki galda fyri gagnnýtslu og aðra tøku av livandi tilfeingi í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum, sum er fevnt av løgtingslóg um sjófeingi.

Lógaruppskotið heimilar aðra tøku av dýrum, sum natúrliga liva vill, enn veiðu, eitt nú til at verja fyri skaða á fólk ella ogn, tá ið ávísar treytir eru loknar.

Landsstýrismaðurin fær kunngerðarheimild at útnevna nærri tilskilað dýra- og plantusløg sum vard. Tá ið sløg verða vard, kunnu reglurnar eisini verja vistfrøðilig nyttuøkir á landi, men ikki í sjónum. Fyrilitini, sum áløgd verða, skulu ikki gera tað munandi tvørligari at útinna brúk, sum er í gongd.

Er tørvur á virknum tiltøkum til at verja og røkja vard sløg og teirra vistfrøðiligu nyttuøkir, kunnu virkisætlanir gerast.

Kapittul 3 – Fremmandar lívverur (§§ 13-17)
Í lógarkapitli 3 verða ásettar reglur um fremmandar lívverur.

Fyri innflutning og útseting av fremmandum lívverum sum avleiðing av tilvitaðum gerðum hjá fólki verða soljóðandi reglur skotnar upp:

- eitt fyrilitskrav til øll, sum seta lívverur út, ella sum hava ábyrgd av virksemi, sum kann hava við sær, at fremmandar lívverur spjaðast ella sleppa út
- landsstýrismaðurin kann áseta krav um loyvi til at flyta inn ávísar lívverur ella bólkar av lívverum,
- eitt krav um, at umsókn um útseting skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á lívmargfeldið
- eitt krav um, at loyvi ikki kann gevast til innflutning ella útseting eftir lógini, um orsøk er at halda, at innflutningurin ella útsetingin fer at hava við sær munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldi

Einstøk undantøk skulu kunna gerast frá kravinum um loyvi til at seta út. Eitt nú tá ið talan er um at seta út lívverur, har ið innflutningsloyvi longu er givið undir tí fyritreyt, at lívveran skal setast út í umhvørvið. Harumframt er útseting av plantum í lundir, viðarlundir og onnur velt økir undantikin, í tann mun tað ikki verður mett, at planturnar fara at spjaðast út um økið. Útseting við loyvi eftir løgtingslóg um aling av fiski v.m. (alilógini) er somuleiðis undantikin loyviskravi eftir lógaruppskotinum.

Fyri allar flokkar av sløgum verða skotnar upp reglur, sum geva landsstýrismanninum heimild til – uttan at fyrisitingarmeginreglan er til hindurs fyri tí – at basa fremmandum lívverum, sum hótta natúrligar plantur og dýr ella onnur týðandi samfelagsáhugamál. Reglurnar galda, sama hvussu lívverurnar, sum talan er um, eru endaðar í føroysku náttúruni.

Kapittul 4 – Økisvernd (§§ 18-31)
Lógarkapittul 4 um økisvernd kemur í stóran mun í staðin fyri § 6 í galdandi náttúrufriðingarlóg. Reglurnar eru fjøltáttaðar og nútímansgjørdar, og har ið náttúrufriðingarlógin gav heimild til at friða økir, gevur lógaruppskotið í staðin heimild at skipa ymisk sløg av verndarøkjum.

Ásetingarnar um økisvernd fevna bæði um vernd á landi, eisini í áum, vøtnum, ósum og løkum, og vernd í sjónum á føroysku landleiðini. Verndarøkir verða skipað við kunngerð.

Uppskotið hevur eina almenna áseting við økisverndarmiðum. Miðini snúgva seg fyrst og fremst um verndartørvin hjá náttúruni, eisini náttúru, sum er merkt av mannabrúki gjøgnum

tíðirnar. Økisvernd skal ikki tryggja ávís sløg av brúki fram um onnur. Í tann mun brúk av náttúruni verður nevnt í økisverndarmiðunum, er tað fyri at leggja dent á, at talan skal vera um brúk, sum hevur gagnliga ávirkan á verndarvirðini. Tað er ein fyritreyt fyri økisverndini í sjálvari sær, at tað hevur virði eftir ávísum treytum at verja ávís økir betur enn onnur.

Í verndarkunngerðini skulu vera reglur um virksemi og ferðslu, sum er ímóti verndarendamálinum.

Økisvernd verður eftir uppskotinum býtt í teir fimm verndarflokkarnar tjóðgarð, landslagsverndarøki, náttúrufriðøki, lívøkisvernd og sjóvernardøki. Hóast mentanarminnir kunnu vera vard sum partur av tjóðgarði ella landslagsverndarøki, verða fornminnir og bygningar framvegis friðað eftir reglunum í løgtingslóg nr. 10 frá 16. september 1948 um friðan av fornminnum og bygningum.

Sum tjóðgarðar kunnu verjast stór náttúruøkir, sum ikki hava verið fyri munandi náttúruinntrivum, og sum hava serstakar dygdir.

Tá ið talan er um landslagsverndarøkir, er tað landslagið sum heild, sum er í miðdeplinum. Landslagsvernd kann tó fyri heil økir ella partar av økjum samskipast við onnur verndarøkir. Í tí sambandi kann serliga lívøkisvernd vera viðkomandi. Landslagsvernd er eftir uppskotinum eitt lint verndarslag, við tað at virksemi, sum er í gongd, aloftast kann halda fram. Landslagsvernd kann bæði fevna um náttúrulandslag og røktarlandslag.

Verndarflokkurin náttúrufriðøkir skal verja økir, sum bera í sær hótta, sjáldsama ella viðkvæma náttúru, umboða eitt ávíst náttúruslag, á annan hátt hava serligan týdning fyri lívmargfeldi, hýsa serstøkum jarðfrøðiligum fyribrigdum ella hava serstakt náttúruvísindaligt virði. Verndarflokkurin fevnir eisini um økir, sum ikki eru órørd, men hava týdning fyri margfeldið í náttúruni. Talan kann vera um økir, sum hava verið fyri tekniskum inntrivum, men kortini hava varðveitt týðandi vistfrøðiligar leiklutir, og har ið best er at sleppa undan fleiri tekniskum inntrivum. Talan kann eisini vera um økir, har ið røktartreytað lívmargfeldi umboðar týðandi náttúruvirðir, og har ið økir eiga at verða vard strangliga fyri tekniskum inntrivum, samstundis sum virkin røkt verður sett í verk.

Náttúrufriðøkir eru ein strangur verndarflokkur, har ið virksemi í stóran mun kann avmarkast, um tað krevst til at røkka verndarendamálinum.

Tá ið talan er um verndarflokkin lívøkisvernd, er tað tørvurin hjá tí einstaka dýra- ella plantuslagnum, sum er í miðdeplinum. Lívøkisvernd kann brúkast til øll dýra- og plantusløg.

Til at leggja upp fyri muninum á landi og sjógvi eru sjóverndarøkir ein verndarflokkur fyri seg. Ásetingin er lagað til viðurskiftini í sjónum. Tað verður mett at vera smidligari við bara einum verndarflokki fyri sjógvin heldur enn fleiri sum á landi. Umframt at verja verndarvirðir í sjónum kunnu sjóverndarøkir skipast fyri tryggja virðir í sjónum, sum eru vistfrøðiligar fyritreytir fyri sløgum, sum liva á landi.

Í lógaruppskotinum er ein almenn áseting um, at undantak kann gerast frá eini verndarkunngerð, um tað ikki er ímóti endamálinum við verndarkunngerðini og ikki kann ávirka verndarvirðini nevningarvert, ella um trygdarfyrilit gera tað neyðugt. Eisini um týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt, kann undantak gerast frá verndini.

Uppskotið heimilar eisini landsstýrismanninum at seta í verk fyribilsvernd til at forða fyri skaða á verndarvirðir ella til at byrgja fyri, at hótt náttúrusløg hvørva. Ein avgerð um fyribilsvernd kann í mesta lagi vara fýra ár, men kann leingjast í mesta lagi tvey ár.

Uppskotið ásetur einsháttaðar reglur fyri endurgjaldi í sambandi við ræðisavmarkingar, sum standast av økisvernd. Høvuðsreglan er, at ein eigari ella rættindahavari í einum verndarøki hevur rætt til endurgjald frá landinum fyri fíggjarligan miss, sum stendst av, at brúk, sum er í gongd, verður darvað. Við serligum endurgjaldsreglum fyri økisvernd verður miðað eftir at minka um sakarmálskostnaðin, tá ið endurgjald verður uppgjørt.

Uppskotið heimilar landsstýrismanninum móti fullum endurgjaldi at fremja ognartøku til at fremja røktar- og umvælingartiltøk, sum munandi broyta standin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir verndararbeiðið, t.e. tiltøk, sum ikki rúmast innan fyri ta vanligu røktarheimildina hjá landsstýrismanninum. Talan er um eina avmarkaða ognartøkuheimild sammett við heimildina eftir galdandi náttúrufriðingarlóg at ognartaka, *um friðingin ikki kann fara fram, uttan at eigari missir lendi*.

Kapittul 5 og 6 – Eftirlit, handhevjan og tvingsilstiltøk (§§ 34-45)
Í lógarkapitlunum 5 og 6 verða ásettar reglur fyri eftirliti, handhevjan og tvingsilstiltøkum.

Reglurnar snúgva seg serliga um:

- eftirlit
- kanningarvirksemi og upplýsingarskyldu
- rætting og bøtandi tiltøk í sambandi við ólógligt virksemi
- íverksetan av tiltøkum móti óvæntaðum umhvørvisavleiðingum av lógligum virksemi
- tvingsilssektir

Revsingarheimild verður fyrst og fremst ásett fyri ásetingarnar í lógini, sum áseta ítøkiligar skyldur ella forboð. Eingin revsing er knýtt at meira almennum reglum sum fyrilitsskylduni.

Myndugleiki eftir lógini
Myndugleikin at taka avgerðir og av eintingum at seta tiltøk í verk er lagdur til landsstýrismannin, sum er ovasti myndugleiki eftir lógini. Landsstýrismaðurin kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna sínar heimildir eftir lógini. Heimildirnar hjá landsstýrismanninum eftir lógini verða ætlandi latnar Umhvørvisstovuni at umsita.

Avgerðir eftir lógini ella reglum ásettum við heimild í lógini kunnu kærast til Føroya Kærustovn.

Kapittul 7 – Gildiskoma o.a. (§§ 47-48)
Lógin kemur ætlandi í gildi 1. januar 2024.

1.5. Ummæli og ummælisskjal
Lógaruppskotið varð sent Biofar, Bóndafelag Føroya, Ferðavinnufelagnum, Froskmannafelagnum, Føroya ferðaleiðarafelag, Føroya Fuglafrøðifelag, Lívfrøðingafelagnum, Føroya Náttúru- og Umhvørvisfelag, Føroya Óðalsfelag, Føroya Ríðingarfelag, Føroya Sílaveiðufelag, Føroya skótaráð, Hagafelag Føroya, Ringrás og Vinnuhúsinum til hoyringar.

Lógaruppskotið varð eisini sent stjórnarráðunum, Kommunufelagnum, Búnaðargrunninum, Búnaðarstovuni, Býarskipanarnevndini, Fiskaaling, friðingarnevndunum, Fróðskaparsetri Føroya, Føroya Kærustovni, Føroya landfúta, Havstovuni, Heilsufrøðiligu starvsstovuni, Jarðfeingi, Landsverki, Løgtingsins umboðsmanni, SEV, Skógfriðingarnevndini, Tjóðsavninum, Umhvørvisstovuni, Visit Faroe Islands og yvirfriðingarnevndini til hoyringar.

Lógaruppskotið varð eisini lagt á almenna hoyringarportalin hjá landsstýrinum.

Inn komu hoyringarsvar frá Bóndafelag Føroya, Fiskaaling, Ferðavinnufelagnum, Fiskimálaráðnum, Føroya Fuglafrøðifelag, Føroya Náttúru- og Umhvørvisfelag, Føroya Óðalsfelag (saman við Bóndafelag Føroya), Hagafelag Føroya, Havbúnaðarfelagnum, Havstovuni, Heilsufrøðiligu starvsstovuni, Jarðfeingi, Kommunufelagnum, náttúrufriðingarnevndini fyri Eysturoyar sýslu, náttúrufriðingarnevndini fyri Norðoya sýslu, náttúrufriðingarnevndini fyri Suðuroyar sýslu, Ringrás (saman við Føroya Náttúru- og Umhvørvisfelag), Umhvørvisstovuni, Uttanríkis- og mentamálaráðnum, Visit Faroe Islands og yvirfriðingarnevndini. Almannamálaráðið og SEV boðaðu frá, at tey ongar viðmerkingar høvdu til lógaruppskotið.

Eftir at landsstýrismaðurin í umhvørvis- og vinnumálum hevði lógaruppskotið fyri løgtingið í mars 2022, sendi Føroya Kærustovnur Umhvørvis- og vinnumálaráðnum sínar viðmerkingar.

Tey innkomnu hoyringarsvarini eru løgd við lógaruppskotinum umframt eitt ummælisskjal, har ið hoyringarsvarini, tó ikki tær seinni innkomnu viðmerkingarnar frá Føroya Kærustovni, verða viðgjørd. Víst verður til fylgiskjal 23.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum
Lógarkapittul 1 - Endamál og gildisøki o.a. (§§ 1-5)
§ 1 um endamál
Endamálsásetingin hevur størstan týdning sum tulkingartáttur í sambandi við aðrar ásetingar í lógini. Hon er eisini leiðbeinandi fyri meting í sambandi við avgerðir eftir lógini og fyri, hvørjar tyngjandi treytir ið leggjast kunnu við avgerðum eftir lógini, sum annars eru umsøkjaranum til fyrimunar. Ásetingin fær sostatt ikki beinleiðis avleiðingar, uttan so at hon verður brúkt í sambandi við aðrar ásetingar í lógini. Endamálsásetingin fær ikki í sær sjálvari fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

§ 2 um gildisøki
Ásetingin um gildisøkið hjá lógini hevur í sjálvari sær ongar sjálvstøðugar avleiðingar av umsitingarligum ella fíggjarligum slag. Slíkar avleiðingar koma ikki í, fyrr enn ymsar ásetingar í lógini verða brúktar á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum ella í føroyskum sjóumveldi.

§ 3 um allýsingar
Ásetingin hevur ongar umsitingarligar ella fíggjarligar avleiðingar í sjálvari sær.

§ 4 um almenna fyrilitsskyldu
Fyrilitsskyldan í § 4 geldur fyri øll. Tað er ein fyritreyt, at fyrilitið, sum krevst, liggur innan fyri karmarnar á tí, sum rímiliga kann væntast. Ásetingin sigur eisini, at fyrilitsskyldan er at rokna sum lokin, tá ið virksemi verður útint sambært loyvi frá almennum myndugleika. Í slíkum førum er tað sostatt loyvið frá tí almenna eftir øðrum ásetingum, fyrst og fremst við heimild í øðrum lógum, sum ásetur karmarnar fyri virkseminum, ikki fyrilitsskyldan.

Fyrilitsskyldan ber ikki bara í sær eina skyldu at hava fyrilit, men eisini eina skyldu at kunna seg um náttúrumargfeldið. Myndugleikarnir eiga at vegleiða, í tann mun tað krevst til at tryggja, at endamálið við ásetingini verður rokkið. Talan kann t.d. vera um at vegleiða um náttúru, sum serligt fyrilit eigur at havast fyri, hvussu virksemi ella rakstur eigur at útinnast til at verja hesi fyrilitini o.a. Tað er serliga umráðandi at vegleiða um vard sløg. Ásetingin kann tí fáa ávísar fíggjarligar avleiðingar fyri náttúrufyrisitingarmyndugleikan, tá ið ræður um tørvin á vegleiðing og kunning.

Miðað eigur at verða eftir, at kortlagdar upplýsingar um náttúrusløg og dýra- og plantusløg verða talgilt atkomandi hjá almenninginum.

Fyri vinnulívið kann ásetingin bera í sær, at dýrari loysnir onkuntíð mugu veljast. Av tí at kravið eftir § 4 bara fevnir um at gera tað, sum rímiligt er, og meira ítøkilig fyrilitskrøv kunnu vera ásett í øðrum regluverki ella í loyvum, verða slíkir meirkostnaðirnir væntandi avmarkaðir.

§ 5 um dent á onnur týðandi samfelagsáhugamál
Ásetingin ber í sær, at tiltøk eftir lógini skulu vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

Lógarkapittul 2 - Fyrisiting av dýrasløgum og plantusløgum (§§ 6-12)
Umhvørvisligar avleiðingar
Ásetingarnar í lógarkapitli 2 skulu tryggja, at lívføríð hjá dýra- og plantusløgum verður varðveitt, og at tey vistfrøðiligu lívskorini hjá teimum ikki verða gjørd verri. Reglurnar um tøku (§§ 6-9) verða gjørdar galdandi fyri øll sløg á landi. Við hesum verða møguleikarnir at

skipa viðurskiftini kring stórar lívverubólkar betraðir. Tó verður gagnnýtsla og onnur tøka, sum er fevnd av løgtingslóg um sjófeingi, ikki fevnd av reglunum í §§ 6-9.

Tann serstaka skipanin, sum skotin verður upp í § 10 um vard sløg, kann fáa stóran umhvørvisligan týdning. Í hesum sambandi eru serliga heimildin at áseta reglur um vernd av týðandi vistfrøðiligum nyttuøkjum hjá slíkum sløgum eftir § 11, stk. 1, nr. 2, og heimildin at krevja, at greiða verður gjørd fyri avleiðingum í sambandi við ætlað inntriv í teirra vistfrøðiligu nyttuøkir, sbr. stk. 1, nr. 3, týdningarmiklar. Við hesum heimildunum fæst samanhangur millum vernd av sløgum og bú- og vakstrarøkir hjá sløgunum.

Fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar
§ 6 um fyrisitingarmeginreglu
Greinin ásetur eina almenna fyrisitingarmeginreglu fyri sløg. Samstundis verður staðfest, at gagnnýtsla og onnur tøka, sum er fevnd av løgtingslóg um sjófeingi, ikki er fevnd av §§ 6-9 um tøku.

§ 6, stk. 2, staðfestir, at heysting og onnur tøka av villum plantum er loyvd, tá ið hon ikki hóttir *stovnin á staðnum*. Náttúrufyrisitingin kann gera vegleiðandi tilfar um, hvat ið liggur í orðingini *stovnin á staðnum*.

§ 7 um aðra tøku eftir meting hjá landsstýrismanninum
Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild at loyva tøku av dýrum, sum natúrliga liva vill, til onnur endamál enn gagnnýtslu. Landsstýrismaðurin kann eisini av sínum eintingum seta tøku í verk og áseta nærri reglur fyri slíkari tøku. Ásetingin verður ikki mett at fáa stórvegis fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

§§ 8 og 9 um tøku av ávikavist ryggleysum dýrum og plantum
Báðar ásetingarnar lata upp fyri, at landsstýrismaðurin kann seta í verk skaðabasandi tiltøk á ognini hjá øðrum, sbr. § 8, stk. 2, og § 9, stk. 2. Tað er ein fyritreyt, at tiltøkini ikki fáa fíggjarligar avleiðingar fyri jarðareigaran. Veldur myndugleikin við síni skaðabasing eigaranum av ognini fíggjarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum ella sjálvari skaðaplantuni, verður eitt møguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum. Annars fáa ásetingarnar ongar serligar fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

Ásetingarnar í § 8, stk. 3, og § 9, stk. 3, geva heimild til at áseta reglur fyri tøku av ryggleysum landdýrum og av plantum. Tað er ilt at siga, í hvønn mun ásetingin fer at verða brúkt. Ásetingin fær í fyrstu atløgu ongar fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

§§ 10 og 11 um vard sløg
Eftir § 10, stk. 1, kann landsstýrismaðurin við kunngerð geva nærri tilskilaðum sløgum støðu sum vard. Ásetingin ber ikki í sær eina skyldu at verja sløg, og tí stendur tað í stóran mun til myndugleikan at gera av, hvussu nógv verndarskipanin skal brúkast.

Tær umsitingarligu og fíggjarligu avleiðingarnar fyri fyrisitingina verða í fyrra lagi knýttar at kanningararbeiði í sambandi við áseting av kunngerð um vernd. Í seinna lagi verða avleiðingarnar fyri fyrisitingina knýttar at, hvussu stórt tal av sløgum verður vart, og hvørji umsitingartiltøk ið neyðugt er at fremja. Tað verður ymiskt, alt eftir slagnum, hvørji tiltøk ið eiga at fremjast.

Avleiðingarnar fyri privat av tí ítøkiligu kunngerðini valdast innihaldið í kunngerðini. Fullkomið forboð kann setast fyri veiðu ella heysting, men hetta er ikki ein neyðug fyritreyt fyri vernd. Eisini aðrar avleiðingar valdast, hvat slag ið talan er um, og hvørji varðveitandi tiltøk slagnum tørvar. Møguligar umsitingarligar ella fíggjarligar avleiðingar valdast tí avmarkingarstigið.

Verða vistfrøðilig nyttuøkir vard við kunngerð eftir § 11, stk. 1, nr. 2, kunnu møguligar avmarkingar fyri privat knýtast at eitt nú útbygging, veitagrevstri, avveiting og uppafturfylling. Avmarkingar kunnu eisini knýtast at ávísum tíðarskeiðum, t.d. verpingartíð. Fyrilitini, sum áløgd verða, tá ið búøkir verða vard, kunnu tó ikki bera í sær avmarkingar, sum hava munandi ampa við sær fyri brúk, sum er í gongd. Vísir tað seg eftir avgerðina kortini, at fyrilitini í búøkjum hjá vardum sløgum tilsamans bera í sær avmarkingar, sum hava við sær munandi ampa fyri brúk, sum er í gongd, og valda jarðareigarum munandi miss, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir lógarkapitli 4, ella at undantak verður gjørt frá verndini fyri økini, sum talan er um. Er, longu tá ið verndin verður sett í verk, greitt, at avmarkingarnar fara at bera munandi ampa í sær, er økisvernd tað rætta amboðið.

Gerast kunnu virkisætlanir fyri búøkir hjá vardum sløgum, tá ið mett verður, at røkt ella virkin tiltøk krevjast.

Tann einstaka kunngerðin kann eisini hava við sær størri krøv um at gera greiðu fyri avleiðingum í sambandi við vinnuvirksemi, sbr. § 11, stk. 1, nr. 3, um, at krøv kunnu setast um, at greiða verður gjørd fyri avleiðingum fyri eitt dýra- ella plantuslag av ætlaðum inntrivum í vistfrøðilig nyttuøkir hjá slagnum, og um, at greiða verður gjørd fyri øðrum vistfrøðiligum nyttuøkjum, sum kunnu gera sítt til at tryggja, at slagið verður vart.

§ 12 um handil o.a.
Ásetingin, sum gevur landsstýrismanninum heimild at áseta reglur fyri m.a. inn- og útflutningi av hóttum dýra- og plantusløgum, fær ikki í sær sjálvari fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

Lógarkapittul 3 - Fremmandar lívverur (§§ 13-17)
Umhvørvisligar avleiðingar
Innsløðing av fremmandum lívverum er ein ávirkanartáttur, sum kann hava stórt skaðaárin á lívmargfeldið. Trupulleikin er bara fyri ein part fevndur av galdandi rætti. Lógaruppskotið fjøltáttar amboðini til eisini at fevna um innsløðing og lívverusløg, sum ongar reglur eru fyri í dag. Reglurnar skulu serliga leggja upp fyri náttúru- og umhvørvisfyrilitum í sambandi við innflutning og útseting av fremmandum lívverum. Aðrir tættir sum fyrilitið fyri plantu-, dýra- og mannaheilsu eru ikki fevndir av uppskotinum. Krøv verða sett um fyrilit (§ 13), landsstýrismaðurin fær heimild at áseta krav um innflutningsloyvi (§ 14), og krøv verða sett viðvíkjandi útseting og sølu (§ 15). Á henda hátt fer lógin at kunna gera sítt til minka um talið á fremmandum lívverum, sum sløðast inn í føroysku náttúruna, og sostatt eisini at forða fyri skaðiligari ávirkan á lívverur, sum finnast natúrliga í føroysku náttúruni, og á vistskipanir.

Fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar
§ 13 um fyrilitskrav
§ 13, stk. 1, ásetur eitt krav um fyrilit, tá ið livandi ella lívførar lívverur verða settar út í náttúruna. Tað ber m.a. í sær, at krøv verða sett um, at girðingar o.tíl., har ið lívverur verða settar út, eru væl tryggjað fyri útslepping, um lívverurnar kunnu verða náttúruni at skaða, um tær spjaðast. Fyrilitsskyldan kann hava við sær, at nakað størri krøv verða sett til tekniskar

standardar í sambandi við sumt vinnuvirksemi, men mett verður ikki, at tað fer at hava nevningarverdar meirkostnaðir við sær.

Fyrilitsskyldan hjá tí, sum hevur ábyrgdina av útseting, er knýtt at atgongdini at vitan um náttúru- og umhvørvisváða í sambandi við útseting av fremmandum lívverum yvirhøvur og váða, sum er knýttur at ávísum lívverum. Tað liggur ein týðandi uppgáva á myndugleikanum at fáa slíka vitan til vega og gera hana atkomandi. Tí verður tørvur á størri arbeiðsorku til gransking, greining og kunningarvirksemi um fremmandar lívverur.

Fyrilitsskyldan í stk. 2 kann hava øktar útreiðslur við sær fyri tann, sum varðar av virksemi, t.d. í sambandi við brúgvarbygging, tunnilsgerð ella tílíkt. Er vandi fyri, at slík nýggj verkløg kunnu fara at hava við sær, at lívverur spjaðast, er tað ein fyritreyt eftir ásetingini, at tiltøk verða sett í verk til at forða fyri, at hetta hendir. Mett verður, at útreiðslurnar av slíkum tiltøkum vanliga verða lítlar í mun til heildarkostnaðin av slíkum verkætlanum. Ásetingin kann hava førleikatørv við sær, tá ið tann, sum varðar av virkseminum, ikki longu hevur vitanina, sum krevst til at kunna forða fyri, at lívverur spjaðast. Í slíkum førum kunnu bæði myndugleikin eftir hesi lógini og viðkomandi geiramyndugleikar fáa ein týdningamiklan leiðbeinandi og kunnandi leiklut. Fyrilitsskyldan ber eisini í sær, at fyritøkur, sum selja ella lata víðari lívverur, skulu hava kunnleika um regluverk viðvíkjandi útseting og kunna kundarnar um, hvussu farast skal at við lívverunum í samsvari við regluverkið. Hetta kann fara at bera í sær ein førleikatørv í slíkum fyritøkum, og at nakað verður gjørt til at gera slíka kunning atkomandi hjá kundunum (vørumerking, kunningarskriv o.s.fr.). Mett verður ikki, at vitanarkravið fer at hava munandi øktar útreiðslur við sær.

Reglur við heimild í stk. 4 eru serliga ætlaðar ótilætlað innsløddum dýrum og plantum og eru treytaðar av eini ávísari vitan um, hvørji sløg av virksemi ið kunnu vera atvold til, at fremmandar lívverur sleppa út. Tað fer væntandi at krevja nakað av umsitingarligari orku at orða reglur. Hvørjar fíggjarligar avleiðingar ið hvørjar reglur kunnu fáa fyri privat, veldst um innihaldið í reglunum.

§§ 14 til 16 um innflutning og útseting
Ásetingarnar í §§ 14 til 16 eru í stóran mun nýggjar. Tað fer tí væntandi at krevja nakað av umsitingarligari orku at sita fyri teimum. Verða heimildirnar í §§ 14-16 til at áseta reglur brúktar, fer – í eina tíð – tørvur at vera á arbeiðsorku til at orða slíkar reglur og til málsviðgerð.

Lógarkapittul 4 - Økisvernd (§§ 18-31)
Umhvørvisligar avleiðingar
Lógarkapittul 4 útvegar meira fjøltáttað amboð til økisvernd enn friðingarheimildirnar eftir galdandi náttúrufriðingarlóg. Kapittulin ger greitt, hvørjum ið miðað verður eftir at røkka við økisvernd, og at treytirnar fyri vernd eiga at hava støði í tí vistfrøðiliga standinum, sum náttúrusløg ella dýra- og plantusløg eru í.

Lógaruppskotið ber eisini í sær, at verndarøkir kunnu skipast í sjónum burturav innan fyri 12 fjórðingar.

Skipast kann fyri røkt, og brúk kann halda fram, tá ið tað krevst til at røkja verndarvirðir, t.d. í tjóðgørðum, landslagsverndarøkjum ella ávísum náttúrufriðøkjum. § 28 gevur atgongd at útinna røkt í øllum flokkum av verndarøkjum.

Tað er somuleiðis eitt krav, at umsitingarætlanir verða gjørdar fyri stór verndarøkir, sbr. §§ 20, stk. 3, og 21, stk. 4.

Latið verður upp fyri, at fyrilitið fyri mentanarminnum kann verjast í tí einstaka verndarøkinum. Tætt samstarv millum náttúrufyrisitingarmyndugleikan og mentanarminnamyndugleikan er ein fyritreyt, tá ið ræður um fyrisiting og viðgerð í einstøkum málum, sum eru knýtt at mentanarminnum í verndarøkinum. Hugsanin er, at umvæling og røkt av mentarnarminnum skal fara fram, soleiðis at bæði náttúru- og mentanarvirðir verða røkt á bestan hátt. Tiltøk við atliti at umsiting av mentanarminnum mugu greiðast við myndugleikan, sum situr fyri verndarøkjunum, so at tiltakið ikki ber ímóti verndarendamálinum eftir hesi lógini.

Fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar
§ 18 um økisverndarmið
Ásetingin fær ikki í sær sjálvari umsitingarligar ella fíggjarligar avleiðingar.

§§ 19-24 um økisvernd
Tá ið verndarøkir verða skipað, kann tað fáa avleiðingar fyri vinnuvirksemi. Hvussu stórar avleiðingarnar verða, veldst um verndarásetingarnar, sum ásettar verða, í mun til verndarendamálið, verndarvirðini og virksemið í tí ítøkiliga økinum.

Eftir § 19, stk. 2, kann munur gerast á verndini í mun til havbotnin, vatnsúluna og vatnskorpuna. Fiskiskapur við óskaðiligum reiðskapi kann vanliga halda fram í sjónverndarøkjum.

Sí annars eisini metingina av teimum fíggjarligu og umsitingarligu avleiðingunum av §§ 30 og 31, tá ið ræður um endurgjaldsreglur fyri teir ymsu verndarflokkarnar.

§§ 20-23 og 28 um røkt o.a.
Lógaruppskotið hevur ásetingar um røkt av skipaðum verndarøkjum. Umframt § 28, sum ásetur yvirskipaðar reglur fyri røkt av verndarøkjum, verða ymiskar ásetingar um umsitingar- og røktarætlanir skotnar upp fyri teir ymsu verndarflokkarnar.

Avleiðingarnar fyri jarðareigarar av røkt kunnu verða ymiskar í ymsum økjum. Í økjum, har ið brúk krevst til at røkja verndarvirðini, kann ofta vera viðkomandi at geva jarðareigarum ella rættindahavarum virknan lut í røktararbeiðinum. Eftir § 28, stk. 1, 2, kann myndugleikin gera avtalu við jarðareigara, rættindahavara ella onnur um at útinna røktartiltøk. Slíkar avtalur kunnu alt eftir umstøðunum vera treytaðar av ávísari samsýning frá tí almenna. Í endurreisingarfriðøkjum, sbr. § 22, stk. 2, kunnu røktartiltøk, sum ikki kunnu fremjast eftir § 28, koma upp á tal, sbr. § 28, stk. 2, 2. pkt. Er tørvur á slíkum tiltøkum, má myndugleikin fáa til vega eitt heimildargrundarlag annaðhvørt við privatrættarligari avtalu ella við ognartøku til røktar- ella umvælingarendamál.

Lógaruppskotið hevur, sum nevnt, ásetingar um røktarætlanir. Kravið í § 28, stk. 5, um, at uppkast til røktarætlan, um tað er gjørligt, skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina, geldur fyri verndarøkir yvirhøvur og er ikki so óvikiligt sum kravið eftir ásetingunum í § 21, stk. 3, 1. pkt., § 22, stk. 4, 1. pkt., og § 23, 2. pkt., har ið slíkt uppkast skal leggjast fram samstundis við tað slagið av verndarkunngerð, sum nevnt verður í hvørji áseting.

Sammett við friðingar eftir galdandi náttúrufriðingarlóg bera reglurnar, sum skotnar verða upp, í sær eitt krav um, at ætlan fyri røkt skal gerast fyri verndarøkir, har ið røkt ella brúk krevst til

at varða um verndarvirðini. Hetta ber í sær, at í landslagsverndarøkjum, tjóðgørðum og økjum vardum við lívøkisvernd skal røktarætlan leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Aftur at tí skulu umsitingarætlanir gerast fyri stór verndarøkir, sbr. §§ 20, stk. 3, og 21, stk. 4.

Arbeiðið at fyrireika verndarkunngerðir fer at krevja umsitingarliga orku. Til verndarøkir, har ið umsitingarætlan og/ella røktarætlan verður gjørd, krevst eisini umsitingarlig orka.

§ 27 um bráðfeingisvernd
§ 27, stk. 1, gevur landsstýrismanninum heimild at seta í verk bráðfeingisvernd av ávísum økjum. Bráðfeingisvernd er avmarkað til fýra ár, men kann leingjast í mesta lagi tvey ár. Eftir stk. 2 kann landsstýrismaðurin eisini seta í verk bráðfeingisvernd av ávísum náttúrusløgum. Heimildin er ætlað at verða brúkt í heilt serligum førum og bara bráðfeingis. Tí verður mett, at avleiðingarnar av heimildini fyri jarðareigarar og rættindahavarar yvirhøvur verða avmarkaðar.

§ 30 um endurgjald fyri fíggjarligan miss
Skotnar verða upp eins endurgjaldsreglur fyri tjóðgarðar, landslagsverndarøkir, náttúrufriðøkir og lívøkisvernd. Uppskotið leggur sum heild betur upp fyri áhugamálunum hjá eigarum og rættindahavarum enn galdandi lóggáva.

Uppskotið ber í sær, at endurgjald skal veitast fyri avmarkingar á verandi lógligt virksemi, t.e. lógligt brúk av eini ogn, sum í veruleikanum fer fram, tá ið verndarøkið verður skipað, har ið avmarkingarnar hava fíggjarligan týdning fyri raksturin. Tað er ein treyt, at raksturin av ognini verður darvaður orsakað av verndarkunngerðini. Eftir § 30 verður endurgjald ikki veitt fyri avmarkingar á væntandi broytt brúk í framtíðini.

Hvørjar fíggjarligar avleiðingar ásetingin fær, veldst fyrra lagi um, hvussu nógv verndarøkir verða skipað. Tað er, tá ið samanum kemur, ein spurningur um politiska raðfesting. Í øðrum lagi er smátt við vinnuvirksemi í føroysku náttúruni, sum kann hugsast at verða darvað stórvegis av, at verndarøkir verða skipað. Samanumtikið verður ikki mett, at endurgjald ofta fer at koma upp á tal.

§ 31 um áseting av endurgjaldi fyri fíggjarligan miss
Uppskotið miðar eftir at minka um útreiðslurnar hjá tí almenna í málum um endurgjald við at sleppa undan drúgvum rættarmálum. Tí skal landsstýrismaðurin í fyrstu atløgu geva eigara ella rættindahavara, sum setur fram krav um hetta, tilboð um endurgjald. Eigari ella rættindahavari, sum ikki tekur av tilboðnum, kann seta fram krav fyri landsstýrismannin um at fáa hann at biðja um rættarliga meting.

Uppskotið ber í sær, at jarðareigarar og rættindahavarar, sum ikki góðtaka fyrstu meting fyri rættinum og tí biðja um yvirmeting, mugu bera ein ávísan váða. Ein jarðareigari, sum biður um yvirmeting og fær verri úrslit, kann fáa álagt at bera útreiðslurnar hjá landinum.

§ 32 um ognartøku til røktar- og umvælingartiltøk
Uppskotið heimilar landsstýrismanninum móti fullum endurgjaldi at fremja ognartøku til at fremja røktar- og umvælingartiltøk, sum munandi broyta standin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir verndararbeiðið, t.e. tiltøk, sum ikki rúmast innan fyri ta vanligu røktarheimildina hjá landsstýrismanninum. Talan er um eina avmarkaða ognartøkuheimild sammett við ta víðu heimildina eftir galdandi náttúrufriðingarlóg at ognartaka, *um friðingin ikki kann fara fram, uttan at eigari missir lendi*.

§ 33 um áseting av endurgjaldi fyri ognartøku
Fæst ikki semja við jarðareigaran ella rættindahavaran um endurgjaldsupphæddina, tilnevnir sorinskrivarin metingarfólk at áseta endurgjaldið fyri ognartøku.

Uppskotið ber í sær, at jarðareigarar og rættindahavarar, sum ikki góðtaka fyrstu meting fyri rættinum og tí biðja um yvirmeting, mugu bera ein ávísan váða. Ein jarðareigari, sum biður um yvirmeting og fær verri úrslit, kann fáa álagt at bera útreiðslurnar hjá landinum.

Lógarkapittul 5 - Myndugleiki eftir lógini, kæra, eftirlit o.a. (§§ 34-39)
§§ 36-38 um eftirlit o.a.
Umhvørvisligar avleiðingar
Lógaruppskotið útvegar eitt betri heimildargrundarlag fyri eftirliti og einfaldað tvingsilstiltøk, sum væntandi fara at gagna náttúru- og umhvørvi.

§ 36 um eftirlit
Eftir § 36, stk. 1, 1. pkt., skal landsstýrismaðurin hava eftirlit við, at lógin verður hildin. Eftirlitsuppgávur kunnu serliga taka seg upp í sambandi við skipanirnar við vardum sløgum og fremmandum lívverum. Landsstýrismaðurin kann geva myndugleikum, sum ikki frammanundan hava havt eftirlitsábyrgd, slíka ábyrgd eftir lógini. Slík eftirlitsábyrgd hevði í fyrstu atløgu snúð seg um eftirlit við virknaðinum av vinnuvirkseminum, sum myndugleikin hevur ábyrgdina av. Verða eftirlitsuppgávur latnar slíkum myndugleikum at umsita, fer myndugleikunum væntandi at tørva størri fíggjarliga orku og betri førleikar.

§ 37 um kanningarvirksemi og § 38 um upplýsingar- og fráboðanarskyldu
Mett verður ikki, at ásetingarnar fáa umsitingarligar ella fíggjarligar avleiðingar av týdningi.

§ 39 um broyting og afturtøku av loyvum
Hvørjar umsitingarligar og fíggjarligar avleiðingar ið ásetingin fær, veldst um, í hvørjum førum og í hvønn mun hon verður brúkt.

Heimildin í § 39 fær bara umsitingarligar og fíggjarligar avleiðingar, í tann mun hon verður brúkt til at broyta ella taka aftur loyvir, sum annars ikki høvdu kunnað verið broytt ella tikin aftur eftir vanligum fyrisitingarrætti. Mett verður ikki, at ásetingin fer at verða nógv brúkt.

Fyrilit skal havast fyri avleiðingunum fyri privat í sambandi við avgerðir um broyting ella afturtøku, sbr. § 39, stk. 3.

Lógarkapittul 6 - Handhevjan og tvingsilstiltøk (§§ 40-45)
Umhvørvisligar avleiðingar
Lógaruppskotið útvegar eitt størri úrval av tvingsilstiltøkum og tvingsilsamboðum enn galdandi lóggáva. Við hesum verða møguleikarnir at tryggja, at lógin verður hildin, betraðir, og hetta gagnar náttúru og umhvørvi. Møguligar tvingsilssektir kunnu gagnnýtast sum fíggjarligt grundarlag fyri m.a. røkt.

Fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar
§ 40 um rætting og bøtandi tiltøk
§ 40, stk. 2, staðfestir eina endurreisingarskyldu í sambandi við brot á lógina. Tiltøk sum upptøka, rudding o.a. fáa í flestum førum bæði fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar fyri tann, sum skyldan er vend móti. Endurreisingarskyldan er í samsvari við meginregluna um, at tann, sum varðar av virkseminum, sum er umhvørvinum at skaða, skal bera kostnaðin, sbr. 1.4

omanfyri. Í stk. 3 verður latið upp fyri, at sleppast kann undan skylduni, um skyldan eftir m.a. skyldini og fíggjarstøðuni hjá tí, sum hevur framt brotið, hevði verið órímilig.

Eftir stk. 2, 3. pkt., krevst samtykki frá landsstýrismanninum til endurreisingartiltøk, sum í sjálvum sær kunnu vera umhvørvinum at skaða av týdningi. Slík mál verða væntandi ikki nógv í tali, og tí verður ikki mett, at ásetingin fær umsitingarligar avleiðingar av týdningi fyri myndugleikan.

Eftir stk. 1 fær landsstýrismaðurin heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at fáa aftur í rættlag ella steðga viðurskiftum, sum ikki eru í samsvari við lógina ella reglur ella avgerð við heimild í lógini. Nøkur slík mál kunnu væntast at taka seg upp, men ilt er at meta ítøkiliga um tær umsitingarligu avleiðingarnar.

§ 41 um óvæntaðar umhvørvisavleiðingar av lógligum virksemi
Eftir § 41, stk. 1, hevur tann, sum hevur ábyrgdina av lógligum virksemi, sum vísir seg at fáa munandi óvæntaðar avleiðingar fyri náttúrumargfeldið, skyldu til at seta rímilig tiltøk í verk til at forða fyri ella avmarka skaða ella vansar. Metast má, hvat ið er rímiligt. Skyldan kann í ávísan mun fáa fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar fyri tann vinnurekandi.

Eftir stk. 2 kann landsstýrismaðurin áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, innan eina ásetta freist at fremja tiltøk sum tey í stk. 1 nevndu. Talið á slíkum málum verður væntandi avmarkað, og tí verða tær umsitingarligu avleiðingarnar fyri eftirlitsmyndugleikan væntandi lítlar.

§ 42 um beinleiðis fremjing
Eftir § 42 kann landsstýrismaðurin bera so í bandi, at neyðug tiltøk verða sett í verk, sama um tann, sum hevur ábyrgdina, samtykkir ella mótmælir. Slík beinleiðis fremjing hongur saman við einum endurgjaldskravi móti tí, sum hevur ábyrgdina av útreiðslunum, sum landsstýrismaðurin hevur havt av tí beinleiðis fremjingini, sbr. stk. 2.

Mett verður, at mál við beinleiðis fremjing kunnu krevja stóra orku, meðan tey fara fram. Hinvegin verður tað væntandi sjáldan, at slík mál taka seg upp. Samanumtikið verður mett, at tær umsitingarligu avleiðingarnar av ásetingini verða lítlar.

§ 43 um brúk av ogn hjá øðrum
Í § 43, stk. 1, verður staðfest, at tiltøk eftir §§ 40, 41 ella 42 kunnu fremjast á ognini hjá tí, sum hevur ábyrgdina, ella á ognini hjá øðrum. Eftir stk. 2 er tað ein fyritreyt, at fremjingin ikki fær fíggjarligar avleiðingar fyri onnur enn tann, sum hevur ábyrgdina.

§ 44 um tvingsilssektir
Tvingsilssektir kunnu eftir § 44 áleggjast tí, sum hevur ábyrgdina av, at ein skylda eftir lógini ella reglum ella álegging frá landsstýrismanninum ikki verður lokin. Tær fíggjarligu avleiðingarnar fyri tann, sum sektin verður áløgd, valdast, hvussu stór sektin er, og hvussu long tíð gongur, til áleggingin verður lýdd. Stk. 4 letur upp fyri, at landsstýrismaðurin kann sleppa áløgdum tvingsilssektum. Eins og tá ið talan er um hinar ásetingarnar í lógarkapitli 6, verða tær umsitingarligu avleiðingarnar av § 44 mettar at verða lítlar.

§ 45 um revsing
Mett verður ikki, at ásetingin fær fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar av týdningi.

§ 46 um fyrisitingarlig sektaruppskot

Verður eitt brot ikki mett at koma undir strangari revsing enn sekt, kann landsstýrismaðurin við einum fyrisitingarligum sektaruppskoti boða frá, at málið kann avgreiðast uttan rættarmál, um tann, sum hevur framt brotið, játtar seg sekan í brotinum og samtykkir í at rinda sektina sambært sektaruppskotinum innan nærri ásetta freist. Hetta víkir frá høvuðsregluni um, at tað eru løgreglan, ákæruvaldið og dómstólarnir, sum avgreiða revsimál. Ein fyrimunur við hesum er, at myndugleikin, sum arbeiðir við økinum og hevur serligan kunnleika til økið, undir ávísum treytum kann avgreiða mál, sum ikki hava hægri revsing enn sekt við sær. Av rættartrygdarávum kunnu fyrisitingarlig sektaruppskot bara verða brúkt í heilt serligum førum, og tað er eitt krav, at málini hóska til at verða avgreidd á henda hátt. Talan skal verða um lógarbrot av sama slag, sum eru einføld og ikki bera próvlig ivamál í sær. Áðrenn fyrisitingarlig sektaruppskot kunnu setast fram, skal dómsvaldið hava tikið støðu til sektarstigið. Tí skulu tey fyrstu málini um brot á tær einstøku ásetingarnar leggjast fyri rættin, sum ger av, hvat ið sektarstigið fyri brotini skal vera.

Lógarkapittul 7 - Gildiskoma o.a. (§§ 47-48)
Ásetingarnar fáa ikki umsitingarligar ella fíggjarligar avleiðingar.

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur
Av tí at lógaruppskotið í høvuðsheitum er eitt uppskot til eina heimildarlóg, ber ikki til nágreiniliga at seta tøl á, hvørjar fíggjarligar avleiðingar tað fær fyri landið, sum frá líður.

Ein faklig náttúrufyrisiting undir landsstýrismanninum skal sita fyri náttúruverndarlógini.

Nýggja náttúruverndarlógin lyftir náttúruverndina upp á hægri stig og fer tí at hava størri útreiðslur við sær, enn galdandi náttúrufriðingarlóg hevur havt. Men júst hvussu stórar útreiðslurnar verða, sum frá líður, veldst í stóran mun um politiska ætlan og raðfesting. Lógin er í stóran mun ein amboðskassi, har ið tað veldst um politiska raðfesting og fígging, hvussu og hvussu nógv amboðini verða brúkt. Fíggjarligar avleiðingar mugu altíð greinast, tá ið mett verður, um tiltøk skulu setast í verk eftir lógini. Metast má um avleiðingarnar, bæði við atliti at útreiðslu- og inntøkuviðurskiftum, fyri tey, sum tiltøkini ávirka.

Umframt sjálvt fyrisitingararbeiðið fer arbeiðið at fylla karmarnar í lógini út við reglum og møguligum vegleiðingum at krevja arbeiðsorku hjá náttúrufyrisitingini. Eisini fer tað at skipa náttúruskrásetingar- og kortleggingararbeiði og at gera skrásetta vitan um náttúruna atkomandi hjá øllum at krevja arbeiðsorku. Slíkt arbeiði, sum leingi hevur ligið á láni, er ein fyritreyt fyri, at lógin veruliga fæst at virka eftir sínum endamáli, hóast fullfíggjað skráseting av dýra-, plantu- og náttúrusløgum ikki krevst. Byrjast má við tí týdningarmesta, hóast náttúrufyrisitingin eyðvitað fær eitt dyggari støði at virka á, so hvørt sum vitanin um náttúruna veksur og verður atkomandi.

Mett verður, at Umhvørvisstovuni í fyrstu atløgu fer at tørva tvey størv at sita fyri tí nýggju náttúruverndarlógini, og at annað starvið eigur at vera ein løgfrøðingur. Mett verður, at tørvur verður á 1.400.000 kr. til Umhvørvisstovuna til hetta endamálið. Alt eftir hvussu nógv heimildirnar í lógini verða brúktar, verður væntandi tørvur á fleiri størvum sum frá líður.

Arbeiðið at fylla karmarnar í lógini út við reglum og vegleiðingum fer at krevja fitt av arbeiðsorku í Umhvørvismálaráðnum. Mett verður, at Umhvørvismálaráðnum fer at tørva 500.000 kr. til at styrkja deildina, sum varðar av náttúrumálum.

Verða amboðini í lógini brúkt, fær tað sum frá líður nakað av umsitingarligum og fíggjarligum avleiðingum fyri Føroya Kærustovn sum kærumyndugleika. Mett verður, at kærumálini verða fá ta fyrstu tíðina, men alt eftir hvussu virkið amboðini í lógini fara at verða brúkt í framtíðini, kunnu lógin og reglur ásettar við heimild í lógini sum frá líður fáa størri umsitingarligar og fíggjarligar avleiðingar fyri Føroya Kærustovn.

Mett verður ikki, at uppskotið fær fíggjarligar avleiðingar fyri kommunurnar.

Sí eisini pkt. 2.0 um avleiðingar av ymsum lógargreinum.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur
Av tí tað er talan í høvuðsheitum er um eitt uppskot til heimildarlóg, veldst tað í stóran mun, um politiska ætlan og raðfesting, hvussu nógv verndaramboðini í lógini verða brúkt, og hvørjar umsitingarligar avleiðingar ið hetta fær. Umsitingarligar avleiðingar eiga altíð at verða greinaðar, tá ið mett verður, um tiltøk skulu setast í verk.

Lógaruppskotið fær umsitingarligar avleiðingar fyri Umhvørvisstovuna, sum ætlandi skal sita fyri lógini. Umframt sjálvt fyrisitingararbeiðið fær arbeiðið at fylla karmarnar í lógini út við reglum og møguligum vegleiðingum umsitingarligar avleiðingar fyri náttúrufyrisitingina. Somuleiðis náttúruskrásetingar- og kortleggingararbeiðið, sum er ein fyritreyt fyri, at lógin fæst at virka eftir sínum endamáli.

Sambært vitanarregluni, sum nevnd verður undir pkt. 1.4, skulu avgerðir eftir lógini, so langt sum tað er rímiligt, byggja á tøka vísindaliga vitan um stovnsstøðuna hjá sløgum, útbreiðsluna og vistfrøðiliga standin hjá náttúrusløgum og virknaðin av árinum. Sambært lógaruppskotinum skal landsstýrismaðurin eisini hava eftirlit við, hvørjum standi náttúran er í, sbr. § 36, stk. 1. Lógaruppskotið ásetur onga beinleiðis skyldu at útvega upplýsingar um náttúrustandin, men hevur sum fyritreyt, at ávís yvirvøka fer fram. Til at hava eftirlit við standinum, sum náttúran er í, krevst, at dátur verða innsavnaðar til at lýsa standin.

Tað verður náttúrufyrisitingin, sum í samráð við landsstýrismannin fer at seta út í kortið og skipa náttúruskráseting til náttúruverndarendamál eftir lógini. Náttúruskráseting krevst, bæði til at fáa greiðu á, hvørji verndarvirðir ið finnast, og hvørjum ið tørvar vernd, og til at røkja ta lógarbundnu skylduna at hava eftirlit við standinum, sum náttúran er í.

Náttúrufyrisitingin fer í hesum sambandi at kunna samstarva við aðrar stovnar, sum hava viðkomandi náttúruvitan um hendi, og sum hvør í sínum lagi fáast við náttúruskráseting til síni egnu endamál. Náttúrufyrisitingin kann eisini samstarva við onnur, t.d. náttúruáhugað, sjálvboðin og privatar fyritøkur, um náttúruskráseting.

Greitt er, at vitanin, sum finst um føroysku náttúruna, í dag liggur spjadd hjá ymsum stovnum, sum hvør í sínum lagi framleiða vitan til síni endamál. Hóast virkisøkini hjá stovnunum eru ymisk, kann tørvurin á náttúruvitan umskarast. Tí eigur náttúrufyrisitingin at samstarva við aðrar stovnar, har ið tað er viðkomandi, so at skrásett vitan eisini kann verða brúkt tvørtur um stovna- og málsøkjamørk. Talan kann eisini verða um at samskipa ítøkiligar skrásetingarverkætlanir við aðrar stovnar, har ið tað er viðkomandi og dáturnar kunnu gagnnýtast á ymsum virkisøkjum.

Av stovnum, sum tað kann vera viðkomandi hjá náttúrufyrisitingini at samstarva við, kunnu nevnast Tjóðsavnið, Jarðfeingi, Havstovan og Fróðskaparsetur Føroya.

Í sambandi við tað lógarfyrireikandi arbeiðið hava Umhvørvisstovan og Tjóðsavnið saman við avvarðandi stjórnarráðum umrøtt møguleikarnar fyri samstarvi um náttúruvitan. Stovnarnir eru samstarvshugaðir og síggja fyrimunir í at samstarva um náttúruvitan, hóast virkisøkini eru ymisk. Stovnarnir kunnu eitt nú luta skrásettar dátur sínámillum, teir kunnu samskipa ítøkiligar skrásetingarverkætlanir, og teir kunnu miða eftir at sleppa undan óneyðugum dupultfunktiónum. Stovnarnir hava eisini umrøtt møguleikan at formalisera samstarvið við eini formligari samstarvsavtalu.

Lógaruppskotið fær eisini umsitingarligar avleiðingar fyri Umhvørvismálaráðið, har ið serliga arbeiðið at fylla karmarnar í lógini út við reglum fer at krevja fitt av arbeiðsorku.

Verða amboðini í lógini brúkt, fær tað sum frá líður nakað av umsitingarligum og fíggjarligum avleiðingum fyri Føroya Kærustovn sum kærumyndugleika. Mett verður, at kærumálini verða fá ta fyrstu tíðina, men alt eftir hvussu virkið amboðini í lógini fara at verða brúkt í framtíðini, kunnu lógin og reglur ásettar við heimild í lógini sum frá líður fáa størri umsitingarligar og fíggjarligar avleiðingar fyri Føroya Kærustovn.

Mett verður ikki, at uppskotið fær umsitingarligar avleiðingar fyri kommunurnar.

Sí eisini pkt. 2.0 um avleiðingar av ymsum lógargreinum og pkt. 2.1 um fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Verndartiltøk eftir lógini kunnu í ávísan mun fáa avleiðingar fyri vinnuvirksemi. Lógaruppskotið kann tí hava við sær, at neyðugt verður at laga vinnuvirksemi til. Í onkrum føri kann eisini náttúrutilfeingi í einum nærri avmarkaðum øki verða avbyrgt frá at kunna verða gagnnýtt til vinnuendamál. Slíkur virknaður kann, verður hann skoðaður einsæris, hava minkandi virðisskapan við sær. Samstundis verður lagt upp til breiðar tilgongdir, sum skulu tryggja, at ávirkað vinnuáhugamál og vinnuvegir verða tikin upp á ráð, tá ið greiða verður gjørd fyri ítøkiligum tiltøkum eftir lógini. Hetta so at greiða kann verða gjørd fyri viðkomandi avleiðingum, so at hesar kunnu havast sum grundarlag, tá ið endaligar vigingar verða gjørdar og avgerðir tiknar. Sambært § 5 í uppskotinum skulu tiltøk eftir lógini vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

Tær størstu møguligu avleiðingarnar fyri vinnu eru knýttar at reglunum um vard sløg og økisvernd. Tí kann greiða ikki gerast fyri avleiðingunum fyrr enn í sambandi við vernd av ítøkiligum sløgum og skipan av ítøkiligum verndarøkjum. Hvussu stórar tær fíggjarligu avleiðingarnar verða, veldst um verndarendamál og avmarkingarstig.

Sí eisini pkt. 2.0 um avleiðingar fyri vinnu av ymsum lógargreinum.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið útvegar nýggj og meira fjøltáttað amboð at verja margfeldið í náttúruni. Við tað at tað ætlandi verður ein faklig fyrisiting undir landsstýrismanninum, sum fer at sita fyri lógini, verður mett, at uppskotið samanumtikið gagnar náttúru og umhvørvi.

Sí eisini pkt. 2.0 um umhvørvisligar avleiðingar av ymsum lógargreinum

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Lógaruppskotið fær ikki avleiðingar fyri serstøk økir í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir
Lógaruppskotið fær ikki avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum
Arbeiðið at dagføra føroyska náttúruverndarlóggávu hevur leingi ligið á láni og við tí eisini arbeiðið at fáa lóggávuna í samsvar við altjóða skyldur, sum Føroyar hava átikið sær. Eitt endamál við lógaruppskotinum er at taka munagóð tøk fram ímóti, at Føroyar fara at lúka sínar altjóða skyldur við atliti at vernd av náttúrumargfeldi og burðardyggum brúki í samsvari við sátmálan um lívmargfeldi. Galdandi náttúrufriðingarlóg frá 1970 leggur sum vera man ikki upp fyri Føroya skyldum sambært sáttmálanum um lívmargfeldi.

Sambært altjóða skyldum eiga Føroyar at hava reglur, sum fevna um vill dýra- og plantusløg. Hesum er ikki á nøktandi hátt lagt upp fyri í galdandi lóggávu. Galdandi lóggáva er heldur ikki nøktandi, tá ið ræður um at verja hótta og viðkvæma náttúru. Við lógaruppskotinum verður roynt at leggja upp fyri hesum viðurskiftum.

Altjóða skyldur við atliti at margfeldi í sjónum verða í høvuðsheitum framdar í fiskivinnulóggávuni. Tilfeingisfyrisiting og vernd fyri skaðiligum avleiðingum av fiskiskapi eru fevndar av løgtingslóg um sjófeingi. Fyri at lúka altjóða skyldur verður tað meira almenna fyrilitið fyri margfeldinum í náttúruni tó fevnt av hesi lógini, m.a. við atliti at vernd av sløgum og økisvernd.

Av øðrum millumtjóðasáttmálum, sum hava týdning fyri evnisøkið, sum lógaruppskotið fevnir um, og sum Føroyar hava tikið undir við, kunnu nevnast Ramsar-sáttmálin um vernd av vátøkjum av altjóða týdningi og Bonn-sáttmálin um ferðandi villdýrasløg.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar
Uppskotið verður hvørki mett at vera í ósamsvari við hoyvíkssáttmálan, evropeiska mannarættindasáttmálan, ST-sáttmálan um rættindir hjá einstaklingum, ið bera brek, ella aðrar tvørgangandi millumtjóðasáttmálar.

Í teimum serligu viðmerkingunum til § 44 um tvingsilssektir verður víst á, at tvingsilssektir eftir vanligari fatan falla burtur og ikki longur kunnu krevjast inn, tá ið tvingsilin hevur virkað og endamálið tí er rokkið. Tvingsilssektir eru sostatt ikki revsing fyri eina longu útinta atferð, men eitt tvingsilsamboð til at tvinga fram eina ávísa atferð. Í teimum serligu viðmerkingunum til § 44 verður somuleiðis víst á, at høvdu tvingsilssektir kunnað verið innkravdar, eftir at atferðin, sum var orsøk til, at tvingsilssektir vórðu álagdar, var hildin uppat, høvdu tær farið frá at vera eitt tvingsilsamboð til at vera revsing, og í tí førinum hevði tað verið brot á evropeiska mannarættindasáttmálan art. 6, stk. 1, at álagt (tvingsils)sektir fyrisitingarliga uttan at halda meginregluna um rættvísan rættargang.

Í teimum serligu viðmerkingunum til revsiásetingina í § 45 verður víst á, at eitt rættarbrot í onkrum førum bæði kann vera fevnt av gerningslýsingini í hesi lógini og eini geiralóg. Í slíkum førum er útgangsstøðið, at tað er revsiásetingin í geiralógini, sum brúkast skal, um ikki ásetingarnar snúgva seg um ymsar tættir í teimum revsiverdu viðurskiftunum, sbr. orðingina *er ikki hægri revsing ásett í aðrari lóggávu*. Forboðið fyri dupultari revsing eftir 7. ískoytissáttmála til evropeiska mannarættindasáttmálan art. 4 forðar fyri endurtiknari revsirættarsókn. Tað ber í sær, at eitt rættarbrot, sum longu er revsað, ikki kann revsast umaftur

eftir somu ella samsvarandi revsiáseting. Hava revsiásetingarnar til endamáls at verja ymisk áhugamál, kunnu somu viðurskiftir revsast eftir fleiri revsiásetingum í sokallaðari idealkapping (*concursus idealis*). Hvørji áhugamál ið tann einstaka revsiásetingin miðar eftir at verja, veldst um eina ítøkiliga meting við støði í orðaljóði og lógarfyrireikandi arbeiði.

2.9. Markaforðingar

Ongar kendar marknaforðingar eru á økinum. Mett verður ikki, at uppskotið fer at elva til marknaforðingar av týdningi, sbr. tó niðanfyri.

Eftir § 12 í uppskotinum kann landsstýrismaðurin áseta reglur um inn- og útflutning, sølu, vernd og ognarhald av deyðum ella livandi eintøkum av dýra- og plantusløgum ella pørtum av slíkum, sum natúrliga liva vill. Slíkar reglur kunnu ásetast til at verja dýra- og plantusløg, sum natúrliga liva vill, eisini til at halda altjóða skyldur. Í viðmerkingunum til § 12 er fyrst tilskilað, at Føroyar eru fevndar av tí danska limaskapinum í Heimshandilsfelagsskapinum WTO, og at tað ber í sær, at altjóða avtalur, sum gjørdar eru í WTO, eisini fevna um Føroyar. Síðan verður gjørt vart við, at tað altjóða handilsregluverkið undir WTO kann seta avmarkingar fyri, hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk við atliti at handli við hóttum dýra- og plantusløgum.

Eftir § 14 í uppskotinum kann landsstýrismaðurin áseta reglur um, at ávísar livandi og lívførar lívverur ella bólkar av slíkum bara skulu kunna flytast inn í landið við loyvi frá landsstýrismanninum, sbr. stk. 1, 1. pkt. Landsstýrismaðurin fær eisini heimild at áseta forboð fyri innflutningi av ávísum lívverum ella bólkum av lívverum, um tað verður mett at vera neyðugt til at sleppa undan munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið, sbr. stk. 2. Í viðmerkingunum til § 14 er tilskilað, at tað í sambandi við meting eftir stk. 1 og 2 eigur at verða lagdur dentur á at sleppa undan óneyðugum handilsforðingum. Fyrilit skal m.a. havast fyri krøvum sambært altjóða handilsregluverkinum undir WTO. Víst verður eisini á, at fyrilitið fyri handilsforðingum serliga hevur týdning, tá ið heimildirnar at áseta reglur eftir stk. 2 verða brúktar. Tá ið mett verður, hvussu heimildirnar skulu brúkast, skal hóttanin, sum tann fremmanda lívveran ber í sær, vigast upp ímóti fyrilitunum, sum tala fyri altjóða handli við sløgunum, umframt hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk til at sleppa undan skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið. Í hesum sambandi eigur útgangsstøðið at vera teir altjóða standardarnir, sum gjørdir eru fyri sløgini, talan er um.

2.10. Revsing, fyrisitingarligar sektir, pantiheimildir ella onnur størri inntriv

Lógaruppskotið útvegar eitt størri úrval av tvingsilstiltøkum og tvingsilsamboðum enn galdandi lóggáva. Endamálið er at tryggja, at lógin verður hildin, til frama fyri náttúrumargfeldið. Lógaruppskotið byggir á grundfatanina, at náttúruvernd er eitt týðandi og tungvigandi samfelagsáhugamál, og mett verður, at heimildirnar hvør í sínum lag standa í rímiligum lutfalli við náttúruverndarfyrilitini, sum heimildirnar hava til endamáls at verja.

Av tí at tað er umráðandi, at reglurnar um náttúruvernd verða lýddar og tiknar í stórum álvara, verður revsingarheimild ásett, fyrst og fremst ásett fyri ásetingarnar í lógini, sum áseta ítøkiligar skyldur ella forboð. Eingin revsing er knýtt at meira almennum reglum sum fyrilitsskylduni.

Verður eitt rættarbrot ikki mett at koma undir strangari revsing enn sekt, fær landsstýrismaðurin heimild til við einum fyrisitingarligum sektaruppskoti at boða frá, at málið kann avgreiðast uttan rættarmál, um tann, sum hevur framt brotið, játtar seg sekan í rættarbrotinum og samtykkir í at rinda sektina sambært sektaruppskotinum innan nærri ásetta freist. Hetta víkir frá høvuðsregluni um, at tað eru løgreglan, ákæruvaldið og dómstólarnir, sum avgreiða

revsimál, men hevur tann fyrimunin, at myndugleikin, sum arbeiðir við økinum og hevur serligan kunnleika til økið, undir ávísum treytum kann avgreiða mál, sum ikki hava hægri revsing enn sekt við sær. Av rættartrygdarávum kunnu fyrisitingarlig sektaruppskot bara verða brúkt í heilt serligum førum, og tað er eitt krav, at málini hóska til at verða avgreidd á henda hátt. Talan skal verða um lógarbrot av sama slag, sum eru einføld og ikki bera próvlig ivamál í sær. Áðrenn fyrisitingarlig sektaruppskot kunnu setast fram, skal dómsvaldið hava tikið støðu til sektarstigið. Tí skulu tey fyrstu málini um brot á tær einstøku ásetingarnar leggjast fyri rættin, sum ger av, hvat ið sektarstigið fyri brotini skal vera.

Til at tryggja, at tað, sum ásett er í ella við heimild í hesi løgtingslógini, verður framt, fær landstýrismaðurin, tá ið serligur tørvur er á munadyggari stýring og handhevjan, heimild at áleggja fyrisitingarligar tvingsilssektir. Tvingsilssektir kunnu bara áleggjast, tá ið talan er um viðurskiftir, sum eru løtt at staðfesta. Í avgerðini um tvingsilssektir skal ásetast ein freist at fáa viðurskiftini, sum tvingsilssektir verða álagdar fyri, aftur í rættlag, og tvingsilssektirnar falla eftir vanligari fatan burtur og kunnu ikki longur krevjast inn, tá ið tvingsilin hevur virkað og endamálið tí er rokkið. Tvingsilssektir eru sostatt ikki revsing fyri eina longu útinta atferð, men eitt tvingsilsamboð til at tvinga fram eina ávísa atferð.

Lýðir tann, sum hevur ábyrgdina, ikki eini boð, sum bera í sær áleggingar sum tær, sum nevndar eru í § 40, stk. 1, ella § 41, stk. 2, kann landsstýrismaðurin bera so í bandi, at tiltøkini verða sett í verk. Landsstýrismaðurin kann eisini bera so í bandi, at tiltøkini verða sett í verk, tá ið tað hevur skund til at verja náttúrumargfeldið ella tað ikki ber til at siga, hvør ið hevur ábyrgdina. Tí, sum hevur ábyrgdina, kann verða álagt at bera útreiðslurnar av slíkum tiltøkum.

2.11. Skattir og avgjøld
Lógaruppskotið hevur ikki ásetingar um skattir og avgjøld.

2.12. Gjøld
Lógaruppskotið hevur ikki ásetingar um gjøld.

2.13. Áleggur lógaruppskotið likamligum ella løgfrøðiligum persónum skyldur?
Lógaruppskotið ásetur eina almenna fyrilitsskyldu, sum áleggur øllum at fara fram við fyriliti og gera tað, sum rímiligt er, til at náttúrumargfeldið ikki verður fyri skaða. Verður virkað sambært loyvi frá almennum myndugleika, er fyrilitsskyldan at rokna sum lokin, um fyritreytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

Fyrilitsskyldan ber ikki bara í sær eina skyldu at hava fyrilit, men eisini eina skyldu at kunna seg um náttúrumargfeldið. Myndugleikarnir eiga at vegleiða, í tann mun tað krevst til at tryggja, at endamálið við ásetingini verður rokkið. Talan kann t.d. vera um at vegleiða um náttúru, sum serligt fyrilit eigur at havast fyri, hvussu virksemi ella rakstur eigur at útinnast til at verja hesi fyrilitini o.a. Tað er serliga umráðandi at vegleiða um vard sløg. Ásetingin kann tí fáa ávísar fíggjarligar avleiðingar fyri náttúrufyrisitingarmyndugleikan, tá ið ræður um tørvin á vegleiðing og kunning.

Fyri vinnulívið kann fyrilitsskyldan bera í sær, at dýrari loysnir onkuntíð mugu veljast. Av tí at kravið eftir fyrilitsskylduni bara fevnir um at gera tað, sum rímiligt er, og meira ítøkilig fyrilitskrøv kunnu vera ásett í øðrum regluverki ella í loyvum, verða slíkir meirkostnaðirnir væntandi avmarkaðir.

Lógaruppskotið áleggur eisini tí, sum hevur ábyrgdina, tá ið livandi ella lívførar lívverur verða settar út í náttúruna, at fara fram við fyriliti og, alt tað er gjørligt, at royna at forða fyri, at útsetingin fær skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Verður sett út sambært loyvi frá almennum myndugleika, er fyrilitsskyldan at rokna sum lokin, um fyritreytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

Tað ber m.a. í sær, at krøv verða sett um, at girðingar o.tíl., har ið lívverur verða settar út, eru væl tryggjað fyri útslepping, um lívverurnar kunnu verða náttúruni at skaða, um tær spjaðast. Fyrilitsskyldan kann hava við sær, at nakað størri krøv verða sett til tekniskar standardar í sambandi við sumt vinnuvirksemi, men mett verður ikki, at tað fer at hava nevningarverdar meirkostnaðir við sær.

Fyrilitsskyldan hjá tí, sum hevur ábyrgdina av útseting, er knýtt at atgongdini at vitan um náttúru- og umhvørvisváða í sambandi við útseting av fremmandum lívverum yvirhøvur og váða, sum er knýttur at ávísum lívverum. Tað liggur ein týðandi uppgáva á myndugleikanum at fáa slíka vitan til vega og gera hana atkomandi. Tí verður tørvur á størri arbeiðsorku til gransking, greining og kunningarvirksemi um fremmandar lívverur.

Eisini skal tann, sum fer undir virksemi ella tiltak, sum kann hava við sær, at livandi ella lívførar verur spjaðast ella sleppa út, hagar ið tær ikki liva natúrliga, í rímiligan mun taka stig til at forða fyri, at hetta hendir. Hetta kann hava øktar útreiðslur við sær fyri tann, sum varðar av virksemi, t.d. í sambandi við brúgvarbygging, tunnilsgerð ella tílíkt. Er vandi fyri, at slík nýggj verkløg kunnu fara at hava við sær, at lívverur spjaðast, er tað ein fyritreyt eftir ásetingini, at tiltøk verða sett í verk til at forða fyri, at hetta hendir. Mett verður, at útreiðslurnar av slíkum tiltøkum vanliga verða lítlar í mun til heildarkostnaðin av slíkum verkætlanum. Ásetingin kann hava førleikatørv við sær, tá ið tann, sum varðar av virkseminum, ikki longu hevur vitanina, sum krevst til at kunna forða fyri, at lívverur spjaðast. Í slíkum førum kunnu bæði myndugleikin eftir hesi lógini og viðkomandi geiramyndugleikar fáa ein týdningamiklan leiðbeinandi og kunnandi leiklut. Fyrilitsskyldan ber eisini í sær, at fyritøkur, sum selja ella lata víðari lívverur, eiga at hava kunnleika um regluverkið viðvíkjandi útseting og at kunna kundarnar um, hvussu farast skal at við lívverunum í samsvari við regluverkið. Hetta kann fara at bera í sær ein førleikatørv í slíkum fyritøkum, og at nakað verður gjørt til at gera slíka kunning atkomandi hjá kundunum (vørumerking, kunningarskriv o.s.fr.). Mett verður ikki, at vitanarkravið fer at hava munandi øktar útreiðslur við sær.

Í sambandi við eftirlit áleggur lógaruppskotið øllum, sum eftirlit verður havt við, ella teimum, sum ábyrgdina hava, at veita eftirlitsmyndugleikanum neyðuga hjálp og upplýsingar. Tað er ilt at siga, hvussu nógv eftirlitsmyndugleikin kann krevja, um upplýsingarnar ikki eru lætt atkomandi og møguliga mugu framleiðast. Einføld samanseting av upplýsingum eigur at kunna krevjast. Hinvegin fevnir upplýsingarskyldan í flestum førum ikki um at áleggja størri kortlegging/skráseting. Í samskiftinum við fyritøkur eigur eftirlitsmyndugleikin at venda sær til leiðsluna í fyritøkuni. Slík mannagongd er umráðandi til at tryggja munadygt eftirlit og skapar álit millum eftirlitsmyndugleikan og fyritøkuna. Upplýsingar kunnu ikki krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannarættindasáttmálanum art. 6, nr. 1, og rættargangslógini.

Øll, sum hava gjørt ella gera nakað, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, hava, tá ið eftirlitsmyndugleikin biður um tað, og uttan at tagnarskylda forðar tí, skyldu til at lata eftirlitsmyndugleikanum tær upplýsingar, sum honum tørvar til at útinna sínar uppgávur eftir lógini. Upplýsingarskyldan geldur sostatt fram um tagnarskyldu. Hetta kann fáa týdning, tá ið

eftirlitsmyndugleikanum tørvar upplýsingar, sum verða mettar at vera loyndarmál hjá eini fyritøku. Tað er ein treyt, at upplýsingarnar ikki verða brúktar til annað enn endamálið eftir lógini.

Kemur skaði ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívmargfeldi fyri orsakað av virksemi, sum er fevnt av ásetingum í lógini, skal tann, sum hevur ábyrgdina, skjótast gjørligt boða landsstýrismanninum frá, uttan so at vandin longu er avhæsaður ella skaðin bøttur. Ásetingin skal skiljast við tí avmarking, at upplýsingar ikki kunnu krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannarættindasáttmálanum art. 6, nr. 1.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein stovn undir landsstýrinum ella til kommunur?

Talan er um eitt uppskot til eina heimildarlóg, sum í stóran mun leggur heimildir til landsstýrismannin, sum kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna sínar heimildir eftir løgtingslógini.

Við løgtingslógini fær landsstýrismaðurin heimild at áseta reglur fyri og taka avgerð um aðra tøku enn tøku til gagnnýtslu av dýrum, sum natúrliga liva vill, og at áseta reglur fyri og taka avgerð um heysting ella aðra tøku av plantum.

Landsstýrismaðurin fær kunngerðarheimild at útnevna nærri tilskilað dýra- og plantusløg sum vard og áseta nærri reglur verndini viðvíkjandi.

Landsstýrismaðurin fær til at verja dýrasløg og plantusløg, sum natúrliga liva vill, heimild at áseta reglur fyri innflutningi, útflutningi, flutningi, sølu og varðveitslu ella ognarhaldi av livandi ella deyðum eintøkum av slíkum sløgum.

Landsstýrismaðurin fær heimild at áseta reglur fyri virksemi ella tiltøkum, sum kunnu hava við sær vanda fyri, at lívverur, sum ikki liva natúrliga á einum stað, spjaðast ella ótilætlað sleppa út.

Landsstýrismaðurin fær til at verja lívmargfeldið heimild at áseta reglur fyri innflutningi, útseting og sølu av livandi ella lívførum lívverum.

Landsstýrismaðurin fær heimild at skipa verndarøkir við kunngerð. Til at forða fyri skaða á verndarvirðir fær landsstýrismaðurin heimild at seta í verk bráðfeingisvernd av økjum. Landsstýrismaðurin fær heimild at skipa fyri røkt og uppmerking av verndarøkjum. Landsstýrismaðurin fær heimild at geva tilboð um endurgjald fyri fíggjarligan miss, um økisvernd darvar brúk, sum er í gongd. Landsstýrismaðurin fær heimild at fremja ognartøku til at fremja røktar- ella umvælingartiltøk, sum munandi broyta standin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir økisverndararbeiðið.

Landsstýrismaðurin fær sum eftirlitsmyndugleiki eftir løgtingslógini heimild til at steðga fólki og førum, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitið. Tá ið tað krevst til at útinna uppgávur eftir løgtingslógini, fær landsstýrismaðurin sum eftirlitsmyndugleiki ótarnaða atgongd at ogn, har ið virksemi fer fram, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, ella har ið náttúrumargfeldið verður mett at vera ávirkað. Landsstýrismaðurin fær heimild at krevja skjøl og annað tilfar, sum kann hava týdning fyri uppgávur eftir løgtingslógini, útflýggjað til kanningar.

Landsstýrismaðurin fær heimild at strika ella broyta treytirnar í einum loyvi, sum er givið eftir løgtingslógini, ella at seta nýggjar treytir og um neyðugt taka loyvið aftur, um tað krevst til at forða fyri óvæntaðari munandi skaðiligari ávirkan á náttúrumargfeldið.

Landsstýrismaðurin fær sum eftirlitsmyndugleiki eftir løgtingslógini heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at fáa aftur í rættlag ella at steðga viðurskiftum, sum ikki eru í samsvari við løgtingslógina ella avgerð við heimild í løgtingslógini.

Landsstýrismaðurin fær heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, tá ið virksemi í samsvari við løgtingslógina ella avgerð við heimild í løgtingslógini fær munandi óvæntaðar avleiðingar fyri náttúrumargfeldið, at seta rímilig tiltøk í verk til at forða fyri ella avmarka skaða ella vansar.

Lýður tann, sum hevur ábyrgdina, ikki eini boð frá eftirlitsmyndugleikanum, fær landsstýrismaðurin heimild at bera so í bandi, at tey neyðugu tiltøkini verða sett í verk, um tað hevur skund til at verja náttúrumargfeldið ella tað ikki ber til at siga, hvør ið hevur ábyrgdina.

Tá ið tað krevst til at fremja nevndu tiltøk, fær landsstýrismaðurin heimild at brúka ogn hjá tí, sum hevur ábyrgdina, ella, um neyðugt, fastogn hjá øðrum.

Til at tryggja, at tað, sum ásett er í ella við heimild í løgtingslógini verður framt, fær landsstýrismaðurin heimild at áleggja tvingsilssektir.

Fyri brot, sum ikki koma undir strangari revsing enn sekt, fær landsstýrismaðurin heimild við fyrisitingarligum sektaruppskoti at boða frá, at málið kann verða avgreitt uttan rættarmál.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?
Eftirlitsmyndugleikin skal, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitsuppgávur eftir lógini, við samleikaváttan og uttan rættarúrskurð hava ótarnaða atgongd at ogn, har ið virksemi fer fram, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, ella har ið náttúrumargfeldið verður mett at vera ávirkað. Tað verður í høvuðsheitum eftirlitsmyndugleikin, ella løgreglan, sum ger av, hvussu kanningarvirksemið skal fara fram. Kanningarvirksemið skal tó altíð fara fram í samsvari við meginregluna um eftirlit í § 36, stk. 1, og við hóskandi fyriliti fyri eigara, festara ella rættindahavara. Dentur skal eisini leggjast á at føra eitt so munadygt eftirlit, sum umstøðurnar krevja, við so lítlum ampa sum gjørligt fyri náttúruna. Ásetingin loyvir ikki eftirlitsmyndugleikanum at rannsaka privat hús við tí endamáli at avdúka t.d. revsiverd viðurskiftir. Slíka rannsakan kann bara løgreglan fremja.

Atgongdin hjá eftirlitsmyndugleikanum at ogn er avmarkað til førir, har ið atgongd krevst til at útinna uppgávur eftir lógini. Ásetingin ber í sær, at upplýsingar eiga at fáast til vega á annan hátt enn við atgongd, um tað ikki ovbyrjar eftirlitsmyndugleikan, meira enn rímiligt er. Í summum førum kann tann einstaki lata upplýsingar, uttan at myndugleikanum nýtist at fáa atgongd at ognini. Talan kann eisini vera um upplýsingar, sum eru lætt atkomandi á annan hátt. Í øðrum førum hevur myndugleikin tørv á sjálvur at staðfesta og gera eina sjálvstøðuga meting av upplýsingunum, t.d. tí at onkur serligur førleiki krevst ella, í serligum førum, til at sleppa undan, at upplýsingar verða afturhildnar.

Aftur at tí er tað ein treyt fyri at fáa atgongd at ogn, at virksemið, sum fer fram á ognini, kann ávirka náttúrumargfeldið, ella at mett verður, at náttúrumargfeldið er ávirkað. Eftir ásetingini

kann eftirlitsmyndugleikin fáa atgongd at ogn, hóast skaði á náttúrumargfeldið ikki er íkomin enn. Umsjónin hjá eftirlitinum kann sostatt vera fyribyrgjandi og t.d. hava til endamáls at kanna eftir, um treytirnar í einum loyvi verða hildnar. Heimild er eisini fyri atgongd at øðrum ognum, tá ið tað krevst til at koma fram at ognini, sum kannast skal. Av tí at talan skal vera um virksemi, sum *kann* ávirka náttúrumargfeldið, er talan um eina meting hjá fyrisitingini.

Í sambandi við hesa metingina kann eftirlitsmyndugleikin krevja at fáa skjøl og annað tilfar, sum hevur týdning fyri uppgávur eftir lógini, útflýggjað til kanningar. Tað krevst saklig grund til at seta kanning í verk eftir ásetingini.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Lógaruppskotið hevur ikki aðrar avleiðingar.

2.17. Talvan: Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndug-leikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelags-bólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Ja
Umhvørvisligar avleiðingar	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Sosialar avleiðingar	[redacted]		Nei	Nei	[redacted]

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Til § 1
§ 1 ásetur endamálið við lógini og hevur týdning á ymsan hátt. Ásetingin greiðir frá ætlanini við lógini og ger greitt, hvørji virðir ið lógin er grundað á. Ásetingin hevur eisini týdning fyri, hvussu aðrar ásetingar í lógini verða tulkaðar, og er leiðbeinandi fyri meting, tá ið avgerðir verða tiknar eftir lógini, og tá ið treytir verða lagdar við avgerðum eftir lógini, sum annars eru til fyrimunar. Ásetingin kann eisini leiðbeina, tá ið fleiri amboð eru í at velja, og tá ið støða skal takast til, um avgerð yvirhøvur skal takast ella tiltak setast í verk.

Endamálsásetingin hevur ongan beinleiðis rættarvirknað mótvegis tí einstaka borgaranum.

Náttúran fevnir bæði um lív-, landslags- og jarðfrøðimargfeldi. Hugtøkini kunnu fyri ein part umskarast. Til dømis kunnu landsløg vera ein partur av teimum vistfrøðiligu fyritreytunum fyri lívmargfeldinum. Samstundis ger lívmargfeldið sítt til at geva landslagnum tess sereyðkennir. Jarðfrøðin er grundarlagið undir til dømis jørðildi, sum aftur kann vera grundarlag undir ávísum lívmargfeldi. Hugtøkini samsvara kortini ikki fult og heilt, og tey leggja dent á ymsar tættir í náttúruumhvørvinum.

Hugtakið *lívmargfeldi* verður í § 3 allýst sum *margfeldið av vistskipanum, sløgum og ílegubrigdum innan fyri sløgini og tey lívfrøðiligu sambondini teirra millum*. Innan fyri karmin á § 1 er talan um lívmargfeldið í náttúruni.

Hugtakið *náttúran* er tó ætlað eisini at fevna um røktarávirkað og røktartreytað lívmargfeldi. Hugtakið fevnir sostatt breiðari enn hugtakið *náttúruøkir* í § 20.

Við landslag verður sipað til størri samanhangir í náttúruni. *Landslag* verður í tí evropeiska landslagssáttmálanum frá 20. oktobur 2000 allýst sum *eitt øki, soleiðis sum fólk fata tað, við eyðkennum, sum eru úrslit av ávirkanini av og samanspælinum millum natúrligar og/ella mennskjaligar tættir* (art. 1 (a)). Eisini eftir § 1 fevnir *landslag* bæði um náttúrulandslag og røktarlandslag. Burturav manngjørt landslag, t.d. býir, er tó ikki fevnt av lógini. Við *landslagsmargfeldi* verður sipað til margfeldið í sløgum av landsløgum, t.e. landsløg við egnum sereyðkennum.

Jarðfrøðimargfeldi er fjølbroytnið í jarðfrøðiligum fyribrigdum, t.d. løg við serstøkum grótsløgum, jarðfrøðiligir skappartar úr kvarterøld, umskaringar ella økir við steinrenningum. Sermerkt jarðfrøðilig fyribrigdir kunnu eitt nú vera atvold til, at náttúrufriðøkir verða skipað (sí § 22).

Hugtakið *náttúran* fevnir eisini um tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruni. Hesar verða beinleiðis nevndar fyri at gera greitt, at dynamikkurin í náttúruni má tryggjast. Lógin miðar ikki eftir at steðga natúrligari menning, men heldur at tryggja, at slík menning sleppur at fara fram. Hetta merkir tó ikki, at tað ikki í summum førum kann vera eftirynskjandi við økisvernd og virknari røkt at varðveita eitt sermerkt framvakstrarstig, t.d. sum tilvísingarøki.

Við *vistfrøðiligum tilgongdum* meinast alt tað innanhýsis samanspælið millum tær livandi lívverurnar í einum náttúruslag og samanspælið millum ta livandi og ta ikki-livandi náttúruna. Hetta samanspælið er eitt úrslit av eini røð av stakleiklutum, sum t.d. dýra- og plantusløg ella

teir ikki-livandi partarnir hava. Sum dømir um vistfrøðiligar tilgongdir kunnu nevnast vatnhúsarhald (t.d. eitt turt ella vátt náttúruslag), binding av kolevni í mógvi og korallum, framvøkstur av einum korallrivi ella framleiðsla av jørð av serligum náttúruslag. Hugtakið sipar fyrst og fremst til tann vistfrøðiliga standin, sum fyrikomingarnar eru í, men rúmar eisini einum kvantitativum parti. Gerast fyrikomingarnar av náttúruslagnum ov smáar, kann tað vera torført at tryggja tær vistfrøðiligu tilgongdirnar. T.d. kann tað vera trupult at varðveita tað neyðuga vatnhúsarhaldið í heilt lítlum vátlendisøkjum.

Tá ið tær vistfrøðiligu tilgongdirnar verða tryggjaðar, ber eisini til at røkja framleidnið hjá náttúruni, og vistskipanartænastur kunnu verða veittar.

Málið at tryggja náttúrumargfeldið snýr seg bæði um at tryggja náttúrumargfeldið í løtuni og í framtíðini. Hugtakið *í framtíðini* snýr seg um at tryggja komandi ættarliðum eitt heilsugott umhvørvi og eina náttúru, har ið framleiðsluevni og fjølbroytni verða røkt.

Endamálsorðingin hevur støði í, at náttúruni verða givin grundleggjandi virðir sum nyttu- ella brúksvirði, upplivingarvirði, virði knýtt at samleikakenslu og tilknýti, vistfrøðiligt virði og eginvirði. Náttúran sum grundleggjandi fyritreyt fyri fólkalívi, heilsu, burðardyggum vinnuvirksemi, tilfeingi, mentan og trivnaði kemur til sjóndar í seinna setningsparti av § 1.

Endamálið við lógini samsvarar við altjóða skyldur við atliti at røkt av náttúruvirðum, eitt nú sáttmálan um lívmargfeldi.

Til § 2
Gildisøkið hjá lógini fevnir sambært § 2 um føroyskt landøki, eisini áir, vøtn, ósar og løkir, og føroyskt sjóumveldi (12 fjórðingar).

Til § 3
Í greinini verða týðandi hugtøk í lógini allýst.

Nr. 1 allýsir hugtakið *fremmand lívvera*. Orðið lívvera er valt heldur enn slag, av tí at hugtakið er knýtt at útseting ella útslepping og ikki bara fevnir um sløgini, men eisini undirskipað flokkingarstig (undirsløg, stovnar, búfjøldir o.s.fr.). Lívvera er annars allýst í § 3, nr. 5. Vilt tú verja ílegumargfeldið innan fyri eitt slag, mást tú ofta verja undirsløg og íleguliga ólíkar stovnar fyri innsløðing av fremmandum lívverum av sama slag. Sløg og stovnar eru at rokna sum fremmand, tá ið tey ikki finnast *natúrliga* á staðnum. Ein lívvera er fremmand, tá ið hon er komin um landamark ella er komin úr øðrum stað í sama landi (innanhýsis sløðing). Ein fyritreyt fyri, at lívveran er at rokna sum fremmand, er, at hon tilvitað ella ótilvitað er innsløddvið mannavirksemi. Sum dømi kann nevnast tann nýsælendski flatmaðkurin í Føroyum. Ein stigvís og náttúrutreytað víðkan av útbreiðsluøkinum hjá einum slag er ikki at rokna sum innsløðing, heldur ikki tá ið víðkanin stendst av mannelvdari veðurlagsbroyting.

Tað er ilt at seta almennar treytir fyri, nær ið eitt slag, sum einaferð er innsløtt, kann sigast at finnast *natúrliga*, t.e. ikki longur er at rokna sum *fremmant*. Um sløg, sum í síni tíð eru innflutt til Føroya, kunnu roknast fyri *natúrlig*, veldst m.a. um, hvussu long tíð er fráliðin, síðan tey vórðu innflutt, og í hvønn mun slagið ella stovnurin hevur lagað seg eftir føroyskari náttúru.

Tað er greitt, at sløg, sum eru komin til Føroya tey seinnu árini, mugu roknast fyri fremmand. Somuleiðis eru góðar grundir at siga, at sløg, sum vórðu innflutt til Føroya fyri heilt nógvum árum síðan, t.d. jóansøkugras, í dag finnast natúrliga í føroyskari náttúru.

Ein trupulleiki, tá ið eitt tíðarmark skal setast fyri, nær ið eitt innsløtt slag ikki longur skal vera at rokna sum fremmant, men sum natúrligt í føroyskari náttúru, er, at summar lívverur kunnu hava drúgva tilgerðartíð, áðrenn tær vísa seg at hava skaðiligt árin á lívmargfeldið, sum finst natúrliga á einum stað. Í tilgerðartíðini finst slagið í lutfalsliga lítlum stovnum.

Tá ið talan er um plantur, kann tað ofta vera verri at skilja ímillum, hvørjar ið eru fremmandar, og hvørjar ið eftir at hava funnist leingi í Føroyum ella á einum stað eiga at verða viðurkendar sum búfastar í Føroyum ella á staðnum, har ið tær finnast.

Endamálið er at fyribyrgja, at lívmargfeldi, sum finst natúrliga í Føroyum, svinnur ella fer fyri skeytið, orsakað av at fremmandar lívverur verða innfluttar og útsettar. Valdar ivi, um eitt slag skal roknast fyri fremmant ella natúrligt, skal tí ein loysn finnast við støði í eini heildarmeting, har ið dentur m.a. verður lagdur á, um slagið hevur skaðaárin á lívmargfeldið. Landsstýrismaðurin kann gera leiðreglur fyri slíkum metingum.

Nr. 2 allýsir *heysting*. Lógin skilur ímillum heysting og veiðu av lívfrøðiligum tilfeingi øðrumegin og tøku av lívfrøðiligum tilfeingi hinumegin. *Tøka* er tað yvirskipaða hugtakið, sum fevnir um alla avlíving ella burturtøku av lívverum, sama hvat endamálið er, sbr. nr. 11. Heysting er eitt serligt slag av tøku, nevniliga tøka ella henting av plantum ella plantupørtum, har ið endamálið er útilív ella vinna. Heysting til prýðisendamál er fevnd av hesi allýsingini.

Nr. 3 allýsir *innflutning* sum tað at føra í land úr økjum uttan fyri gildisøkið hjá lógini. Allýsingin má síggjast í samanhangi við gildisøkið hjá lógini eftir § 2. Talan er sostatt um innflutning, tá ið farið verður um markið fyri gildisøkið hjá lógini. Tað er eisini at rokna sum innflutningur, tá ið fólk við vilja bera so í bandi, at lívverur sleppa um markið.

Nr. 4 allýsir *lívmargfeldi*. Allýsingin byggir á allýsingina í art. 2 í sáttmálanum um lívmargfeldi.

Nr. 5 allýsir *lívveru* sum eina og hvørja eind, sum er før fyri at nørast ella at flyta ílegutilfar. Tað er ein fyritreyt, at lívveran sjálv er før fyri hesum. Tað merkir, at virus eftir lógini ikki eru at rokna sum lívverur, av tí at teimum tørvar eina vertslívveru til at nørast. Allýsingin fevnir um lívverur í øllum bólkum av sløgum, eisini einkyknaðar lívverur.

Nr. 6 allýsir *náttúrumargfeldi*. Hugtakið er eitt savnandi hugtak, sum fevnir um lívmargfeldi, landslagsmargfeldi og jarðfrøðimargfeldi, sbr. eisini endamálið við lógini í § 1. Allýsingin er avmarkað mótvegis margfeldi, sum í høvuðsheitum er úrslit av mannaávirkan. Heilt tamt og vant lívmargfeldi, t.d. húsdýrasløg ella røktarplantusløg, fellur uttan fyri allýsingina.

Nr. 7 gevur eina breiða allýsing av *náttúruslag*. Í hesi lógini verður náttúruslag allýst sum einsháttað slag av náttúru, sum fevnir um allar livandi lívverur og náttúrutættirnar, sum har virka. Við hugtakinum verður roynt at lofta teimum týdningarmestu brigdunum í náttúruni á vistskipanarstigi (sí nr. 15). Tað er eftir lógini ikki neyðugt at allýsa náttúrusløgini eftir bara einum setti av treytum, t.d. plantulívinum. Eisini dýralívið, jarðfrøðin ella landslagið kann eyðkenna eitt náttúruslag. Hugtakið kann fevna um størri vistskipanir sum t.d. ósar ella lyngheiðar, men eisini smá lívøkir sum hyljar og tjarnir. Sipað verður tó ikki til høvuðsnáttúrusløg sum t.d. fjøll ella røktarlandssløg. Hugtakið náttúruslag fevnir eisini um ymisk sløg av røktarlandslag, t.d. teigalendi.

Nr. 8 gevur eina allýsing av *plantum*. Hóast soppar eru at rokna sum egið ríki, eru teir í hesi lógini fevndir av allýsingini av plantum. Skónir somuleiðis.

Nr. 9 allýsir hugtakið *slag* (*species*). Hugtakið slag er ikki greitt allýst sum eind. Eitt slag er eyðkent við einum tvíliðaðum latínskum navni, har ið slektin skilst á fyrra liði og slagið á seinna liði. Ein treyt fyri, at okkurt kann vera at rokna sum eitt slag, er vanliga, um einstaklingarnir av mótsettum kyni kunnu fáa lívført og nøringarført avkom. Henda treytin hóskar tó ikki til øll sløg, m.a. ikki til sløg við ókynjaðari nøring. Alt oftari verða ílegutreytir brúktar til at skilja ímillum sløgini. Fyri ásetingar í lógini um sløg er tað ikki avgerandi at hava greiðan skilnað, so leingi myndugleikarnir hava greiðar lýsingar av sløgum í sínum avgerðum.

Nr. 10 allýsir hugtakið *stovnur*. Í lógini verður hugtakið bara brúkt um ein bólk av einstaklingum av sama slag, sum um somu tíð livir í einum avmarkaðum øki.

Nr. 11 allýsir *tøku* sum felagsnevnara fyri allar gerðir, sum snúgva seg um at taka lívverur úr náttúruni, annaðhvørt við avlíving ella burturtøku av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, eisini flyting. Ásetingin geldur uttan mun til hátt ella endamál. At skaða lívverur er ikki at rokna sum tøka.

Nr. 12 allýsir *útseting* av lívverum. Tað, sum serliga eyðkennir útseting, er, at talan er um eina tilvitaða gerð, sum er atvold til, at ein lívvera sleppur út í umhvørvið. Hugtakið fevnir eisini um afturlatið brúk, har ið eingin vissa er fyri, at lívverur ikki sleppa út. Við at sleppa út verður eisini hugsað um, at lívveran kann sleppa út, tá ið onnur dýr heinta hana sum fong.

Nr. 13 allýsir, hvat ið er at rokna sum eitt *vistfrøðiligt nyttuøki* hjá einum ella fleiri sløgum. Við vistfrøðiligari nyttu fyri eitt slag ella ein stovn verður sipað til samløguna av lívfrøðiligum og ikki-lívfrøðiligum tilgongdum, sum krevjast til at uppihalda ein lívføran stovn og natúrliga menning av slagnum. Ásetingin nevnir tey mest viðkomandi dømini um vistfrøðilig nyttuøkir, men er ikki tømandi. Hugtakið er brúkt fyri at tryggja, at fyrisitingin av sløgum hevur nøktandi fyrilit fyri økjum, sum eitt slag brúkar bara í stutta tíð, men sum slagið ikki fær verið fyri uttan, skal tí verða lív lagað í longdini.

Nr. 14 allýsir *vistfrøðiligan stand*. Hugtakið er knýtt at støðum, har ið eitt náttúruslag er. Hugtakið sigur nakað um dygdina í støðunum heldur enn talið á støðum og útbreiðsluna hjá náttúruslagnum. Tann vistfrøðiligi standurin er ein samanseting av støðuni eina ítøkiliga løtu og gongdini, sum hon hevur verið, og sum hon væntast verða í framtíðini, sbr. orðini *støða og gongd*. Tá ið metast skal um gongdina, mugu ávirkanartættirnir eisini takast við. Orðið *nytta* sipar í hesum sambandi til íkøstini, sum verða veitt samanspælinum í náttúruni, og fevnir m.a. um tænastur sum vatngoymslu og føðsluveitara og endurspeglar tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruslagnum, eisini vatnhúsarhald, føðsluumgerð, røktarávirkan og sambond millum sløg. Óbeinleiðis fevnir orðið *nytta* sostatt eisini um tær vistfrøðiligu tilgongdirnar. Eru tær vistfrøðiligu tilgongdirnar skaddar, kann náttúran ikki røkja teir somu nyttuleiklutirnar sum ein sunn náttúra í vistfrøðiligari javnvág. Hugtakið *bygnaður* sipar til samansetingina av sløgum og stovnum umframt skapið á staðnum. Við *framleidni* meinast framleidd lívmegn fyri hvørja økiseind, t.e. úrtøkan av tilgongdunum í nøgd.

Nr. 15 allýsir *vistskipan*. Mótsett einum *náttúruslag*, sum sipar til fleiri støð við einum ávísum slag av náttúru, er ein vistskipan eitt avmarkað landafrøðiligt stað. Avmarkingin kann vera meira ella minni greið, alt eftir hvørja vistskipan talan er um. Ein vistskipan kann vera eitt stað, har ið eitt ávíst náttúruslag er, men eisini eitt nógv størri øki, har ið fleiri náttúrusløg eru

umboðað. Samstundis kann eitt stað, har ið eitt náttúruslag er, fevna um fleiri vistskipanir á mikrostigi. Hugtakið vistskipan fevnir um samanspælið millum lívverurnar og teir ikki-lívfrøðiligu tættirnar sum veðurlag, ljós, vatnhúsarhald, føðslusølt o.a.

Til § 4
Ásetingin ásetur eina almenna fyrilitsskyldu fyri *øll* mótvegis náttúrumargfeldinum. Skyldan geldur bæði fyri privat, bæði einstaklingar, felagsskapir og fyritøkur, og fyri tað almenna.

Skyldan at fara fram við fyriliti fevnir í fyrra lagi um eina skyldu at royna at kunna seg um, hvørji náttúruvirðir ið kunna fáa skaða. Hetta er ein fyritreyt, skal fyrilitsskyldan vera munadygg. Tað ber ikki til tilvitað at hava fyrilit fyri náttúrumargfeldi, sum tú ikki veitst av. Tað eru eyðsæð mørk fyri, hvat ið væntast kann, at einstaklingar av sínum eintingum kunnu útvega sær av vitan um lívmargfeldi. Í hesum sambandi liggur ein týðandi uppgáva á myndugleikunum at kunna almenningin. Tað má eisini kunna væntast meira av yrkisligum vinnufyritøkum enn av einstaklingum í teirra dagliga virki. Men ásetingin setur krøv um størri tilvitan mótvegis náttúruni. Serliga tá ið myndugleikarnir syrgja fyri, at vitan um t.d. hótt sløg ella hótt náttúrusløg er lættliga atkomandi, eigur tað at kunna væntast, at roynt verður at kunna seg við slíka vitan.

Hin parturin av fyrilitsskylduni snýr seg um, at øll skulu gera tað, sum rímiligt er, til, at náttúrumargfeldið ikki verður fyri skaða. Hvat ið er rímiligt, veldst serliga um, hvat slag av virksemi talan er um, hvussu væl grundað nyttuendamál virksemið hevur, hvussu stórt virksemið er í vavi, hvussu stóran skaða tað kann gera, um stórar útreiðslur eru knýttar at tí at hava fyrilit fyri náttúruvirðunum, og um skaðin er neyðugur, ella um viðkomandi lættliga hevði kunnað rokkið sínum endamáli á annan hátt. Tað hevur eisini týdning, um virksemið ávirkar hótta ella viðkvæma náttúru. Aftur at tí má dentur leggjast á, hvussu góða og atkomandi kunning myndugleikarnir hava veitt. Finst sera lítið av vegleiðing um, hvussu virksemið ávirkar náttúrumargfeldið, er tann einstaki í nógv minni mun at lasta, enn um slík vitan fanst, og almenningurin var gjørdur kunnigur við hana. Finst vegleiðing frá myndugleikunum, má tann, sum hevur virkað í samsvari við hesa vegleiðing, kunna líta á, at fyrilitsskyldan er lokin.

Sleppast skal ikki undan øllum skaða á náttúrumargfeldið. T.d. kann bara tað at ganga á einum lendi hava við sær, at traðkað verður á smáar plantur og skordýr. Fyrilitsskyldan er ikki ætlað at raka slíkt púra vanligt, lógligt virksemi.

Innihaldið í fyrilitsskylduni skilst eisini á røktarmiðunum fyri ávikavist sløg og náttúrusløg og vistskipanir, sum nevnd verða í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, umframt at samsvar kann vera ímillum meginreglurnar, sum nevndar verða undir pkt. 1.4, og tað, sum verður mett at vera varsom framferð. T.d. kann tað at velja alment góðtiknar, varsamar rakstrarhættir vera fevnt av fyrilitsskylduni, um tað ikki í órímiligan mun tyngir byrðuna hjá tí, sum varðar av virkseminum

Ásetingin áleggur ongum at útinna nakað ávíst slag av virksemi, hóast tað kundi verið neyðugt til at røkja náttúrumargfeldið. Er tørvur á t.d. virknari røkt ella gomlum rakstrarháttum, mugu myndugleikarnir á annan hátt royna at fáa slíkt virksemi í lag, t.d. við avtalum ella studningsskipanum.

Fyrilitsskyldan hevur størstan týdning fyri atburð og virksemi, sum ikki er fevnt av reglum. Eru reglur ásettar fyri, hvussu fyrilit skal havast fyri náttúruvirðunum, er fyrilitsskyldan vanliga lokin, tá ið farið verður fram í samsvari við hesar reglurnar. Hetta geldur í enn størri mun, tá ið

talan er um virksemi, sum almennur myndugleiki hevur givið loyvi til. Tann, sum hevur ábyrgdina av virkseminum, eigur í slíkum førum at kunna líta á, at fyrilitsskyldan er lokin, um fyritreytirnar fyri og innihaldið í loyvinum eru lokin.

Týdningurin, sum loyvið hevur fyri fyrilitsskylduna, skilst beinleiðis á *2. pkt.* Ein fyritreyt fyri, at fyrilitsskyldan kann metast at vera lokin, er, at virksemið verður útint í samsvari við loyvið. Tað ber í fyrra lagi í sær, at fyritreytirnar, sum loyvið varð givið eftir, t.d. um hvørji skaðaárin ið kundu standast av virkseminum, framvegis eru til staðar, og t.d. at nýggj vitan ikki er komin fram um skaðaárinini av virkseminum, sum mett verður, at tann, sum varðar av virkseminum, átti at vitað um. Í seinna lagi ber tað í sær, at virksemið verður útint í samsvari við innihaldið í loyvinum. Fyri virksemi, sum er knýtt at tí loyvda virkseminum, men sum ikki beinleiðis er nevnt í loyvinum, geldur fyrilitsskyldan eftir § 4 á vanligan hátt. Er t.d. byggiloyvi givið í einum øki, har ið byggitilfar má flytast ígjøgnum eitt reiðringarøki, geldur fyrilitsskyldan fyri hesa ferðsluna.

Broytast fyritreytirnar fyri loyvinum, t.d. tí at virksemið vísir seg at elva til størri skaðaárin enn væntað, geldur fyrilitsskyldan sum annars. Eitt dømi um eina slíka støðu er, at tað í sambandi við útbyggingararbeiði verður rakt við eitt hótt slag, uttan at tað var greitt, tá ið loyvið varð givið, at slagið fanst í økinum.

Til § 5
Eftir ásetingini skulu tiltøk eftir lógini vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum. Við *øðrum týðandi samfelagsáhugamálum* meinast fíggjarligir, sosialir og mentanarligir tørvir og tørvurin á skynsamari tilfeingisfyrisiting. Í skylduni at viga tiltakið eftir lógini upp ímóti øðrum samfelagsáhugamálum liggur eisini skyldan hjá avgerðarmyndugleikanum at gera greiðu fyri, hvørji onnur samfelagsáhugamál ið gera seg galdandi. Tað kann bera í sær, at myndugleikin sjálvur má gera greiðu fyri avleiðingunum, ella at hann frá øðrum myndugleika má fáa til vega eina frágreiðing, sum ger greiðu fyri avleiðingunum, sbr. eisini skylduna hjá myndugleikum eftir fyrisitingarrættinum at tryggja, at tær neyðugu upplýsingarnar eru til staðar í einum máli, áðrenn avgerð verður tikin.

Til § 6
Ásetingin er nýggj og heimilar eina almenna fyrisitingarmeginreglu fyri dýr og plantur. Samstundis verður staðfest, at veiða, heysting og onnur gagnnýtsla, sum er fevnd av løgtingslóg um sjófeingi, ikki er fevnd av ásetingunum í kapitli 3 um veiðu og aðra tøku.

Eftir *stk. 1* kunnu veiða og onnur tøka av dýrum, sum natúrliga liva vill, bara fara fram sambært lóg ella avgerð við heimild í lóg. *Lóg* kann í hesum sambandi bæði vera henda lógin, sbr. §§ 7 og 8, og onnur lóg.

Orðingin *sambært lóg* merkir ikki, at avgerð má takast ella reglur ásetast um veiðu ella tøku. Atgongdin at veiða ella taka kann eisini vera heimilað beinleiðis í lógini.

Hugtakið *vill* fevnir um øll vill dýr, sama um tey liva vill ella eru verða havd í fangilsi.

Við *veiðu* meinast at fanga ella drepa vill dýr til gagnnýtslu, men *tøka* fevnir um alla avlíving og burturtøku av einstaklingum av sløgum, sama hvat endamálið er, sbr. § 3, nr. 11. Ásetingin ber m.a. í sær, at tað at fanga, veiða og drepa vill dýr skal hava heimild í lóg. Eisini avlíving og innsavning til vísindaligt endamál og flyting av livandi lívverum í eitt nýtt búøki eru fevndar av ásetingini. Viðvíkjandi tí síðstnevnda kann eisini ásetingin um fremmandar lívverur vera

viðkomandi, sbr. § 15. Fyrsta punktum ber eisini í sær, at tøka av eggum skal hava heimild í lóg.

Veiðan, sum fer fram í Føroyum í dag av dýrum, sum natúrliga liva vill, hevur heimild í lóg, og tí fær stk. 1 ongar avleiðingar fyri verandi veiðu. Skal farast undir veiðu, sum ikki hevur heimild í lóg, t.d. kópaveiðu, verður neyðugt at útvega lógarheimild fyri veiðuni.

Tá ið talan er um aðra tøku enn veiðu av dýrum, sum natúrliga liva vill, heimilar uppskotið til løgtingslóg um náttúruvernd landsstýrismanninum at áseta reglur ella taka avgerð um slíka tøku, sbr. §§ 7-8. Heimilar geiralóggáva tøku til somu endamál, sum nevnd verða í § 7, stk. 1, verður § 7 at víkja fyri geiralóggávuni.

Eftir *stk. 2* er heysting og onnur tøka av plantum loyvd við tí fyritreyt, at heystingin ella tøkan ikki er so stór í vavi ella fer fram á slíkan hátt, at hon hóttir stovnin á staðnum. Avmarkingin er í útgangsstøðinum vend móti øllum sløgum av virksemi ella tiltøkum, men tað er ein treyt, at virksemið ella tiltakið hóttir lívførið hjá stovninum á staðnum. Hvørt virksemið ber slíka hóttan í sær, má m.a. metast eftir tí almennu stovnsstøðuni hjá slagnum, t.d. við støði í møguligum galdandi reyðlistum, og hvussu stórt virksemið er. Hvat ið er *stovnurin á staðnum*, má metast ítøkiliga. Orsøkin til, at allir einstaklingar innan fyri stovnin á staðnum ikki eiga at verða oyddir, hóast stovnsstøðan hjá slagnum er góð um landið, er endamálið um at tryggja nøktandi ílegumargfeldi innan fyri slagið, sbr. røktarmiðið fyri sløg undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta uppskotið. Stovnurin av slagnum á staðnum kann hava ávís ílegusereyðkennir, sum høvdu horvið, um hann oyddist.

Heysting og onnur tøka av plantum kann eisini avmarkast við avgerð við heimild í lóg. Við *lóg* meinast bæði henda lógin, m.a. §§ 9 og 10 og lógarkapittul 4 um økisvernd, og aðrar lógir.

Eftir *stk. 3* geldur ásetingin ikki fyri gagnnýtslu og aðra tøku av livandi tilfeingi í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum, sum eru fevndar av løgtingslóg um sjófeingi.

Til § 7
Ásetingin heimilar landsstýrismanninum at áseta reglur ella taka fyrisitingarliga avgerð um at loyva aðrari tøku enn veiðu av dýrum, sum natúrliga liva vill.

Ásetingin hongur saman við fyrisitingarmeginregluni í § 6, stk. 1, sum ásetur, at veiða og onnur tøka av dýrum, sum natúrliga liva vill, bara kunnu fara fram sambært lóg ella avgerð við heimild í lóg

Gevur ein geiralóg heimild at loyva tøkuni, skal heimildin í geiralógini brúkast og ikki § 7, stk. 1, í hesi lógini.

Reglur eftir *stk. 1* kunnu bara loyva tøku til tey nevndu endamálini. Fyri endamálini í nr. 1-5 skulu harafturat tvær høvuðstreytir verða loknar, sbr. *stk. 2*. Tann fyrra treytin er, at tøkan ikki hóttir lívførið hjá stovninum. Í teimum førum, har ið útbreiðslan hjá stovninum røkkur út um føroyskt øki, skal ikki metast um lívførið einsæris, men í mun til ta samlaðu útbreiðsluna hjá stovninum. Hin treytin er, at tað ikki ber til at røkka endamálinum við tøkuni á annan nøktandi hátt, t.d. við fyribyrgjandi tiltøkum.

Treytin í *stk. 2, 1. pkt.*, um lívførið hjá stovninum er ein minstatreyt. Treytin er ikki til hindurs fyri, at fyrisitingarmyndugleikarnir taka støði í lívførinum hjá einum stovni á einum stað, um

slagið hevur fleiri atskildar stovnar í Føroyum. Ásetingin má eisini skiljast út frá røktarmiðnum fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta uppskotið, og sum leggur dent á at røkja ílegumargfeldið nøktandi.

Ásetingin er ikki avmarkað til reglur og avgerðir um avlíving, men fevnir eisini um aðra tøku.

Reglur eftir § 7 kunnu skilja ímillum førir, har ið tøka verður loyvd beinleiðis í reglunum, og førir, har ið søkjast má um tøkuloyvi. Í reglunum kunnu eisini ásetast nærri reglur fyri málsviðgerðini.

Reglurnar kunnu snúgva seg um tøku alt árið ella ávís tíðarskeið og um alt landið ella í ávísum økjum. Eitt tøkuloyvi kann eisini avmarkast til eitt ávíst tal av einstaklingum.

Eftir *stk. 1, nr. 1*, kann tøka loyvast við ásettum reglum ella við fyrisitingarligari avgerð til at verja plantur, dýr og vistskipanir, sum finnast natúrliga í náttúruni, t.d. tøka av fremmandum lívverum. Tað er ikki eitt krav eftir ásetingini, at vandi er fyri skaða á dýr, plantur ella vistskipanir. Reglurnar ella avgerðin kunnu eisini snúgva seg um vernd fyri órógv og øðrum viðurskiftum, sum ikki kunnu kallast skaði.

Stk. 1, *nr. 2*, gevur heimild til at áseta reglur ella taka fyrisitingarliga avgerð til at verja fyri skaða á gróði, húsdýr, fisk, vatn ella aðra ogn.

Hugtakið *skaði* verður brúkt uttan nærri nágreiningar. Tó kann vera orsøk at gera mun á skaða í reglunum, alt eftir hvussu stórur hann er í vavi, sæð í mun til, hvørji sløg ið talan er um.

Orðingin *at verja fyri* ber í sær, at tøkan kann fara fram sum fyribyrgjandi tiltak. Tøka eigur tó bara í serligum førum at loyvast, áðrenn nakar skaði er hendur. Og er skaði hendur, má talan vera um veruligan vanda fyri, at hann varir við ella fer at endurtaka seg.

Flytisløg kunnu gera skaða, annaðhvørt tá ið slagið er á ferð og brúkar eitt stað sum hvíldarpláss, ella tá ið staðið verður brúkt sum vetrartilhaldslívøki. Í báðum førum hevur skjóting til at verja fyri skaða vanliga ikki tann ætlaða virknaðin, uttan so at víðfevnd og áhaldandi skjóting verður loyvd. Ein slík loysn liggur greitt uttan fyri heimildargrundarlagið í § 7. Fyri tey flestu av slíkum sløgum eiga fyrst og fremst fyribyrgjandi tiltøk at verða brúkt.

Stk. 1, *nr. 3*, gevur heimild at áseta reglur ella taka fyrisitingarliga avgerð til at verja almenn heilsu- og trygdarfyrilit ella onnur týðandi almenn áhugamál. Talan kann t.d. vera um smittuvanda, í sambandi við at fuglur setur seg við vatnveitingar, flogvøllir o.a.

Eftir stk. 1, *nr. 4*, kann avgerð takast við tí endamáli at endurreisa stovnar.

Stk. 1, *nr. 5*, gevur heimild til at loyva tøku til granskingar- og undirvísingarendamál og til flokkanarvirksemi. Eitt granskingarendamál kann t.d. vera tøka og avlíving av einstaklingum av einum slag til at kanna fyri dákingarárin. Eitt undirvísingarendmál kann t.d. vera at skera eintøk av sløgum upp í sambandi við náttúrufak. Hugtakið *granskingar- og undirvísingarendamál* kann umframt beinleiðis náttúruvísindalig endamál fevna um hagfrøðilig ella veteriner endamál. Ásetingin kann eisini fevna um royndir við dýrum við tí endamáli at fáa til vega vitan av lívfrøðiligum, sálarfrøðiligum, tjóðlívsfrøðiligum, alisligum ella evnafrøðiligum slag. Sambært § 10 í løgtingslóg um djóravælferð krevst loyvi frá landsdjóralæknanum til at brúka djór til m.a. royndir og undirvísing.

Stk. 1, *nr. 6*, gevur heimild til at loyva tøku av fremmandum lívverum. Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild til at loyva avlíving, tá ið talan er um fremmandar lívverur, men tað, at talan er um fremmanda lívveru, eigur ikki av sær sjálvum at hava við sær, at loyvi verður givið at avlíva. Í reglum ella í sambandi við meting hjá myndugleikanum kann dentur leggjast á eginleikar við slagnum, vandan fyri, at lívveran fótar sær og setur búgv í Føroyum, um útbreiðslan av lívveruni er úrslit av eini natúrligari gongd, og hvønn skaða lívveran kann valda lívmargfeldinum ella øðrum áhugamálum, t.d. grøði. Tað er tó ikki eitt krav eftir ásetingini, at talan er um ítøkiligan vanda fyri skaða. Í summum førum verður ikki nóg góð vitan tøk um, hvørjar avleiðingar lívveran kann verða atvold til, og ásetingin gevur í slíkum førum møguleika til at loyva tøku eftir fyribyrgjandi fyrilitum.

Treytirnar í *stk. 2* galda ikki fyri tøku eftir nr. 6. Orsøkin er, at endamálið nettupp kann vera at oyða stovnin í Føroyum og ikki at varðveita ein lívføran stovn.

Stk. 3, 1. pkt., heimilar landsstýrismanninum av sínum eintingum at seta í verk tøku við einum av teimum í tí stk. 1 nevndu endamálunum.

Tøka eftir stk. 1 verður framd av jarðareigara ella øðrum rættindahavara ella onkrum, sum frá jarðareigara ella øðrum rættindahavara hevur fingið fulltrú. Slík tiltøk kunnu bara fara fram á egnari ogn. Tøka, sum myndugleikin setur í verk eftir stk. 3, kann eftir *2. pkt.* fara fram uttan mun til einkarætt hjá jarðareigaranum ella øðrum til veiðu.

Tøka hjá myndugleikunum av dýrum á ognini hjá øðrum fer í útgangsstøðinum fram uttan nakað slag av endurgjaldi frá myndugleikunum. Valda myndugleikarnir við síni skaðabasing jarðareigaranum fíggjarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum, verður eitt møguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum.

Til § 8

Ásetingin fyllir § 6, stk. 1, út, tá ið talan er um ryggleys dýr. Einkyknaðar lívverur eru eisini fevndar av ásetingini.

Stk. 1 ásetur, í hvørjum førum tøka av ryggleysum dýrum er loyvd. Avmarkingar liggja í orðingini *um ikki annað er ásett*, sum vísir aftur til § 6, stk. 1. Um ikki annað er ásett í lóg ella avgerð við heimild í lóg, er tað eftir *nr. 1* loyvt at avlíva ryggleys dýr, sum eru til ónáðir ella skaða. T.d. kunnu skordýr, sum eru til ónáðir í bústaðarøkjum, basast. Eisini skaðadýr (sníkar), sum eru til skaða ella ónáðir hjá øðrum dýrum (villum dýrum og húsdýrum), kunnu avlívast við heimild í hesi ásetingini. Ásetingin kann eisini fevna um førir, har ið skaði ella ónáðir eru fyri hond. Ásetingin fevnir eisini um fremmandar lívverur, sum eru náttúrumargfeldinum at skaða.

Harafturat er eftir *nr. 2* loyvt at avlíva fremmand ryggleys dýr. Ásetingin hevur sjálvstøðugan týdning undir liðini á nr. 1, í teimum førum har ið fremmandar lívverur ikki hava gjørt skaða. Fremmandar lívverur kunnu takast, sama um skaði er hendur ella ikki.

Eftir *nr. 3* er loyvt at taka ryggleys dýr, um tað ikki hóttir stovnin í økinum. Sum dømir um tøku, sum vanliga ikki hóttir stovnin í økinum, kunnu nevnast tøka til søvn ella flokkanarendamál ella tøka av klukkum til børn at kanna. Hvat í orðingin *í økinum* fevnir um, veldst um eina ítøkiliga meting úr einum staðbundnum sjónarhorni. Talan kann vera um eina kommunu, eina viðarlund ella eina mýri.

Í summum førum kann tað vera neyðugt, at myndugleikin sjálvur setur tiltøk í verk til at berja niður skaðadýr ella fremmandar lívverur, sbr. stk. 1, nr. 1 ella 2. Eftir *stk. 2* kann myndugleikin um neyðugt fremja slík tiltøk á fastogn hjá øðrum.

Tá ið myndugleikin berjir niður skaðadýr á ognini hjá øðrum, er útgangsstøðið, at tað fer fram uttan nakað slag av endurgjaldi frá myndugleikunum. Valda myndugleikarnir við síni skaðabasing eigaranum av ognini fíggjarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum, verður eitt møguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum.

Er tørvur á at skipa tøku av ryggleysum dýrum á landi nærri, t.d. tí at so nógv verður tikið, at tað hóttir stovnin, kann landsstýrismaðurin áseta reglur ella taka fyrisitingarliga avgerð hesum viðvíkjandi, sbr. *stk. 3*.

Eftir *stk. 4* verður gagnnýtsla og onnur tøka av villum ryggleysum dýrum í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi, sbr. eisini § 6, stk. 3.

Til § 9
Ásetingin lógarfestir undantøk frá § 6, stk. 2.

Undantakið í *stk. 1* geldur fyri tiltøk til at verja fyri skaða á heilsuna hjá fólki og dýrum, gróði ella aðra ogn. Undantakið fevnir eisini um at taka burtur fremmandar lívverur og tiltøk til at tryggja týðandi samfelagsáhugamál.

Í summum førum kann tað verða neyðugt, at myndugleikin sjálvur setur tiltøk í verk til at basa skaðaelvandi plantum. *Stk. 2* gevur heimild til at fremja slík tiltøk á fastogn hjá øðrum. Spurningurin um møguligt endurgjald verður svaraður á sama hátt, sum tá ið talan er um tøku av ryggleysum dýrum, sbr. viðmerkingina til § 8, stk. 2.

Stk. 3 gevur heimild til at skipa heysting ella aðra tøku av plantum nærri við reglum ella fyrisitingarligari avgerð. Ásetingin geldur fyri heysting bæði í og uttan fyri vinnu. Ásetingin er serliga hugsað at verða brúkt, tá ið myndugleikin verður varur við eina gongd, sum hóttir ávísar stovnar ella kann hava við sær, at sløg ella stovnar verða fyri eini skaðiligari gongd.

Eftir *stk. 4* verður gagnnýtsla og onnur tøka av villum plantum í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi, sbr. eisini § 6, stk. 3.

Til § 10
Stk. 1 gevur landsstýrismanninum heimild til í kunngerð at útnevna nærri tilskilað sløg (*species*) sum vard.

Eitt uppskot til kunngerð um vard sløg skal sendast til hoyringar hjá áhugafelagsskapum, m.a. umhvørvisfelagsskapum, vinnugreinafeløgum, yrkisfeløgum og vísindastovnum, landsmyndugleikum, sum hava áhugamál, sum verða ávirkað, ella sum í síni fyrisiting kunnu hava ávirkan á slagið, talan er um, umframt hjá kommunum innan fyri tað landafrøðiliga útbreiðsluøkið hjá slagnum. Samsvarandi leistur verður brúktur, tá ið vistfrøðilig nyttuøkir hjá vardum sløgum verða vard eftir § 11, stk. 1, nr. 2.

Verða virkisætlanir gjørdar fyri vistfrøðilig nyttuøkir hjá sløgum, sbr. § 11, stk. 3, skal hetta í høvuðsheitum gerast samstundis við kunngerðararbeiðið, so at uppkast til virkisætlan er gjørt, í seinasta lagi samstundis við kunngerðina um vernd. Soleiðis fæst framman undan verndini greiða á tiltøkum, sum krevjast til framhaldandi at sita fyri búøkjunum hjá tí varda slagnum.

Tá ið kunngerð um vistfrøðilig nyttuøkir hjá vardum sløgum er lýst og virkisætlan gjørd, skal miðast eftir at fáa í lag samstarv millum myndugleikan, sum situr fyri virkisætlanini, og myndugleikar, felagsskapir (eisini jarðareigarafeløg) ella jarðareigarar o.o., sum skulu hava ein leiklut, tá ið endamálini og tiltøkini í ætlanini skulu fremjast.

Settar verða fram tríggjar ymiskar treytir, sum stórur dentur skal leggjast á, tá ið avgerð verður tikin um at geva einum slag støðu sum vart.

Tann fyrsta treytin í *nr. 1* hongur saman við røktarmiðnum fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta uppskotið. Samsvarar tann vistfrøðiliga stovnsstøðan ella stovnsgongdin hjá einum slag ikki við røktarmiðið, eiga vanliga tiltøk at verða sett í verk umframt tað, sum §§ 6-9 áseta. Frávikið frá røktarmiðnum eigur at síggjast í samanhangi við bæði stovnsstøðuna og stovnsgongdina. *Tiltøkini*, sum setast kunnu í verk, fevna bæði um tiltøk, sum avmarka virksemi, sum kann skaða ella gera støðuna verri hjá slagnum og fyrisitingar- og røktartiltøk.

Hóast eitt slag ikki er í einum vistfrøðiligum standi, sum ikki samsvarar við røktarmiðið fyri sløg, skal metast, um tað eigur at fáa støðu sum vart, um slagið hevur munandi part av síni natúrligu útbreiðslu ella ílegusereyðkennir í Føroyum, sbr. *nr. 2*. Undir hesa treytina koma bæði sløg, sum bara finnast í Føroyum (*endemisk* sløg), og sløg, sum fyri tað mesta finnast í Føroyum. Hugtakið *natúrligt útbreiðsluøki* fevnir um økir, har ið slagið heldur til alla ella partar av síni árligu ringrás. Við *ílegusereyðkennum* verður t.d. hugsað um sløg, sum hava stovnar við ílegusereyðkennum, sum eru serstøk fyri Føroyar, og sum hava týdning fyri ílegumargfeldið.

Tann triðja treytin snýr seg um, um altjóða skyldur eru knýttar at slagnum, sbr. *nr. 3*. Ásetingin geldur bara fyri sløg, sum eru fevnd av altjóðarættarliga bindandi reglum (altjóða listum). Tað er tó ikki altíð soleiðis, at sløg á altjóða listum verða mett at vera hótt (IUCN-flokkan) í Føroyum. Tað er tí ikki í øllum førum av sær sjálvum soleiðis, at slík sløg skulu verjast.

Tær tríggjar treytirnar eru ikki tømandi, sbr. at *stórur dentur* skal leggjast á tær, tá ið støða verður tikin til møguliga vernd. Tað kann hugsast, at tørvur er á at verja eitt slag, hóast tað ikki kemur undir tær nevndu treytirnar, t.d. at eitt slag er sjáldsamt í Føroyum uttan at vera mett at vera hótt og uttan at lúka hinar báðar treytirnar. Vernd kann eisini vera viðkomandi, tá ið eitt slag er fevnt av einum heimsfevndum ella evropeiskum reyðlista, ella tá ið ein avgerð, sum ikki er rættarliga bindandi, er tikin um, at tað er neyðugt at verja eitt ella fleiri sløg undir sáttmálum, sum Føroyar hava tikið undir við.

Hóast ein ella fleiri av treytunum í nr. 1 til 3 eru loknar, ber tað ikki neyðturviliga í sær, at slagið eigur at fáa støðu sum vart. Avgerðin má hava støði í eini ítøkiligari meting, m.a. við atliti at tí ítøkiligu útbreiðsluni hjá slagnum, støðuni hjá slagnum, hóttanini, og hvar ið slagið vanliga heldur til. Í hesum sambandi hava vitanargrundarlagið og yvirlit hjá viðkomandi vitanarstovnum stóran leiklut. Avgerð um ikki at verja kann harafturat takast, tá ið mett verður, at vernd ikki fær tann ætlaða virknaðin, t.d. tí at eitt slag orsakað av veðurlagsbroytingum er á veg burtur úr føroyskari náttúru, ella tí at onnur amboð verða mett at vera munadyggari til at

verja slagið. Tá ið støðan ella gongdin hjá einum slag ikki longur lýkur treytirnar í stk. 1, nr. 1, eigur at verða mett, um verndin eigur at falla burtur.

Tá ið støðan ella gongdin hjá einum slag, sum er vart eftir stk.1, nr. 1, ikki longur lýkur treytirnar í § 21, stk. 1, nr. 1, eigur at farast undir eina tilgongd við tí í hyggju, at slagið ikki longur skal vera vart. Tí er tað umráðandi, at tey, sum sita fyri vardum sløgum, fylgja gongdini neyvt, soleiðis at talan verður um eitt dynamiskt amboð.

Í teimum førum, har ið eitt slag kemur undir treytirnar fyri vernd, men har ið slagið bara finst á nøkrum heilt fáum støðum, og møgulig vernd tí bara ávirkar ein ella heilt fáar jarðareigarar, kann metast, um tað í staðin fyri vernd við kunngerð er betur hóskandi, at slagið verður røkt við serstakari avtalu millum landið og jarðareigaran. Eins og tá ið virkisætlanir verða gjørdar fyri vard sløg (umrøtt niðanfyri), skal í slíkum førum ein ætlan gerast fyri, hvussu slagið og tess vistfrøðiligu nyttuøkir skulu tryggjast, hvørji tiltøk, møguliga røkt, ið krevjast, og hvat peningur ið fylgir við at fremja tiltøk fyri, møguliga peningur til røkt, tá ið tað krevst til at tryggja, at slagnum verður lív lagað í longdini.

Tá ið sitast skal fyri teimum vardu sløgunum og teirra nyttuøkjum framhaldandi, kann tørvur vera á at gera virkisætlanir, sum greiða nærri frá slagnum og tess nyttuøkjum, hóttanum, tiltøkum, ið krevjast til at verja slagið (og møguliga tess nyttuøkir), uppskotum til raðfesting av tiltøkum, kostnaðarmetingum, pørtum, ið eiga at verða tiknir við í arbeiðið við og fremjingina av virkisætlanini, umframt hvør ið hevur ta yvirskipaðu fyrisitingarábyrgdina.

Í teimum førum har ið eitt vart slag ella eitt nyttuøki hjá einum vardum slag ikki fær verið framhaldandi røkt ella serlig røktartiltøk fyriuttan, skal tað verjast í longdini, kann ein avtala millum landið og jarðareigarafelagsskapir/jarðareigarar um framhaldandi røkt vera ein týðandi partur av virkisætlanini, sbr. § 11, stk. 3.

Serligt um sløg í sjónum
Gagnnýtsla og onnur tøka av livandi tilfeingi í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum, sum er fevnt av løgtingslóg um sjófeingi, verður sambært § 6, stk. 3, § 8, stk. 4, og § 9, stk. 4, skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi. Sambært teimum almennu viðmerkingunum til løgtingslóg um sjófeingi skal, tá ið sitið verður fyri lógini, leggjast upp fyri burðardyggari stovnsrøkt og fyrivarnisregluni og vistskipanarregluni.

Tað kann í serligum førum gerast viðkomandi at verja sløg, sum liva vilt í sjónum, eftir § 10. Við serligum førum meinast støður, har ið eitt slag er sjáldsamt ella er í vanda fyri at hvørva. Tá ið mett verður, um eitt slag skal verjast, skal eisini metast, um tað ber til at røkka nøktandi vernd við teimum amboðum, sum geiramyndugleikin sjálvur hevur at ráða yvir. Í slíkum førum skulu landsstýrismaðurin og náttúrufyrisitingin ráðføra seg við fiskivinnufyrisitingina.

Fiskiskapur og veiða í samsvari við vanligar broytingar í fiskastovnum verða skipað við tí vanligu tilfeingisfyrisitingini eftir løgtingslóg um sjófeingi. Tað ber í sær, at í teimum førum, har ið stovnsstøðan krevur strong reglutiltøk ella forboð fyri fiskiskapi, verða hesar metingarnar gjørdar innan fyri karmin á løgtingslóg um sjófeingi.

Til § 11
Stk. 1 í ásetingini gevur heimild til og leiðreglur fyri innihaldinum í eini kunngerð um vernd av einum slag (*species*), t.e. hvønn rættarvirknað verndin kann hava. Verndin kann í fyrra lagi bera í sær forboð fyri allari tøku, skaða á ella oyðilegging av slagnum, talan er um, ella ávísum

stovnum av slagnum, sbr. *nr. 1*. Tøka er í § 3, nr. 11, allýst sum *øll avlíving ella burturtøka úr náttúruni av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, sama hvat endamálið er*. Hugtakið fevnir eisini um flyting og geldur uttan mun til háttin ella endamálið. *Oyðilegging* fevnir um gerðir, sum kunnu skaða, broyta, hylja, órógva ella á annan hátt gera støðuna verri hjá einum vardum slag. Hetta fevnir t.d. um turrlegging av eini tjørn, sum er tilhaldsstað hjá einum vardum slag, ella dálking ella veitagrevstur, avveiting ella uppafturfylling í tí partinum av einum landslag, har ið eitt vart slag heldur til. Vil ein fevna um tiltøk, sum meira óbeinleiðis eru sløgum at skaða, eiga reglurnar í nr. 2 at verða brúktar.

Við sokallaðari bioprospektering ber til at taka lívfrøðiligt tilfar úr náttúruni til ílegugreining og aðra lívevnafrøðiliga greining uttan at avlíva lívveruna ella taka hana burtur. Um slíkt er í ósamsvari við reglurnar fyri einum vardum slag, veldst um eina ítøkiliga meting. M.a. má metast, um eitt slíkt inntriv kann verða slagnum at skaða.

Møguleikin *ávísir stovnar* ber í sær, at tað í kunngerðini kunnu ásetast ymiskar reglur fyri tøku í mun til ymisk landafrøðilig økir, sbr. allýsingina av stovni í § 3, nr. 10. Talan kann vera um eitt landafrøðiligt øki, sum er knýtt at *einum* ávísum stovni, ella eitt landafrøðiligt øki, sum hýsir fleiri stovnum.

Tað kann ásetast í kunngerðini, at reglurnar í §§ 6-9 ikki galda, ella at tær bara galda í avmarkaðan mun. Strangar reglur um ella forboð fyri tøku kunnu vera neyðug til at tryggja slagnum nøktandi verju, serliga tá ið slagið verður mett at vera hótt. Linkandi undantøk frá teimum almennu reglunum fyri teir ymisku flokkarnar av sløgum í §§ 6-9 eru ikki innan fyri karmarnar á § 11, stk. 1, nr. 1.

Røkka reglur, sum ásettar verða eftir nr. 1, ikki til at verja slagið og tess ílegumargfeldi, kunnu eftir *nr. 2* reglur ásetast um vernd av ávísum sløgum av *vistfrøðiligum nyttuøkjum*, sum eru minni í vavi. Í kunngerðini kunnu ásetast reglur um øll vistfrøðilig nyttuøkir av ávísum slag ella um, at summi ítøkilig vistfrøðilig nyttuøkir verða mett at hava størri týdning enn onnur. Í tí seinna førinum kann tó vera viðkomandi heldur at brúka lívøkisvernd. Sum *vistfrøðilig nyttuøkir* eftir stk. 1, nr. 2, verða serliga roknað hamskiftisøkir, náttarhvíldarøkir, spæli-, gýtingar- ella makingarøkir og yngli- ella vakstrarøkir. Er tørvur á at fáa í lag størri vistfrøðilig nyttuøkir, t.d. flytingarleiðir, er ikki heimild til hetta eftir stk. 1, nr. 2, sbr. hugtakið *minni í vavi*. Til slík endamál kann økisvernd eftir kapitli 4 vera eitt viðkomandi amboð.

Reglur um vernd av vistfrøðiligum nyttuøkjum eru bindandi fyri privat og kunnu hava við sær, at teirra ræði yvir slíkum økjum verður avmarkað. Hetta kann eftir umstøðunum hava við sær, at virksemi ella ferðsla má hava fyrilit fyri endamálinum við tí vistfrøðiliga nyttuøkinum. T.d. kunnu almennar reglur ásetast fyri burðardyggum brúki, sum røkir tey vistfrøðiligu nyttuøkini hjá slagnum, ella ítøkiligar reglur fyri virksemi, sum er í gongd, um hetta krevst til frama fyri tað varda slagið. Tað er tó ein fyritreyt, at reglurnar ikki hava munandi ampa við sær fyri virksemi, sum er í gongd í økinum. Reglurnar um vistfrøðilig nyttuøkir kunnu eitt nú áseta, at sleppast skal undan ferðslu ávís tíðarskeið, t.d. í verpingar- ella ynglitíðini.

Hóast tað ikki er nevnt beinleiðis í ásetingini, er hugsanin, at landsstýrismaðurin kunnar jarðareigarar og rættindahavarar um, at kend búøkir hjá vardum sløgum eru á ognini hjá teimum. Hetta til at tryggja, at jarðareigarar og rættindahavarar fáa nøktandi kunnleika til skipanina.

Hvat ið er at rokna sum *munandi ampi* eftir nr. 2, 2. pkt., veldst um eina ítøkiliga meting. Verður miðað eftir einum avmarkingarstigi, sum hevði kunnað verið ásett eftir viðkomandi geiralógum, er hetta vanliga ikki at rokna sum munandi ampi.

Verður tað á metingarstiginum undan avgerðini ikki mett, at avgerðin fer at hava munandi ampa við sær, men tað, tá ið nakað er fráliðið, kortini vísir seg, at fyrilitini tilsamans eru atvold til so stórar avmarkingar, at tey hava munandi ampa og munandi miss við sær, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir lógarkapitli 4. Tað kann t.d. vera støðan, um tey vistfrøðiligu nyttuøkini hjá fleiri sløgum, sum bera við stórar partar av somu ogn, og fyrilitini, sum havast skulu, tilsamans hava munandi ampa við sær fyri virksemi, sum var byrjað, tá ið avgerðin um vernd varð tikin.

Nýggj tiltøk kunnu forbjóðast ella avmarkast, t.d. útbygging, veitagrevstur, avveiting og ífylling, og ávís sløg av ferðslu.

Mett eigur javnan at verða um tað varda slagið og støðuna í búøkjunum hjá tí, og landsstýrismaðurin kann við kunngerð kann gera av, at vernd eftir stk. 1, nr. 1, skal falla burtur, tá ið røktarmiðið fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, er rokkið.

Ásetingin í nr. 2 er orðað við vistfrøðiligum nyttuøkjum á landi í huga og er tí ikki gjørd galdandi í sjónum.

Tað er greitt ásett í *nr. 3*, at ein kunngerð kann bera í sær krøv um at gera greiðu fyri, hvørjar avleiðingar ætlað inntriv í tey vistfrøðiligu nyttuøkini hjá einum slag hava fyri slagið. Hetta kann bera í sær, at greiða skal gerast fyri øðrum møguligum vistfrøðiligum nyttuøkjum, sum kunnu gera sítt til, at slagið verður røkt í samsvari við røktarmiðið fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið. Hvørjar greiningar o.a. um avleiðingarnar av ætlaðum inntrivum ið krevjast kunnu í slíkum økjum, veldst um ásetingarnar, sum heimila, at tað vistfrøðiliga nyttuøkið verður vart.

Í *stk. 2*, er ásett, at kunngerðin kann áseta reglur um røktartiltøk í samsvari við § 28, tá ið tað krevst til at verja slagið. Ásetingin gevur myndugleikanum heimild til útinna røkt. Ásetingin gevur ikki heimild til at áleggja jarðareigaranum, rættindahavaranum ella øðrum at fremja ávísa røkt ella brúk av økinum. Hetta má vera eftir avtalu.

Í *stk. 3, 1. pkt.*, er ásett, at har sum virkin røkt ella aðrar atgerðir eru ein fyritreyt fyri at røkja tað vistfrøðiliga nyttuøkið, skal landsstýrismaðurin leggja fram virkisætlan til at tryggja slík økir. Hugsanin er, at landsstýrismaðurin vanliga skal leggja fram uppkast til virkisætlan í seinasta lagi samstundis við verndina. Undantikin hesum eru førir, har ið støðan krevur, at avgerð um vernd av sløgum ella vistfrøðiligum nyttuøkjum verður tikin so skjótt sum gjørligt, uttan mun til um ein virkisætlanin er liðug.

Orðingin *aðrar atgerðir* sipar m.a. til fyrireiking, merking og endurreising.

Í teimum førum har ið virkisætlanir verða gjørdar, eiga tær at verða endurskoðaðar/eftirmettar, fimm til tíggju ár eftir at verndarkunngerðin er lýst.

Er tað neyðugt at seta serstøk tiltøk ella røkt í verk í vistfrøðiligum nyttuøkjum hjá einum slag, skulu ávirkað eigara- ella vinnuáhugamál ella aðrir áhugaðir felagsskapir, tá ið tað er hóskandi,

takast við, tá ið tiltøkini í virkisætlanini verða framd. Tá ið tilætlað røkt verður framd í verki, eigur myndugleikin fyrst og fremst at miða eftir at gera avtalu við jarðareigaran um at útinna røktartiltøk, sbr. stk. 3, *2. pkt.* Avtala kann eisini gerast við onnur, t.d. áhugaðar felagsskapir, um at útinna røkt ella onnur neyðug tiltøk.

Tað kann vera viðkomandi at skipa nýggj verndarøkir, serliga lívøkisvernd, til at røkja fyrilitið fyri vardum sløgum, sbr. § 18, nr. 3. Vigingin millum kunngerðir eftir § 11, stk. 1, nr. 2, og ítøkiliga avmarkað verndarøkir eftir lógarkapitli 5 eigur m.a. at bygja á, um eitt vistfrøðiligt nyttuøki er lætt at avmarka, hvussu stórt økið er, hvørji tiltøk ið kunnu hava ringa ávirkan á økini og avmarkingarstigið fyri økini.

Til § 12
Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta reglur um innflutning og útflutning av deyðum ella livandi eintøkum ella pørtum av dýra- og plantusløgum (*species*), sum natúrliga liva vill. Slíkar reglur kunnu ásetast til at verja dýra- og plantusløg, sum natúrliga liva vill, og kunnu eisini vera ein liður í at halda altjóða skyldur.

Føroyar eru fevndar av tí danska limaskapinum í Heimshandilsfelagsskapinum WTO, og tað ber í sær, at altjóða avtalur, sum gjørdar eru í WTO, eisini fevna um Føroyar. Handilsregluverkið undir WTO kann seta avmarkingar fyri, hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk við atliti at handli við hóttum dýra- og plantusløgum.

Orðini *flutningur, varðveitsla* og *ognarhald* bera í sær, at tað við heimild í hesi ásetingini eisini kunnu ásetast reglur um innlendskan handil og um landing av fiski og øðrum sløgum úr havinum. Ásetingin gevur ikki heimild til at gera reglur fyri eitt slag við tí grundgeving, at tað kann troka eitt slag í Føroyum av. Hetta er fevnt av lógarkapitli 3 um fremmandar lívverur.

Til § 13
Ásetingin ásetur, hvørji krøv til fyrilitsskyldu ið galda skulu, tá ið lívverur verða settar út í umhvørvið, og fyri virksemi, sum hevur við sær, at lívverur spjaðast ella sleppa út í økir, har ið tær ikki finnast natúrliga. Skyldan geldur fyri privat, bæði einstaklingar og virkir, og fyri tað almenna, eisini almennar fyritøkur. Verður fyrilitsskyldan ikki hildin, kann tað m.a. hava endurgjald við sær.

Stk. 1 geldur fyri tilætlaða útseting av lívverum í umhvørvið. Ásetingin fevnir bæði um útseting av lívverum, sum ikki finnast í Føroyum frammanundan, og lívverum, sum fluttar verða úr øðrum øki í Føroyum.

Stk. 1, *1. pkt.*, ásetur, at tann, sum hevur ábyrgdina av útsetingini, skal fara fram við fyriliti og, alt tað er gjørligt, royna at forða fyri, at útsetingin fær skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið, t.d. at tann fremmanda lívveran trokar staðegin sløg av ella etur tey.

Orðingin *tann, sum hevur ábyrgdina* fevnir bæði um tann, sum í roynd og veru setur út, og t.d. tann, sum eigur virkið, sum fæst við útsetingina. Eftir umstøðunum kunnu eisini onnur, sum skipa soleiðis fyri, at útseting kann fara fram, ábyrgjast. Tað avgerandi er, hvør ið hevur tað næsta tilknýtið til at hava ábyrgdina av, at lívverurnar verða útsettar, og til at seta tiltøk í verk. Tí er týdningarmikið í hesum sambandi, hvør ið hevur bestan møguleika at stýra lívverunum og forða fyri skaða.

Við *at seta út* meinast eisini tilætlað at lata lívverur sleppa út, eisini at sleppa barlastarvatni úr skipum og at tveita lívverur sum burturkast í umhvørvið ella í eina girðing ella aðra afturlatna skipan, har ið eingin vissa er fyri, at tær ikki sleppa út, sbr. § 3, nr. 12. Tað kann vera ilt at taka dagar ímillum í hvørjum einstøkum føri, hvat ið er at rokna sum ein afturlatin skipan. Tey nærru mørkini mugu setast eftir eini ítøkiligari meting. Urtagarðshyljar eru eitt dømi um eina skipan, har ið eingin vissa er fyri, at lívverur ikki sleppa út.

Skyldan at fara fram við fyriliti fevnir í fyrra lagi um eina skyldu at gera seg kunnigan við umhvørvisváðan, sum altíð er til staðar, tá ið fremmandar lívverur verða útsettar, og meira ítøkiliga váðan, sum stendst av, at júst lívveran, sum talan er um, verður útsett, í tann mun slíkur kunnleiki er alment atkomandi. Kunnleikin um umhvørvisváðan er ein fyritreyt fyri munadyggum fyriliti, tí tað er ómøguligt at hava tilvitað fyrilit fyri umhvørvisváða, sum ein ongan kunnleika hevur um. Tað kunnu ikki setast tí einstaka ov strong krøv um, hvat ið hann skal kunna ogna sær av kunnleika um umhvørvisváða í sambandi við útseting av fremmandum lívverum. Í hesum sambandi hava myndugleikarnir eina týðandi uppgávu at kunna almenningin. Tá ið myndugleikarnir bera so í bandi, at kunning um skaðiligar fremmandar lívverur verður lættliga atkomandi, eigur tað at kunna væntast av teimum, sum fáast við útseting, at tey kunna seg við slíka kunning. Tað ber í sær, at tá ið lítil vegleiðing finst um, hvussu útsetingin kann ávirka náttúrumargfeldið, skal meira til, fyri at tann einstaki kann lastast, enn um slík kunning hevði verið tøk og atkomandi. Finst vegleiðing frá myndugleikunum, og verður farið fram í samsvari við hesa, má fyrilitsskyldan vanliga sigast at vera hildin. Gevur tann tøka og atkomandi kunningin orsøk at halda, at útsetingin fær skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldi, og velur onkur at seta út kortini, liggur tað nær at meta, at viðkomandi ikki er farin fram við fyriliti.

Hin liðurin í fyrilitsskravinum er, at tann, sum hevur ábyrgdina av útsetingini, alt tað er gjørligt, skal royna at forða fyri skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið. Í hesum liggur sum fyritreyt, at tiltøk eru sett í verk, tá ið vandi er fyri skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldi. Hvussu umfatandi slík tiltøk skulu vera, má í høvuðsheitum metast í mun til, hvussu stórur møguleikin fyri skaða er í sambandi við útseting, og í nakað minni mun, hvønn møguleika tann, sum hevur ábyrgdina, í veruleikanum hevur at fremja slík tiltøk. Harumframt má dentur leggjast á, hvussu kunnandi og atkomandi kunning myndugleikarnir hava givið um aktuellar atgerðir.

Stk. 1, 2. pkt., snýr seg um týdningin, sum loyvið hevur fyri fyrilitsskylduna. Fyrilitsskyldan hevur størstan týdning í sambandi við útseting, sum ikki krevur loyvi. Í slíkum førum geldur fyrilitsskyldan á vanligan hátt. Men í teimum førum, har ið myndugleikin hevur givið loyvi at seta út, má tann, sum hevur ábyrgdina, kunna vænta, at fyrilitsskyldan er lokin, um hann hevur hildið fyritreytirnar fyri og innihaldið í loyvinum. Í hesum liggur bæði tað, at fyritreytirnar, sum loyvið byggir á, t.d. um, hvørji skaðaárin útsetingin varð mett at kunna verða atvold til, framvegis eru til staðar, og at útsetingin fer fram samsvarandi innihaldinum í loyvinum. Broytast fyritreytirnar fyri loyvinum, t.d. við at útsetingin vísir seg at elva til størri skaðaárin enn mett, geldur fyrilitsskyldan sum annars. Ein slík støða kann t.d. taka seg upp, tá ið lívverur, sum loyvi varð givið at seta út grundað á ta meting, at tær ikki fóru at fáa fótin fyri seg og spjaðast í umhvørvinum, kortini vísa seg at gera júst hetta. Í slíkum førum áleggur fyrilitsskyldan tí, sum hevur ábyrgdina, at royna at avmarka skaðaárini so væl sum gjørligt.

Stk. 2 snýr seg um virksemi, har ið tað, at lívverur spjaðast ella sleppa út, kann vera eitt møguligt hjáárin av virkseminum, sokallað ótilætlað spjaðing ella útslepping. Ásetingin áleggur tí, sum setur í verk virksemi ella tiltak, sum kann hava við sær, at lívverur spjaðast ella

sleppa út, hagar ið tær ikki finnast natúrliga, í rímiligan mun at taka stig til at forða fyri hesum. Sum dømir um virksemi, sum er fevnt av ásetingini, kunnu nevnast flyting av moldrúgvum og urtagarðs- og gróðurstøðarvirksemi. Eisini brúgva- og brimgarðabygging o.a., sum gevur ávísum sløgum atgongd til støð, har ið tey ikki finnast natúrliga, t.d. aðrar oyggjar, er fevnt av ásetingini.

Fyrilitið fyri tí, sum rímiligt er, ber í sær, at krøvini til trygdaratgerðir skulu vera í røttum lutfalli við hóttanina. Hvat ið er rímiligt, veldst serliga um, hvat slag av virksemi ið talan er um, hvussu væl grundað nyttuendamál virksemið hevur, hvussu umfatandi virksemið er, hvussu stórur skaðaváði er knýttur at virkseminum, og hvussu kostnaðarmikið tað er at forða fyri ella minka um vandan fyri, at lívverur sløðast inn. Harafturat má dentur leggjast á, hvussu góða og atkomandi kunning myndugleikarnir hava givið. Finnast reglur, leiðreglur ella vegleiðing frá myndugleikunum um, hvussu minkast kann um vandan fyri, at fremmandar lívverur frá virksemi ella einum tiltaki sleppa út ella spjaðast, og fer onkur fram samsvarandi hesum, má viðkomandi kunna líta á, at fyrilitsskyldan er hildin.

Í døminum við brúgva- ella brimgarðabygging kann ein viðkomandi atgerð vera at gera girðingar ella aðrar forðingar, sum avmarka atgongdina hjá fremmandum lívverum. Fyri vakstrarhús og gróðurstøðir kunnu viðkomandi tiltøk m.a. vera javnt eftirlit við gróðri í økinum kring støðina fyri so tíðliga sum gjørligt at varnast og taka burtur møguligar innsløddar lívverur, sum eru í ferð við at fóta sær.

Fyritøkur, sum selja ella fáa í lag sølu av fremmandum lívverum, t.d. dýrahandlar, vakstrarhús og gróðurstøðir, er fevndar av stk. 2. Umframt at galda viðvíkjandi spjaðing ella útslepping beinleiðis frá fyritøkuni ber kravið í sær eina skyldu fyri slíkar fyritøkur til at gera sítt til, at fyritøkan ikki óbeinleiðis fremur slíka spjaðing ella útslepping, við tað at kundar seta lívverurnar út í umhvørvið í ósamsvari við galdandi regluverk. T.d. eiga dýrahandlar at gera sínum kundum greitt, at tað er forboðið at seta fremmand kelidýr og akvariumfiskar og -plantur út í náttúruna.

Orðingin *skal í rímiligan mun taka stig til at forða fyri, at tað hendir* í stk. 2, ber, alt eftir hvussu stórur spjaðingarvandin er og hvussu stóran skaða lívverurnar kunnu gera, í sær eina skyldu fyri fyritøkur til virkið at gera kunning um galdandi regluverk fyri útseting av lívverum atkomandi, t.d. við vørumerking, uppsløgum ella prentaðum tilfari í handlum. Tá ið talan er um plantur, fevnir orðingin eisini um eina skyldu til at kunna kundar um møguligan vanda fyri, at planturnar *kunnu væntast at breiða seg út um økið*, sbr. § 16, stk. 1, nr. 3.

Stk. 3 ásetur eina skyldu fyri tann, sum hevur ábyrgdina, til beinanvegin at boða landsstýrismanninum frá, um *skaði ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívmargfeldi kemur fyri* orsakað av útseting, ella tí at fremmandar lívverur ótilætlað sleppa út. Sum dømir um støður, sum hava fráboðanarskyldu við sær, kunnu nevnast, at ein urtagarðseigari varnast, at ein planta hevur breitt seg út um urtagarðin og gjørt stovnar í økjum, sum liggja uppat, at lívverur sleppa út úr aliringum, búrum ella girðingum og útlát í sambandi við óhapp av vatni ella mold, sum kann væntast at hava í sær lívverur, sum kunnu gera skaða. Fráboðanarskyldan geldur, uttan mun til um talan er um ólógliga ella lógliga útseting. Avgerandi er, um útsetingin hevur umhvørvisskaða ella vanda fyri álvarsligum umhvørvisskaða við sær. At enda vísir stk. 3 til viðkomandi ásetingar í lógarkapitli 8 (handhevjan og tvingsilstiltøk). Tilvísingin veksur ikki um skyldurnar hjá tí, sum varðar av virkseminum. Geldur fráboðanarskylda eftir øðrum lógarverki, geldur fráboðanarskyldan í stk. 3 ikki.

Stk. 4 gevur landsstýrismanninum heimild at áseta reglur um krøv til nærri tilskilað sløg av virksemi ella tiltøkum, sum kunnu hava við sær vanda fyri, at lívverur spjaðast, ella at lívverur, sum ikki finnast natúrliga á staðnum, ótilætlað sleppa út, eisini um kunningarskyldu við atliti at spjaðingarvanda og skaða, sum ávís sløg av fremmandum lívverum kunnu gera. Reglur kunnu eisini ásetast um fráboðanarskylduna eftir stk. 3. Hóast ásetingin er at finna í lógargreinini um fyrilitskrøv, er heimildin at áseta reglur ikki avmarkað til tað, sum er at rokna sum framferð við fyriliti. Saman við stk. 2 er henda heimildin eitt týðandi amboð til at fyribyrgja, at fremmandar lívverur ótilætlað sleppa út.

Til § 14

Til at verja lívmargfeldið kann landsstýrismaðurin eftir *stk. 1, 1. pkt.*, áseta reglur um innflutning av livandi ella lívførum lívverum, og at ávísar lívverur ella bólkar av lívverum bara kunnu flytast inn í landið við loyvi frá landsstýrismanninum. Ásetingin skilur ikki ímillum sløg, sum finnast natúrliga í Føroyum, og sløg, sum ikki gera tað. Ásetingin fevnir ikki um deyð ella ikki-lívfør eintøk, sbr. allýsingina av lívveru í § 3, nr. 5, og orðaljóðið í stk. 1.

Verður krav um loyvi til innflutning ásett eftir 1. pkt., eigur loyvi ikki verða givið, um orsøk er at halda, at innflutningurin fær munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Metingartemað verður ymiskt, alt eftir um endamálið við innflutninginum eisini er útseting, sbr. 2. pkt., ella um talan er um innflutning til afturlatið brúk. Hevur tann, sum flytur inn, ongar ætlanir um at seta út í náttúruna, eru tað fyrst og fremst spurningar um sannlíkindini fyri broyttum brúki ella vandan fyri, at líverurnar sleppa út, og hvørjar avleiðingar hetta fær, sum eru viðkomandi. Er endamálið við innflutninginum at seta út í náttúruna, má spurningurin vera, um *orsøk er halda*, at tann komandi útsetingin fær *munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið*, sbr. viðmerkingarnar til § 16, stk. 3. Eftir meginregluni um fyrivarni, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, skulu ikki ov strong skjalfestingarkrøv setast, tá ið hugtakið *orsøk at halda* verður tulkað. Sí annars viðmerkingarnar til § 16, stk. 3.

Stk. 1, *2. pkt.*, snýr seg um tey førini, har ið krav um loyvi til innflutning verður ásett eftir stk. 1, 1. pkt., og har ið endamálið við innflutninginum er at seta út í umhvørvið. Í slíkum førum skal umsóknin um loyvi gera greiðu fyri, hvørji árin útsetingin kann hava á lívmargfeldið. Í tí sambandi verður ikki skilt ímillum útsetingar, sum loyvi krevst til eftir § 15, og útsetingar, sum kunnu fremjast uttan loyvi, sbr. § 16, men hetta kann fáa týdning fyri, hvussu stór skyldan at gera greiðu fyri árinum verður. Hvat ið krevst av slíkum metingum við atliti at árinum, veldst um tann væntaða vandan fyri spjaðing. Fyrilit fyri møguligum heilsuavleiðingum av útsetingini eru fevnd av aðrari lóggávu. Hugtakið *útseting* verður allýst í § 3, nr. 12, og umrøtt í viðmerkingunum til § 13 omanfyri.

Eftir *3. pkt.* kann landsstýrismaðurin leggja treytir við loyvinum. Treytirnar skulu fremja endamálið við loyvisskipanini ella kunna forða fyri skaðiligum avleiðingum, sum loyvi kann hugsast at fáa. Sakligur samanhangur skal vera millum loyvið og treytirnar, og treytirnar skulu ikki vera órímiliga tyngjandi.

Til at forða fyri munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið kann landsstýrismaðurin eftir *stk. 2* áseta forboð fyri at flyta ávísar lívverur. Slíkt forboð kann vera viðkomandi, tá ið talan er um lívverur, har ið nøktandi vitan er tøk til at kunna staðfesta, at innflutningur ber í sær váða fyri munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið, sum ikki kann góðtakast. Talan kann t.d. vera um at áseta ein svartalista við plantum, sum loyvi ikki kann gevast til at flyta inn.

Innflutningur av sonevndum *eksotiskum dýrum* er sambært reglum ásettum við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av fremmandum dýrum í útgangsstøðinum forboðin. Eksotisk dýr fevna sambært hesum reglunum um súgdýr *(Mammalia)*, fugl *(Aves)*, skriðdýr *(Reptilia)*, paddur *(Amphibia)*, fisk *(Chondrichthyes og Osteichthyes)* og ryggleys dýr *(Invertebrata), sum ikki natúrliga hoyra heima í føroysku náttúruni*. Heilsufrøðiliga starvsstovan, sum umsitur lóggávuna, kann bara geva undantaksloyvi, tá ið talan er um eksotisk dýr, sum ikki kunnu verða m.a. føroyskum gróðri og føroyskum dýralívi at skaða, verða tey slept leys í náttúruni. Venja er fyri strangari fyrisiting við atliti at innflutningi av fremmandum sløgum, og tí verða fyrilitini fyri lívmargfeldinum so væl vard eftir galdandi skipan, at tað, sum støðan er, er ivasamt, um tað verður viðkomandi at krevja loyvi eftir hesi lógini eisini.

Í sambandi við meting eftir stk. 1 eigur dentur eisini at leggjast á at sleppa undan óneyðugum handilsforðingum. M.a. má fyrilit havast við krøvum sambært tí altjóða handilsregluverkinum undir WTO, sbr. eisini viðmerkingarnar til § 12. Fyrilitið fyri handilsforðingum hevur serliga týdning, tá ið heimildirnar at áseta reglur í § 14 verða brúktar. Tá ið mett verður, hvussu heimildirnar skulu brúkast, má hóttanin, sum tann fremmanda lívveran ber í sær, vigast upp ímóti fyrilitunum, sum tala fyri altjóða handli við sløgunum, umframt hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk til at sleppa undan skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið. Í hesum sambandi má útgangsstøðið vera teir altjóða standardarnir, sum gjørdir eru fyri sløgini, talan er um.

Til § 15

Stk. 1 ásetur, í hvørjum førum loyvi krevst til at seta út í føroysku náttúruna. Víst verður til, at loyvi krevst ikki, um eitt av undantøkunum í § 16 geldur. Hugtakið *seta út* má skiljast á sama hátt sum *útseting*, sbr. § 3, nr. 12, og viðmerkingarnar til § 13, stk. 1. Eitt loyvi til útseting geldur fyri lívveruna, sum søkt er um loyvi til at seta út, á staðnum, har ið søkt er um loyvi til at seta hana út. Aling av lívveruni á staðnum, har ið søkt er um at seta hana út, krevur tí ikki nýtt loyvi eftir lógini.

Kravið um loyvi til útseting fevnir ikki um útlát hjá skipum av barlastarvatni. Hetta tí at útseting, sum hendir sum ein ótilætlað avleiðing av virksemi, ikki er fevnd av § 15. Slíkt virksemi er fevnt av fyrilitskravinum eftir § 13 og møguligum reglum ásettum við heimild í § 13, stk. 4.

Eftir stk. 1, *nr. 1*, krevst loyvi til at seta út í náttúruna lívverur av sløgum og undirsløgum, sum ikki finnast natúrliga í Føroyum. Útseting av lívverum av sløgum, sum finnast natúrliga í Føroyum, krevur ikki loyvi eftir hesi ásetingini. Hvørt sløg, sum í síni tíð eru innflutt til Føroya, kunnu roknast sum *natúrlig*, veldst m.a. um, hvussu langt síðan tað er, at tey vórðu innflutt, og í hvønn mun slagið ella stovnurin kann væntast at hava skaðilig árin á annað lívmargfeldi.

Stk. 1, *nr. 2*, ásetur krav um loyvi til at seta út vill súgdýr og fugl av sløgum, undirsløgum ella stovnum, sum ikki frammanundan finnast natúrliga í einum øki. Við orðingini *sum ikki frammanundan finnast natúrliga í einum øki* meinast bæði sløg, undirsløg og stovnar, sum ikki frammanundan finnast í økinum, og sløg, undirsløg og stovnar, sum bara finnast í økinum, tí tey einaferð eru sett út har. Hugtakið *øki* fevnir eisini um minni økir, sum eru natúrliga avmarkað frá umhvørvinum uttanum, t.d. oyggjar.

Eftir stk. 1, *nr. 3*, krevst loyvi til at seta lívverur út á sjógv, í áir, á vøtn, í ósar, í løkir og í manngjørdar hyljar. Skilt verður ikki ímillum villar lívverur øðrumegin og tamdar ella vandar lívverur hinumegin. Loyviskravið geldur ikki fyri lívverur av staðegnari stammu. Í tí liggur, at

lívveran, sum útsett verður, skal hava sín uppruna í tí staðbundna stovninum í útsetingarøkinum. Tað landafrøðiliga økið, sum sigast kann at hýsa somu stammu, kann vera ymiskt til støddar, alt eftir hvørja lívveru talan er um. Undantakið ber eisini í sær, at loyvi ikki krevst eftir hesi lógini til kynbótarvirksemi, tá ið talan er um lívverur av staðegnari stammu. Á síðsta parti av nr. 3 skilst, at loyvi ikki krevst eftir hesi lógini til at seta út, um loyvi er givið eftir løgtingslóg um aling av fiski v.m.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.,* fær landsstýrismaðurin heimild til at áseta reglur um krøv um loyvi til at seta út lívverur, sum ikki frammanundan finnast natúrliga á einum stað. Ásetingin viðvíkur lívverum, sum ikki eru fevndar av krøvunum um loyvi í nr. 1-3. Við orðingini *á einum stað* verður sipað til staðið, har ið útsetingin fer fram. Talan er um eitt munandi smalri hugtak enn *øki* í nr. 2. Hvussu stórt ummál takast skal við, má metast ítøkiliga og veldst m.a. um, í hvørjum øki lívverurnar væntast at spjaðast.

Eftir *2. pkt.* fær landsstýrismaðurin í fyrra lagi heimild til at áseta forboð fyri at seta lívverur út. Í seinna lagi fær landsstýrismaðurin heimild til at áseta forboð fyri at selja lívverur, sum forboð er sett fyri at seta út. Landsstýrismaðurin ger í hvørjum føri av, um lívverurnar, sum forboð verður sett fyri at seta út, heldur ikki skulu kunna seljast.

Tað er ein treyt, at forboð fyri bæði útseting og sølu verður mett at vera neyðugt til at sleppa undan munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið. Forboð skulu byggja á dygt vísindaligt vitanargrundarlag. Tað er ikki neyðugt, at vandi er fyri munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið um alt landið.

Eftir *stk. 3, 1. pkt.,* verður krav sett um, at umsókn um loyvi at seta út eftir stk. 1 og eftir reglum við heimild í stk. 2, 1. pkt., skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á lívmargfeldið. Vitanin, sum krevjast kann, eigur í høvuðsheitum at byggja á vísindaliga vitan. Samstundis kann vitan, sum kemur fram við frágreiðingum, og vitan av royndum brúkast. Vitanin, sum brúkt verður, eigur at vera atkomandi og í mestan mun dagførd, men kann eisini fevna um nýggja vitan, sum møguliga má fáast til vega. Hetta verður tó avmarkað av, hvat ið rímiligt er at biðja um, alt eftir hvussu stórt tiltakið er, hvønn skaða tað kann gera og kendar avleiðingar av tí. Tað ber í sær, at tá ið dygg vitan er tøk um árin, sum slagið, sum søkt verður um loyvi til at seta út, hevur á lívmargfeldið, verða serlig krøv ikki sett til skjalfesting. Øðrvísi er, tá ið søkt verður um at seta eitt nýtt slag út, og vitan tí ikki er tøk um avleiðingarnar fyri lívmargfeldið. Men eisini í slíkum førum skal skjalfestingin, sum kravd verður, síggjast í mun til útreiðslurnar, málið og hvussu stóran skaða talan kann gerast um. Hvat ið krevst, veldst um, hvussu lívveran væntast at fara at spjaðast.

Eftir *2. pkt.* kann landsstýrismaðurin leggja treytir við einum loyvi til at seta út eftir stk. 1 og eftir reglum við heimild í stk. 2, 1. pkt., t.d. um brúk av geldum ella staðegnum lívverum ella um serligar trygdaratgerðir til at forða fyri, at lívverur sleppa út úr eini girðing.

3. pkt. setur eitt absolutt mark fyri metingini hjá myndugleikanum. Er talan um munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið, geldur markið, hóast talan ikki er um sannlíkindayvirvág fyri, at avleiðingarnar gerast veruleiki, sbr. *orsøk er at halda*. Í sambandi við meting má myndugleikin brúka meginregluna um fyrivarni skynsamt, sbr. pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, og leggja upp fyri møguligum vitanartroti, tá ið ræður um avleiðingarnar fyri lívmargfeldið.

Eftir *4. pkt.* kann loyvi heldur ikki gevast til útseting í ósamsvari forboð sambært aðrari lóggávu. Nevnast kann, at løgtingslóg um djóravælferð í § 15 setur forboð fyri at sleppa dýrum út í náttúruna, har ið tey ikki hoyra heima, ella um orsøk er at halda, at tey kunnu vera tí natúrliga stovninum, øðrum dýrastovnum ella plantulívinum at bága. Við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av dýrum setur kunngerð nr. 14 frá 7 apríl 2014 um innflutning av eksotiskum dýrum í § 3, stk. 2, forboð fyri at sleppa *eksotiskum dýrum* leysum í føroysku náttúruni. Eksotisk dýr fevna sambært somu kunngerð um *súgdýr (Mammalia), fuglar (Aves), skriðdýr (Reptilia), paddur (Amphibia), fiskar (Chondrichthyes og Osteichthyes) og ryggleys dýr (Invertebrata), sum ikki natúrliga hoyra heima í føroysku náttúruni*. Kunngerðin heimilar ikki undantøk frá forboðnum í § 3, stk. 2.

Eftir *5. pkt.* kann landsstýrismaðurin áseta reglur um krøv til umsóknir um loyvi til at seta út sambært stk. 1 og sambært reglum við heimild í stk. 2, 1. pkt.

Til § 16
Ásetingin skal síggjast í samanhangi við hinar ásetingarnar um fremmandar lívverur.

Stk. 1 ásetur undantøk frá kravinum um loyvi til ávísar útsetingar, um fyrilitskravið eftir § 13 verður hildið.

Eftir *nr. 1* eru lívverur, sum eru innfluttar við loyvi sambært reglum við heimild í § 14, stk. 1, 1. pkt., við útseting í hyggju undantiknar kravinum um loyvi til útseting. Í sambandi við innflutningin er mett um avleiðingarnar av at seta slíkar lívverur út, og tí krevst ikki nýggj viðgerð.

Eftir *nr. 2* eru plantur, sum settar verða út í privatar urtagarðar, undantiknar kravinum um loyvi til útseting. Ásetingin ber í sær, at einstaklingum, sum seta plantur út í privatan urtagarð, ikki nýtist at meta um, um plantan fer at spjaðast. Hugtakið *privatur urtagarður* fevnir um urtagarðar í avmarkaðari stødd, sum gjørdir eru í sambandi við privatan bústað, frítíðarhús o.a.t. Hugtakið *privatur urtagarður* skal bara fevna um økir, har ið tað eru einstaklingar, sum seta út, og ikki professionell, t.d. landslagsarkitektar, garðyrkisfólk og onnur, sum orsakað av sínum yrki hava serligan førleika á økinum. Standa professionell fyri útsetingini, skal urtagarðurin við atliti at tí ítøkiligu útsetingini vera fevndur av undantakinum í nr. 3, og ikki nr. 2. Er ivi, um eitt øki er at rokna sum privatur urtagarður ella tað er fevnt av nr. 3, skal økið roknast sum sum fevnt av nr. 3.

Ásetingin broytir einki í mun til fyrilitskravið í § 13, sum eisini geldur fyri privatar urtagarðseigarar. Hinvegin gongur eitt forboð í reglum eftir § 15, stk. 2, fyri at seta ávísar lívverur út fram um undantakið eftir stk. 1, nr. 2, sbr. § 16, stk. 3.

Undantakið í nr. 2 geldur bara fyri útseting av landplantum í privatar urtagarðar. Tað geldur ikki fyri útseting av vatnplantum á sjógv ella í áir, vøtn, ósar og løkir, heldur ikki manngjørdar hyljar, sbr. § 15, stk. 1, nr. 3.

Eftir *nr. 3* eru plantur, sum settar verða út í lundir (*parkanlegg*), viðarlundir og onnur velt økir, undantiknar kravinum um loyvi til útseting, um tær í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið og spjaðingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Hugtakið *lundir* skal skiljast breitt við somu merking sum norsku hugtøkini *parkanlegg* og *grøntanlegg*, t.e. í høvuðsheitum manngjørd økir við gróðrarklæddum flatum, t.d. til ítróttar-, frítíðar- ella fríðkanarendamál. Sum dømir um slík økir kunnu nevnast felagsøkir í

bústaðarøkjum, urtagarðar, lundir, kirkjugarðar, uttanduraøkir við skúlar og aðrar almennar bygningar, ítróttarøkir og fríðkað økir fram veg vegum. Á treytini *um planturnar í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið* skilst, at tað ikki er eitt ósvitaligt krav, at planturnar ikki kunnu væntast at breiða seg. Ein ógvuliga avmarkað spjaðing, bæði við atliti at tali á plantum og fjarstøðu frá útsetingarøkinum, lýkur treytina. Treytin *og spjaðingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið* skal tulkast strangliga. Fyri at loyvi ikki skal krevjast, krevst, bæði at treytin um avmarkaða spjaðing er lokin, og at væntaður váði ikki er fyri skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, kann landsstýrismaðurin áseta reglur um, at nærri tilskilaðar lívverur ella bólkar av lívverum kunnu setast út uttan serligt loyvi, um útsetingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Við heimildini kunnu reglur ásetast um møguligar hvítulistar, t.e. listar við nærri tilskilaðum lívverum ella bólkum av lívverum, sum myndugleikarnir frammanundan hava góðkent til útseting. Hóast tað ikki skilst beinleiðis á heimildini at áseta reglur, er tað ein fyritreyt fyri einum hvítalista, at myndugleikarnir hava dyggan kunnleika um, hvørjar møguligar avleiðingar ið standast kunnu av, at lívverurnar ella bólkarnir av lívverum, sum talan um, verða útsett. Útgangsstøðið er, at bara lívverur ella bólkar av lívverum, sum við stórari vissu kunnu sigast ikki fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið, kunnu setast á ein slíkan lista.

Stk. 3 staðfestir, at útseting ikki kann fara fram í ósamsvari við reglur við heimild í § 15, stk. 2.

Til § 17

Lógargreinin staðfestir, at eitt loyvi eftir hesi lógini ikki sleppir nøkrum undan at fáa innflutnings- ella útsetingarloyvir, sum krevjast eftir aðrari lóggávu. Orsøkin til ásetingina er, at aðrar lógir kunnu leggja dent á onnur fyrilit, sum ikki eru vard eftir hesi lógini. Metingar eftir lógarkapitli 3 skulu ikki fevna um fyrilit fyri lívi og heilsu hjá plantum, dýrum og fólki, sum eru fevnd av aðrari lóggávu.

Til § 18

Greinin ásetur bæði mið fyri økisvernd yvirhøvur og mið, sum eru viðkomandi fyri tað einstaka verndarøkið. Ásetingin er ikki tømandi, men nevnir tey mest týðandi miðini. Tað er ein fyritreyt fyri at skipa eitt verndarøki, at verndin í minsta lagi fremur eitt av teimum nevndu miðunum, sbr. orðingina *skulu gera sítt til*. Miðini galda, uttan mun til hvønn verndarflokk talan er um, men onkur mið kunnu vera serliga viðkomandi fyri ávísar verndarflokkar, sbr. niðanfyri. Vanliga eru fleiri mið viðkomandi. Høvuðsgrundgevingin fyri verndini skal liggja innan fyri miðini, sum nevnd eru í ásetingini, hóast onnur fyrilit kunnu koma afturat. Onnur fyrilit kunnu tó ikki vera eitt sjálvstøðugt endamál ella høvuðsgrundgevingin fyri verndini.

Orðingin *skulu gera sítt til* ber í sær, at myndugleikin, tá ið eitt verndarøki verður skipað, eigur at meta um, hvørjum miðum roynt verður at røkka. Ásetingin ber ikki í sær eina skyldu at skipa verndarøkir, men sambært inngánginum til ásetingina kann tað sigast at vera ein fyritreyt, at økisvernd er eitt týðandi amboð til at røkka teimum nevndu miðunum.

Tað er beinleiðis nevnt í ásetingini, at verndarøkir kunnu skipast bæði á landi og í vatni, eisini í sjónum. Verndarmiðini kunnu vera tey somu, uttan mun til hvar verndin verður sett í verk, men onkur mið kunnu vera meira viðkomandi á landi enn í sjónum. T.d. er fyrilitið fyri røktarlandslag vanliga lítið viðkomandi í sambandi við undirsjóvarverndarøkir.

Orðið *verja* ber í sær, at náttúran skal verjast við sínum dynamikki og natúrligu tilgongdum. Við verndini kann miðast eftir at lata náttúruna ganga sína gongd, men miðast kann eisini eftir at tryggja eitt ávíst framfylgingarstig. Verndin kann eisini bera í sær, at økið fyrst verður umvælt, og at ein natúrlig gongd síðan verður røkt. Er talan um at lata náttúruna ganga sína gongd, er røkt fyrst og fremst neyðug til at verja fyri mannaávirkan, t.d. við tiltøkum til at taka burtur fremmand sløg. Er endamálið at tryggja eitt ávíst framfylgingarstig, má røktin eisini fevna um tiltøk til at tálma summum av tí, sum annars kann kallast natúrlig gongd, t.d. tiltøk til at fáa at grógva aftur. Endamálið kann í slíkum førum vera at tryggja eitt serstakt samfelag av sløgum ella eitt sjáldsamt náttúruslag. Eisini upplivingarvirðið, sum er knýtt at ávísum náttúrusløgum kann hava stóran týdning.

Í tí einstøku verndarkunngerðini skal útgangsstøði havast í miðunum, sum tey eru lýst í § 18, men endamálið við verndini skal lýsast neyvari enn í teimum algildu orðingunum í § 18. T.d. kann eitt endamál um *at varðveita eitt stórt náttúruøki nøkulunda frítt fyri teknisk inntriv fyri at tryggja lívmargfeldi við vistskipanum, sløgum og stovnum*, sum eisini fevnir um *at varðveita eitt størri samanhangandi lyngøki, fjølbroytta áarnáttúru og fjøllini við sínum serstøku eyðkennum umframt jarðfrøðilig fyribrigdir og mentanarminnir*, vera ein neyvari lýsing av miðunum í nr. 1, 2, 4 og 5.

Miðið í *nr. 1* er eitt týðandi mið fyri økisvernd og endurspeglar m.a. meginregluna um fyrivarni, sbr. pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið. Tá ið fjølbroytnið av náttúrusløgum og landsløgum verður vart, verða náttúruvirðini í økjunum tryggjað, hóast øll sløg og samanhangir í vistskipanini ikki eru kend frammanundan. Miðið kann tí gera sítt til at gera meginregluna um fyrivarni virkna.

Við *landsløgum* meinast økir, soleiðis sum fólka skilja tey, við sereyðkennum, sum eru eitt úrslit av ávirkanini av og samanspælinum millum natúrligar og/ella menniskjaligar tættir, sbr. art. 1 í tí evropeiska landslagssáttmálanum. Heilt manngjørd landsløg eru kortini ikki fevnd av hesi lógini.

Náttúrusløg og landslagssløg fevna ikki bara um livandi náttúru, men eisini t.d. jarðfrøðilig jarðløg og fyribrigdir, sum hava lívfrøðiligan uppruna, t.d. deytt tilfar, sum stavar frá livandi lívfrøðiligum tilfari, t.d. deyð korallriv ella partar av slíkum. Hugtakið *náttúruslag* er allýst í § 3, nr. 7.

Miðið í nr. 1 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkarnar tjóðgarðar, landslagsverndarøkir og náttúrufriðøkir.

Miðið í *nr. 2*, endurspeglar, at økisvernd er eitt týðandi amboð til at verja sløg (*species*) og ílegumargfeldi. Verndin kann vera serstakt vend ímóti einum slag og miða eftir at tryggja týðandi vistfrøðilig nyttuøkir hjá slagnum. Verndin kann eisini vera vend ímóti náttúrusløgum, har ið ein av royndum veit, at ávís sløg finnast, uttan at teir einstøku einstaklingarnir ítøkiliga eru funnir á tí einstaka staðnum. Náttúrusløg kunnu eisini verjast fyri at tryggja higartil ókend sløg. Í slíkum førum renna miðini í nr. 1 og 2 fyri ein part saman.

Endamálið við verndini nýtist ikki at vera at verja einstøk sløg, men kann eisini vera at verja ávís samfeløg av sløgum, t.d. korallriv. Eisini hesum viðvíkjandi rennur tað fyri ein part saman millum miðini í nr. 1 og 2.

Til at tryggja ílegumargfeldi kann vera viðkomandi at verja økir við tí í hyggju at verja ávísar stovnar. Aftur at tí kann tað vera týdningarmikið at verja ymisk støð, har ið ávís sløg finnast, til at varðveita ílegubrigdir.

Miðið í nr. 2 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkarnar tjóðgarðar, náttúrufriðøkir og lívøkisvernd.

Meðan miðið í nr. 1 byggir á fyrivarnishugsan, hevur miðið í *nr. 3*, til endamáls at verja tað, sum longu er hótt. Við hóttari náttúru meinast náttúrusløg ella gróðrarsløg, sum eru um at hvørva, ella sum eru fyri stórari afturgongd. Hótt náttúra fevnir eisini um hótt sløg. Slík sløg kunnu longu vera vard, og í tí føri kann økisvernd vera eitt týðandi ískoyti til verndina. Á § 11 um vard sløg skilst, at tað – umframt beinleiðis vernd av sløgum – vanliga skulu ásetast reglur um vernd av týðandi vistfrøðiligum nyttuøkjum hjá sløgunum, sum vard verða. Umframt ella í staðin fyri slíkar reglur kann tørvur vera á meira serstakari vernd av einum ella fleiri ávísum økjum. Hetta skilst á miðnum í nr. 3. Miðið í nr. 3 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkin náttúrufriðøkir.

Miðið í *nr. 4* er serliga viðkomandi fyri tjóðgarðar. Verndarøkið má vera størri enn eitt vist í vavi fyri at vera fevnt av endamálinum í nr. 4, sbr. orðið *stórar*.

Orðið *heilar*, t.e. intaktar, ber ikki neyðuga í sær, at økini skulu vera púra órørd av fólki. Í Føroyum hava fólk í nógvar øldir lagt slóð eftir seg við ferðslu, veiðu og biti, og tí finnast eyðvitað fá slík støð. Men tað er ein fyritreyt, at tilgongdirnar og leiklutirnir í vistskipanini eru heil ella við virknum endurreisingartiltøkum ella natúrligari gongd kunnu gerast tað. Tað ber eisini í sær, at økið er lutfalsliga lítið ávirkað av tekniskum inntrivum.

Upplivingarvirðið, sum er knýtt at slíkum stórum, lutfalsliga óskalaðum økjum, er týdningarmikið. Eftir nr. 4 kann tað tí eisini vera ein partur av endamálinum at virka fyri, at náttúran kann upplivast, sbr. orðingina *eisini so at tær kunnu vera atkomandi til einfalt útilív*. Tað er ein fyritreyt, at hetta hendir á ein hátt, sum ikki oyðileggur náttúruvirðini, sum eru grundarlagið undir upplivingini, ella upplivingarvirðið fyri onnur, sbr. orðingina *einfalt útilív*. Einfalt útilív fevnir um náttúrupplivingar á landi, í vatni og í sjónum. Er eitt øki so viðkvæmt, at forboð eisini má setast fyri einføldum útilívi, er vanliga talan um at røkja onnur endamál enn eftir miðnum í nr. 4.

Eitt annað endamál við økisvernd eftir § 18 er at verja náttúrusøgulig virðir, sbr. *nr. 5*. Sum dømir um náttúrusøgulig virðir kunnu nevnast fyribrigdir og tilgongdir, sum vísa innflytingarsøguna hjá sløgunum eftir ístíðirnar og menningarsøguna hjá náttúruni. Í tann mun tað, at fólk hevur verið á staðnum, er ein týðandi táttur í hesi søguni, kunnu eisini mentanarsøgulig virðir vera ein partur av endamálinum við verndini, hóast hetta ikki er nevnt beinleiðis. Náttúra, sum bara hevur mentanarsøguligan týdning, eigur at verða vard eftir aðrari lóggávu. Miðið í nr. 5 er viðkomandi fyri verndarflokkarnar náttúrufriðøkir, landslagsverndarøkir og tjóðgarðar.

Miðið í *nr. 6* snýr seg um náttúruvirðir, sum eru úrslit av røktarávirkan. Sum dømir um náttúru, sum er merkt av mannabrúki gjøgnum tíðirnar, kunnu nevnast teigalendir, slóttubøur, torvheiðar og byrgir. Orðini *gjøgnum tíðirnar* bera í sær, at talan er um brúk í fleiri ættarlið. Miðið um at røkja slík náttúruvirðir byggir bæði á fyrilit fyri upplivingarvirði, brúksvirði og margfeldinum í náttúruni. Skulu náttúruvirðini kunna røkjast, krevst stundum, at brúkið, sum hevur skapt virðini, heldur fram. Endamálið kann tí eisini vera at skipa slíkt brúk, t.d. við

avtalum við jarðareigarar. Studningur kann eisini brúkast til at skipa varðveitingarvert brúk. Tað er ein fyritreyt, at brúkið ger sítt til at røkja ella endurreisa náttúruvirðini.

Eftir nr. 5 kunnu mentanarsøgulig virðir vera ein partur av endamálinum við verndini. Slík virðir mugu tí vera eitt ískoyti til vernd av náttúruvirðum.

Nr. 7 ber í sær, at eitt endamál við verndini kann vera at knýta netverk. Netverkshugsanin ber í fyrra lagi í sær, at verndarleisturin eigur at vera skipaður og miðvísur. Aftur at tí ber tað í sær, at vistfrøðilig sambond verða skapt millum verndarøkir. Slík sambond kunnu eisini vera verndarøkir. Eitt verndarøki kann t.d. skipast til at tryggja einum slag ferðingarleið úr einum verndarøki í annað. Serliga lívøkisvernd kann hava slíkt endamál. Vernd av einum størri landslag kann hava til endamáls at knýta saman týðandi fyrikomingar av lívmargfeldi.

Orðið *samanhangir* í nr. 7 sipar ikki bara til teir fysisku samanhangirnar millum verndarøkini, men eisini til, at tað í sambandi við økisvernd má havast í huga, hvussu úrvalið av verndarøkjum styðjar upp undir heildarfevnda vistfrøðiliga vernd og landslagsvernd. Netverksknýting ber sostatt í sær, at økini, sum vard verða, tilsamans skulu styðja upp undir heildarfevnda og nøktandi røkt av lív-, landslags- og jarðfrøðimargfeldi, bæði úr innlendskum og altjóða sjónarhorni. Í hesum førunum fevna netverkini ofta um økir við endamálum sum teimum, sum skiljast á nr. 1, 2 og 3. Er eitt slíkt verndarøki partur av einum innlendskum ella altjóða netverki, er hetta eitt endamál, sum kemur aftur at endamálinum eftir nr. 1, 2 og 3, og sum t.d. kann hava týdning fyri, hvørja fyrikoming av einum náttúruslag valt verður at verja. Er talan um altjóða skyldur, kann tað vera týdningarmikið, at tað er nevnt í verndarkunngerðini, at økið er ætlað at vera partur av einum netverki. Miðið í nr. 7 er viðkomandi fyri allar verndarflokkar.

Nr. 8 nevnir skipan av tilvísingarøkjum sum eitt økisverndarmið. Fyri at kunna meta um gongdina í náttúruni og virknaðin av ymsum ávirkanartáttum kunnu hyggjuráðini vera at samanbera við gongdina í einum øki, har ið mannaávirkan verður avmarkað til eitt minstamark. Miðið kann vera viðkomandi fyri fleiri verndarøkir, serliga náttúrufriðøkir, ofta sum eitt av fleiri endamálum.

Til § 19

Stk. 1 ásetur, at tað er landsstýrismaðurin, sum við kunngerð skipar tað einstaka verndarøkið.

Tá ið farið verður undir verndararbeiði eftir kapitli 4, eigur frá byrjan at verða miðað eftir góðum samstarvi við jarðareigarar, rættindahavarar, ávirkað vinnuáhugamál, umboð fyri fólk á staðnum, kommununa og aðrar viðkomandi myndugleikar. Vil myndugleikin taka onnur við í málsviðgerðina, t.d. serliga ávirkaðar brúkarar, er eisini høvi til tað. Í hvønn mun brúkararnir eiga at verða tiknir við í hetta arbeiðið, veldst um tilknýtið, sum teir hava til økið, sum talan er um. Í sambandi við málsfyrireikingina eiga tey ymisku áhugamálini at verða vigað neyvt upp ímóti hvørjum øðrum.

Sostatt eigur myndugleikin at miða eftir at fáa í lag eina málsviðgerð, har ið øll, sum ávirkað verða, fáa høvi at taka lut á bestan hátt til at gera greiðu fyri bæði ósamsvarandi og samsvarandi áhugamálum, og hvussu málsviðgerðin skal fara fram.

Verndararbeiði byrjar vanliga við náttúrufakligum skrásetingum av verndarvirðum. Longu á hesum stiginum eigur at miðast eftir at fáa í lag samstarv við jarðareigarar, rættindahavarar og

fólk á staðnum. Samstarvið kann vera av heilt praktiskum slag og kann t.d. snúgva seg um atgongd at ognunum ella staðbundnan kunnleika.

Málsviðgerðin skal skapa sum mest av greidleika um endamál, verndarvirðir og brúk á staðnum og kunnleika um økismørk og avleiðingar av verndini. Við avleiðingum meinast fyrst og fremst, hvørjar ræðisreglur ið kunnu vera viðkomandi, bæði fyri tann einstaka jarðareigaran ella rættindahavaran og fyri fólkið á staðnum ella almenningin yvirhøvur.

Myndugleikin eigur at skipa málsviðgerðina soleiðis, at tær neyðugu upplýsingarnar verða fingnar til vega, eisini tá ið tær mugu fáast frá rættindahavarum og fólki á staðnum. Serlig vitan um, hvat ið er staðbundið brúk av økinum, og hvat ið fólk á staðnum veit frá verndarvirðum í økinum at siga, kann fáast til vega við hoyring á staðnum og fundum við fólkið á staðnum.

Kravið til vitanargrundarlagið skal vera rímiligt, alt eftir hvat slag av máli talan er um og hvussu stórt málið er.

Er talan um at víðka eitt verandi verndarøki munandi, eigur málið at verða viðgjørt eftir sama leisti, sum tá ið nýggj verndarøkir verða skipað. Tað sama eigur at galda, tá ið talan er um at skifta verndarflokk, t.d. frá landslagsverndarøki til tjóðgarð ella náttúrufriðøki.

Tekur spurningurin seg upp um um heilt ella fyri ein part at avtaka eina kunngerð um økisvernd, er tað ein fyritreyt, at neyv greiða verður gjørd fyri avleiðingunum fyri endamálini, sum verndarkunngerðin skal verja, og at greiða verður gjørd fyri, um verndarkunngerðin upprunaliga bygdi á skeivar upplýsingar um verndarvirðini. Er orsøkin til eitt uppskot um avtøku, at verndarvirðið er farið fyri skeytið, kann grundarlagið tó vera eyðsæð. Er talan um heilt ella fyri ein part at avtaka, eigur málið, uttan so at verndarvirðini heilt ella fyri ein part eru farin fyri skeytið, at verða viðgjørt eftir sama leisti, sum tá ið nýggj verndarøkir verða skipað.

Áðrenn farið verður undir at orða verndarkunngerð eftir § 19, eigur ætlanin um økisvernd við eini lýsing av teimum týdningarmestu avleiðingunum, sum verndin væntast at fáa, at verða almannakunngjørd á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna almenningin og ávirkað áhugamál, sbr. § 25, 1. pkt. Eigarar og rættindahavarar eiga at fáa høvi at koma við viðmerkingum, áðrenn verndarkunngerð verður orðað, sbr. § 25, 2. pkt.

Stk. 2 ásetur, hvat ið kunngerðin skal áseta reglur um. Endamálið við at skipa verndarøkið skal nevnast í verndarkunngerðini, sbr. *1. pkt.* Tað skal ásetast so ítøkiliga sum gjørligt, m.a. skal greiða gerast fyri, hvørji náttúru- og mentanarvirðir ið ætlanin er at verja. Tað er ikki neyðugt, at øll verndarvirðini í tí viðkomandi økinum eru kend, sbr. viðmerkingarnar til § 18, stk. 1, men verndarkunngerðin eigur at gera greiðu fyri, hvat ið avgerðin um at velja økið út er grundað á. Endamálið við verndini skal í minsta lagi rúmast innan fyri eitt ella fleiri av miðunum í § 18, men má ásetast meira ítøkiliga út frá eginleikum og eyðkennum við tí einstaka økinum.

Tað skal nevnast, hvørjum standi ið ætlanin er at røkka, t.d. at økið í mestan mun skal varðveitast órørt, ella at økið skal endurreisast, so at tað í mestan mun aftur sær natúrligt út.

Endamálið fær týdning fyri, hvussu sjálv kunngerðin verður orðað, og fyri, hvussu beinleiðis skyldur eftir lógini verður tulkaðar, t.d. skyldan eftir § 21, stk. 2, til ikki at broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi. Endamálið fær eisini týdning fyri metingina hjá

fyrisitingarmyndugleikanum í málum um loyvir ella undantøk til virksemi í verndarøkinum, sbr. § 29, stk. 1.

Mørkini um verndarøkið og ávirkaðar ognir skulu verða tilskilað í verndarkunngerðini. Við ávirkaðum ognum meinast ognir, sum heilt ella fyri ein part eru innan fyri mørkini um verndarøkið.

Tá ið sjóverndarøkir verða skipað, kunnu verndarvirðini vera knýtt at havbotninum, vatnsúluni, vatnskorpuni ella eini samanseting av hesum. Um sjálv verndin eigur at avmarkast til eitt ella fleiri av hesum trimum, veldst um eina meting við støði í tí, sum krevst til at varða um verndarvirðini. Eftir *2. pkt.*, skal í verndarkunngerðini vera tilskilað, um endamálið við verndini fevnir um havbotnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samseting av hesum. Við *vatnsúluni* meinast sjógvurin millum havbotnin og vatnskorpuna.

Á *stk. 3, 1. pkt.*, skilst, at verndarøkið skal vera landafrøðiliga avmarkað, so at tað samsvarar við verndarendamálið. Hvat ið liggur í hesum, er nærri útgreinað í *2. pkt.* Verndarvirðini, sum verndin er grundað á, leggja útgangsstøðið fyri, hvussu verndarøkið eigur at vera avmarkað. Vistfrøðiligar fyritreytir fyri at verja verndarvirðini, t.d. væta og føði til sløg í økinum, mugu vera partur av metingini, tá ið økið verður avmarkað. Slík náttúrugivin viðurskiftir eru fevnd av orðingini *vistfrøðiligar leiklutir av týdningi fyri verndarendamálið*.

Eitt annað, sum í ásetingini verður drigið fram sum ein táttur, ið dentur skal leggjast á, er, hvussu væl vistskipanin tolir árin uttanífrá. Sum dømir um slík árin uttanífrá kunnu nevnast veðurlagsbroytingar og dálking. Í hesum sambandi kann støddin á verndarøkinum hava týdning fyri, hvønn virknað árinini hava á náttúruvirðini. Stór økir kunnu vera meira mótstøðufør mótvegis avleiðingunum av veðurlagsbroytingum enn smá økir. Tað kann vera torført við vitanini á degnum at siga nakað við vissu um, hvussu økir eftir slíkum metingum eiga at verða avmarkað, men á altjóða stigi verður dentur serliga lagdur á hetta við atliti at avbjóðingunum, sum standast av veðurlagsbroytingum.

Eisini onnur viðurskiftir enn tey, sum beinleiðis eru nevnd í stk. 3, hava týdning fyri avmarkingina, m.a. ognarmørk, ognarfyrivarni og vinnuáhugamál.

Altjóðarættarligar skyldur hava fyrst og fremst týdning fyri spurningin, hvørjar avmarkingar ið setast kunnu fyri, hvussu økið verður brúkt, men kunnu eisini hugsast at fáa týdning fyri, hvussu økir verða avmarkað.

Hvørjar ásetingar ið ásetast kunnu fyri, hvussu økið verður brúkt, verður nágreinað í stk. 4 og 5.

Stk. 4, 1. pkt., er tann almenna heimildin til at áseta reglur fyri ræðinum í verndarøkjum. Umframt at geva heimild til almennar forboðsásetingar letur 1. pkt. upp fyri møguleikanum eisini at áseta loyvis- og undantaksskipanir í kunngerðini, sbr. orðingina *áseta reglur*.

Ásetingin hongur saman við verndarendamálinum, við tað at landsstýrismaðurin kann forbjóða ella áseta reglur fyri øllum virksemi, sum *kann virka ímóti verndarendamálinum*. Tað er sostatt verndarendamálið við tí einstøku verndarkunngerðini, sum ítøkiligger karmin fyri, hvørjar reglur ið ásetast kunnu um ræði. Hvat ið heilt ítøkiliga kann metast at vera av slíkum slag, at tað kann virka ímóti verndarendamálinum, stendur til landsstýrismannin at meta um. Í sambandi við hesa metingina eigur meginreglan um fyrivarni at havast sum grundarlag, sbr.

pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, so at nøktandi trygd fæst fyri, at verndarvirðini verða vard og verndarendmálið rokkið. Tað merkir, at valdar óvissa um, hvørjar avleiðingar okkurt virksemi kann fáa fyri verndarvirðini, eigur virksemið at forbjóðast ella koma undir meting í hvørjum føri við kravi um loyvi og um, at greiða verður gjørd fyri avleiðingunum av virkseminum. Tess størri møguleikin er fyri, at virksemið verður verndarvirðunum at skaða, tess betri er grundin í sambandi við slíka óvissu at seta avmarkingar, tá ið verndarkunngerðin verður orðað.

Meðan verndarendamálið ítøkiligger markið fyri, hvørjar reglur ið ásetast kunnu fyri ræði í sambandi við allar verndarflokkarnar, eru tað ásetingarnar fyri hvønn verndarflokkin, sum áseta tann ytra karmin um rættarvirknaðin av verndarkunngerðini. Kunngerðarheimildin eftir stk. 4 er avmarkað til *karmin, sum geldur fyri hvønn verndarflokkin* (1. pkt.). Við *karmi* meinast í hesum sambandi mørkini, sum ásett eru í ásetingunum fyri teir ymisku verndarflokkarnar.

Ásetingarnar fyri teir einstøku verndarflokkarnar, serliga tjóðgarðar og landslagsverndarøkir, áseta bæði minstukrøv og hámarkskrøv fyri verndarásetingar. Sostatt er eitt minstastig knýtt at vernd í hvørjum máli, samstundis sum lógin tilskilar, hvat ið kann halda fram, uttan at verndin hindrar tí. Tað ber í sær, at verndarkunngerðir um tjóðgarðar í minsta lagi skulu tryggja vernd fyri *varandi ávirkan á náttúruumhvørvið ella mentanarminnir* (§ 20, stk. 2, 1. pkt.), og sum hámark er ásett, at ferðsla til gongu við fyriliti ikki kann forbjóðast (§ 20, stk. 2, 3. pkt.). Tá ið talan er um landslagsverndarøkir, skal verndin í minsta lagi forða fyri virksemi, sum kann *broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi* (§ 21, stk. 2, 1. pkt.), samstundis sum virksemi, sum er í gongd, kann halda fram (§ 21, stk. 2, 2. pkt.). Í náttúrufriðøkjum má í minsta lagi eingin gera nakað, sum *minkar um verndarvirðini sambært verndarendamálinum* (§ 22, stk. 3, 1. pkt.), og friðøkið kann *alfriðast fyri øllum virksemi, tiltøkum og ferðslu* (§ 22, stk. 3, 2. pkt.). Við lívøkisvernd kunnu lívøkir verjast fyri *virksemi og ferðslu, sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor* (§ 23).

Ásetingin verður m.a. ikki til hindurs fyri atgongd í sambandi við viðlíkahald av vegum, orkuverkum og vatnbyrgingum, sum skulu tryggja orkuveitingina. Ásetingin er heldur ikki til hindurs fyri neyðugari útbygging av slíkum verkløgum. Hetta geldur eisini fyri verandi orkuleiðingar. Skilast kann til slík rættindir í verndarkunngerðini.

Verndarásetingarnar áseta bara reglur fyri virksemi innan fyri mørkini um hvørt verndarøki, ikki uttanfyri, hóast slíkt virksemi ávirkar verndarvirðini.

Reglan í stk. 4 er orðað sum ein heimildaráseting, sbr. orðingina *kann landsstýrismaðurin ... forbjóða*. Ásetingarnar í § 20, stk. 2, 1. pkt., § 21, stk. 2, 1. pkt., og § 22, stk. 3, 1. pkt., eru hinvegin orðaðar sum beinleiðis forboð og eru tí beinleiðis bindandi mótvegis borgarunum.

Tá ið talan er um sjóverndarøkir, skilst á stk. 2, at verndarkunngerðin skal tilskila, um verndarvirðini eru knýtt at havbotninum, vatnsúluni, vatnskorpuni ella eini samanseting av hesum. Rættarvirknaðurin kann kortini vera knýttur at virksemi í einum av hinum verndarflokkunum, um virksemi har kann vera verndarvirðunum at skaða. T.d. kunnu avmarkingar setast alivirksemi í vatnsúluni, um dálking frá alistøðini kann ávirka verndarvirðini á havbotninum. Verndin fevnir í tí førinum bæði um havbotnin, vatnsúluna og vatnskorpuna, meðan verndarvirðini bara eru knýtt at havbotninum. Viðvíkjandi sjóverndarøkjum verður serliga víst til § 24.

Hugtakið *virksemi* í 1. pkt. skal skiljast breitt. Tað kann t.d. bæði fevna um vinnu- og frítíðarvirksemi, privat og almenn tiltøk og varandi virksemi og staktiltøk. At avmarkingar kunnu leggjast á ferðslu, skilst beinleiðis á ásetingini. Við *ferðslu* meinast eisini uppihald. Avmarkingarnar kunnu snúgva seg um fysiskt (faktiskt) ræði á økinum, ikki løgfrøðiligt ræði (t.d. atgongd at avhenda ogn í verndarøkinum).

Við heimild í stk. 4 kunnu reglur ásetast fyri lokkan og jagstran av villum dýrum. Slíkar ásetingar kunnu serliga vera viðkomandi í náttúrufriðøkjum og økjum, sum eru vard við lívøkisvernd. Verður tað ítøkiliggjørt, at lokkan og jagstran av villum dýrum er forboðin, gerst tað lættari hjá eftirliti og jarðareigarum at steðga slíkum virksemi.

Sum dømir um inntriv, sum vanliga eru forboðin í øllum sløgum av verndarøkjum, kunnu nevnast gerð av bygningum, støðum og øðrum varandi og fyribils innrættingum, vegagerð, úrtøka, ífylling ella at leggja mold- og grótrúgvur frá sær og at leggja luftkaðlar.

Eftir *2. pkt.* kann landsstýrismaðurin áseta, at sumt virksemi ikki kann fara fram, uttan at umsókn frammanundan er send fyrisitingarmyndugleikanum, og hesin síðan hevur givið loyvi.

Eftir *3. pkt.* kann landsstýrismaðurin áseta serligar reglur fyri ymsar partar av økinum, tá ið tað samsvarar við leiklutin, sum økisparturin hevur í mun til verndarendamálið. Ásetingin vísir, at tørvur kann vera á ymsum avmarkingarstigi innan fyri sama verndarøki, ella, at tað í einum parti av økinum kann vera tørvur á serligum reglum til at tryggja neyðuga vernd av verndarvirðunum. Slíkar ásetingar kunnu t.d. snúgva seg um ferðsluavmarking í pørtum av einum verndarøki, sum eru serliga viðkvæmir, ella at beina ferðslu í økispartar, sum tola meira ferðslu, uttan at tað er lendinum at skaða.

Stk. 5 nágreinar, at verndarkunngerðin ikki skal vera til hindurs fyri burðardyggum brúki, sum styðjar upp undir verndarendamálið í einum øki. Ásetingin leggur dent á tann gagnliga týdningin av brúki, sum ber í sær virkna røkt av verndarvirðum. Hetta er eitt týðandi evni í sáttmálanum um lívmargfeldi (sbr. m.a. art. 8 (j)). Hvat brúk ið myndugleikin meta at hava henda virknaðin, eigur at síggjast í kunngerðini. Tað skilst longu á stk. 4, at brúk, sum hvørki gagnar ella virkar ímóti verndarendamálinum, kann loyvast. Tað er sjálvt brúkið, sum styðjar upp undir verndarvirðini, sum avmarkingar ikki skulu leggjast á. Í kunngerðini kunnu kortini reglur ásetast fyri øðrum viðurskiftum, sum eru knýtt at brúkinum, t.d. tekniskum inntrivum o.s.fr., so at verndarvirðini ikki verða fyri skaða.

Eftir *stk. 6* skal verndarkunngerðin tinglýsast á ognirnar, sum heilt ella fyri ein part liggja innan fyri mørkini um verndarøkið. Ein kunngerð um bráðfeingisvernd eftir § 27 skal somuleiðis tinglýsast á ognirnar, sum bráðfeingisverndin fevnir um.

Verndarkunngerðir eiga harumframt at vera alment atkomandi í talgildum líki við viðkomandi kortum, so at tær eru lætt atkomandi og lættar at staðseta landafrøðiliga.

Til § 20

Tann fyrra treytin fyri at skipa eitt øki sum tjóðgarð er eftir *stk. 1*, at økið, sum vart verður, er eitt størri øki. Orðið *størri* skal tilskila, at endamálið eigur at vera at verja størri, samanhangandi vistskipanir.

Tann seinna treytin er, at økið er at skilja sum náttúruøki. Talan kann bæði vera um økir á landi og eina samanseting av landi og sjógvi. Verndarøkir í sjónum burturav kunnu bara skipast eftir

§ 24. Tað er ikki eitt krav fyri at lúka treytina um at vera *náttúruøki*, at økið hevur verið fullkomiliga órørt av fólki. Slík økir finnast nóg illa í Føroyum, her ið fólk í størri ella minni mun hava lagt slóð eftir seg í stórum pørtum av náttúruni. Treytin útihýsir tí ikki allari mannaávirkan, men setur mark mótvegis virknari virking av náttúruni, t.d. landbúnaðarlandslag. At økið hevur verið brúkt til víðtøkið uttangarðsbrúk sum t.d. beiti, er ikki til hindurs fyri, at økið í høvuðsheitum er at rokna sum náttúruøki. Treytin, at talan skal vera um náttúruøki, útihýsir heldur ikki, at mentanarminnir kunnu vera í økinum, sbr. stk. 2, 1. pkt.

Ikki eitt og hvørt náttúruøki kann verjast sum tjóðgarður. Økið skal í fyrra lagi bera í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir. Við *serstøkum* meinast, at økið hevur eyðkennir, sum skilja tað frá øðrum økjum. T.d. kann økið bera í sær sjáldsom ella hótt sløg, sum ikki finnast aðrastaðni, ella serstakt ella serliga vakurt landslag. Tó kunnu økir eisini verjast, hóast tey ikki eru serstøk, men hinvegin umboðandi fyri eitt ávíst slag av náttúru. Treytin, at økið ber í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir ella landsløg, ber eisini í sær, at økið eigur at bera í sær verndarvirðir, sum hava tjóðartýdning ella altjóða týdning, sbr. heitið *tjóð*garður, hóast hetta ikki er ein neyðug treyt eftir lógini.

Ein tjóðgarður kann bera í sær eina ella fleiri vistskipanir ella landsløg. Tá ið mørkini verða sett, eigur tað, sum er ein natúrligur partur av vistskipanini ella gevur sítt íkast við týðandi vistfrøðiligum leiklutum (sbr. § 19, stk. 3, 2. pkt.), at havast í huga.

Aftur at tí skal økið ikki hava verið fyri tyngri náttúruinntrivum. Hvat ið er at rokna sum tyngri náttúruintriv, veldst um eina meting. T.d. er heimild til at skipa tjóðgarð, hóast ein traðarvegur liggur í økinum. Tað avgerandi er, um økið í síni heild er at skilja sum í høvuðsheitum órørt av tyngri tekniskum inntrivum.

Tjóðgarðar kunnu eftir § 20, stk. 1, skipast á bæði privatari og almennari jørð.

Ásetingin nevnir ikki serlig mið fyri tjóðgarðsvernd. Verndartreytirnar bera tó í sær, at verndarmið fyri tjóðgarðar vanliga eru fevnd av nr. 1, 2 og 4 í § 18. Verndarøkir, sum eru serstøk ella umboðandi, gera sítt til at verja *fjølbroytnið av náttúrusløgum og landsløgum* (nr. 1). Og treytin um *størri náttúruøkir, sum bera í sær ... vistskipanir ella landsløg, sum ikki hava verið fyri tyngri náttúruinntrivum*, ger, at økini kunnu gera sítt til at verja *sløg og ílegumargfeldi* (nr. 2) ella *størri heilar vistskipanir* (nr. 4). Fyrilitið fyri upplivingarvirðinum, sbr. *vera atkomandi til einfalt útilív* (nr. 4), skilst á rættarvirknaðinum í stk. 2.

Eisini hini miðini í § 18 kunnu vera viðkomandi. Orsakað av støddini kunnu tjóðgarðar t.d. gera sítt til at verja vistfrøðiligar samanhangir og landslagssamanhangir (nr. 7). Teir kunnu eisini gera sítt til at verja sjáldsom og hótt sløg og hótta náttúru (nr. 3) og náttúrusøgulig virðir (nr. 5) umframt at virka sum tilvísingarøkir (nr. 8).

Stk. 2 setur tann ytra karmin um rættarvirknaðin av at skipa tjóðgarðar. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 19, skulu rúmast innan fyri karmin á stk. 2. Rættarvirknaðurin av lógarásetingini er eisini beinleiðis bindandi fyri borgararnar.

Útgangsstøðið eftir *1. pkt.* er, at eingin varandi ávirkan skal fara fram. Ávirkan, sum ikki er varandi, nýtist hinvegin ikki at vera forboðin. Ásetingin skal heldur ikki skiljast sum heilt óvikilig. Fólk hava í øldir ferðast og lagt slóð eftir seg í føroysku náttúruni, sbr. eisini, at mentanarminnir kunnu vera partur av verndarvirðunum í einum tjóðgarði. Í verki ber hetta í

sær, at varandi virksemi er forboðið í tjóðgørðum, tá ið ávís sløg av heysting, varsom tilbúgving til ferðavinnu og í summum førum slóttur og seyðahald eru undantikin. Við varsamari tilbúgving til ferðavinnu meinast tiltøk sum t.d. at gera farleiðir sjónligar og møguliga at broyta brúk av verandi bygningum. Tað skal framvegis vera forboðið at reisa nýggjar bygningar og brúka motorferðslu sum t.d. túrakoyring til hetta endamálið. Ferðavinnustøðir skulu ikki vera inni í tjóðgørðum.

Í stk. 2, *2. pkt.*, er ásett, at *kunngerðin skal verja ... fyri*. Tað ber í sær, at kunngerðin skal útgreina verndina nærri í mun til ymisk sløg av virksemi. Verndin fyri útbygging, verkløgum og dálking hevur við sær forboð fyri m.a. at gera bygningar, støðir og aðrar varandi ella fyribils innrættingar, vegagerð, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstri, ífylling, at sleppa sær av við mold- og grótrúgvur, at velta upp úr nýggjum, at slætta heyggjut lendi, námsvinnu, inntrivum í áir og vøtn og øðrum ídnaðarvirksemi, eisini tøku av steinevnatilfeingi og leitan eftir og útvinning av olju.

Við *øðrum virksemi* eftir stk. 2 meinast t.d. veiða og fiskiskapur. Hvørt tøka av lívfrøðiligum tilfari skal vera forboðin, ella loyvi skal gevast til veiðu og fiskiskap, má støða takast til í verndarásetingunum fyri tann einstaka tjóðgarðin við støði í verndarendamálinum.

Ein tjóðgarður, sum eisini fevnir um sjógv, kann fevna um havbotnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum. Verndarøkir, sum burturav fevna um sjógv, mugu skipast við heimild í § 24. Fevnir verndin um vatnsúluna, má støða takast til í verndarkunngerðini, um ávís sløg av fiskiskapi ella útgerðarbrúki eiga at forbjóðast, av tí at tey kunnu ávirka verndarvirðini og verndarendamálið. Eru verndarvirðini bara knýtt at havbotninum, kann fiskiskapur í vatnsúluni vanliga loyvast, um slíkur fiskiskapur ikki ávirkar lívstreytirnar á botni. Vernd, sum bara ásetur reglur fyri fiskiskapi, er fevnd av løgtingslóg um sjófeingi.

Eftir stk. 2, 2. pkt., skal verndarkunngerðin *tryggja møguleikan at uppliva náttúruna í frið og náðum*. Hetta hongur saman við, at upplivingarvirðið ofta er eitt týðandi verndarvirði í tjóðgørðum. Upplivingarvirðið fevnir ikki bara um sjónárin, men eisini um at uppliva kvirru, anga og ljóð í náttúruni. Ásetingin ber m.a. í sær, at forboð kann setast fyri virksemi, sum hevur larm við sær, t.d. motorferðslu, í tann mun tað kann minka um upplivingarvirðið. Motorferðslan skal skipast strangliga í tjóðgørðum.

Eftir stk. 2, *3. pkt.*, er verndin eftir § 20 ikki til hindurs fyri gongd við fyriliti. Tað ber í sær, at slík ferðsla eftir hesi lógini kann fara fram í verndarøkjum uttangarðs, um hon fer fram við fyriliti og hóskandi varsemi. At gongd í útgangsstøðinum er loyvd í tjóðgørðum, hongur saman við, at upplivingarvirðið er ein týðandi grund til at skipa tjóðgarðar.

Eftir stk. 2, *4. pkt.*, er heimild til at avmarka ella seta forboð gongd, men bara, um tað krevst til at verja verndarvirðini í økinum. Slíkar reglur kunnu t.d. vera viðkomandi, har ið stórir bólkar í ferðavinnu- ella øðrum samanhangi valda ella væntast at valda munandi slitskaða ella skaðiliga órógv. Ásetast kann tí í verndarkunngerðini, at skipað ferðsla krevur loyvi frá fyrisitingarmyndugleikanum. Soleiðis fæst trygd fyri, at fyrisitingarmyndugleikin fær samrøðu í lag við tey, sum fáast við skipað virksemi. Hetta kann tryggja, at ferðslan ikki verður verndarvirðunum at skaða. Tað avgerandi, tá ið slík mál verða viðgjørd, er virknaðurin, sum ferðslan hevur á verndarvirðini, og ikki, um hon er vinnulig. Ein annar viðkomandi møguleiki, tá ið gongd skal avmarkast ella forbjóðast, kann vera við øðrum tiltøkum at beina ferðsluna í ávísar partar av vernarøkinum. Ásetingin heimilar hetta.

Orsakað av vandanum fyri lendissliti og órógvan av dýralívinum er tørvur á at kunna áseta reglur fyri øðrum sløgum av ferðslu enn gongd. Reglur kunnu ásetast fyri øllum virksemi, sum ikki er at rokna sum gongd, sbr. *øðrum virksemi*, um tað krevst til at røkka verndarendamálinum. Sum dømir kunnu nevnast ferðsla á súkklu ella rossabaki. Reglur kunnu eisini ásetast fyri ferðslu, sum fer fram við ikki-motorbúnari tekniskari útgerð, t.d. flogskíggja, um slík ferðsla kann vera í ósamsvari við verndarendamálið. Tað eru avleiðingarnar, sum virksemið hevur fyri verndarvirðini, sum metast skal ítøkiliga um í hesum samanhangi, og ikki, um virksemið er í samsvari við siðbundið útilív.

Eftir *stk. 3, 1. pkt.*, skal uppkast til umsitingarætlan leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Hetta skal gera sítt til, at umsiting og neyðug tiltøk verða sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, umframt at jarðareigarar og rættindahavarar í góðari tíð fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu. Kravið um, at uppkast til umsitingarætlan *skal* leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina, skal ikki skiljast sum óvikiligt. Er tað hvørki neyðugt ella hóskandi at gera slíka ætlan, skal hon ikki gerast. Tað er heldur ikki eitt óvikiligt krav, at uppkast til umsitingarætlan verður lagt fram samstundis við verndarkunngerðina, um støðan krevur, at verndarkunngerðin verður sett í gildi skundisliga. Eftir *2. pkt.* skal ein røktarætlan, um ein slík verður gjørd fyri økið, vera partur av umsitingarætlanini.

Umsitingarætlanin eigur at verða endurskoðað uml. 5. til 10. hvørt ár.

Jarðareigarar, rættindahavarar og kommunur, sum verða ávirkað, kunnu fáa høvi at taka lut í arbeiðinum við umsitingarætlanum.

Til § 21

Treytin fyri at skipa eitt landslagsverndarøki er í fyrra lagi, at talan er um náttúru- ella røktarlandslag, sbr. *stk. 1, 1. pkt.* Við *landslag* meinast í hesum sambandi heildin av landslagsskøpum, gróðrarsløgum í sínámillum samanspæli, vatnfyrikomingum, garðløgum, veitum, gøtum o.ø.

Landslagsverndarøkir kunnu eisini fevna um sjógv, men heimild er ikki í § 21 fyri at skipa landslagsverndarøkir í sjónum burturav.

Mótsett tjóðgarðsvernd er landslagsvernd ikki avmarkað til náttúrulandsløg. Sum nevnt í viðmerkingunum til § 20, finnast fá økir í Føroyum, sum eru heilt órørd av fólki, og vit hava glíðandi yvirgongdir millum náttúrulandsløg og røktarlandsløg. Við røktarlandslag meinast í hesum sambandi gjarna gamalt landbúnaðarlandslag, t.d. slóttubøur og byrgir, men ásetingin er ikki avmarkað til hetta. Bygningar og aðrar fysiskar støðir sum t.d. torvhús eru partur av røktarlandslagnum. Eitt mark má setast mótvegis økjum við tættari búseting og økjum, sum annars í stóran mun eru merkt av stórum tekniskum inntrivum sum t.d. vegum og øðrum undirstøðukervi ella størri verkløgum. Tað er tó ikki eitt krav eftir § 21, at økið í høvuðsheitum er frítt fyri teknisk inntriv, eins og tá ið talan er um tjóðgarðar.

Heimildin at verja økir sum landslagsverndarøki er sostatt avmarkað til eitt smalri úrval av *landsløgum* enn eftir tí evropeiska landslagssáttmálanum, sum í art. 2 greitt ásetur, at eisini býarøkir eru fevnd av ásetingunum í sáttmálanum.

Í seinna lagi skal økið lúka hjátreytir um, at landslagið hevur vistfrøðiligt, mentanarligt ella upplivingarligt virði ella er samleikaskapandi. Við vistfrøðiligum virði meinast t.d., at

landslagið hevur týðandi vistfrøðiligar leiklutir fyri ávís sløg ella ber í sær umboðandi náttúrusløg.

Mentanarligt virði fevnir bæði um mentanarsøgulig virðir og nútíðarbrúk sum grundarlag fyri mentanarmenningini. Mentanarsøgulig virðir kunnu t.d. vera knýtt at siðbundnum brúksháttum í økinum, sum vísa seg í fysiskum fyrikomingum sum gamlari bygging, grótgørðum o.s.fr. Í slíkum førum kann økið samstundis sigast at hava mentanarligt virði. Í hugtakinum *mentanarligt* liggur eisini nútíðarbrúk, sum er virðisskapandi í mun til mentanarmenningina í nærsamfelagnum. Slíkt brúkt kann samstundis gera sítt til, at náttúruvirðir verða vard. Eisini siðsøgulig virðir, sum eru knýtt at serstøkum støðum í landslagnum, eru fevnd av hugtakinum *mentanarligt virði*.

Yvirgongdin millum *mentanarligt virði*, tá ið ræður um nútíðarbrúk, og tað, sum er samleikaskapandi, er ikki eyðsýnd. M.a. evropeiski landslagssáttmálin leggur stóran dent á tað síðstnevnda landslagsvirðið. Sambært art. 5 (a) í landslagssáttmálanum skulu sáttmálapartanir viðurkenna landsløg sum ein týðandi tátt í umhvørvinum hjá fólki, sum umboðar margfeldið í tess felags náttúru- og mentanararvi og eitt grundarlag undir tess samleika.

Landsløg kunnu geva sítt íkast til staðbundnan samleika ella tjóðarsamleika, og talan kann vera um landsløg, har ið fólk býr og hevur sítt lívsgrundarlag, ella landsløg við øðrum sløgum av samleika og tilknýti.

Tað upplivingarliga virðið hongur fyrst og fremst saman við útilívi. Eisini í hesum sambandi eru tó glíðandi yvirgongdir mótvegis tí, sum er samleikaskapandi ella vekur kensluna av at hoyra til.

Í stk. 1, *2. pkt.*, verður staðfest, at mentanarminnir, sum gera sítt til at geva landslagnum tess sereyðkennir, verða tald upp í landslagið.

Serstøk mið eru ikki lógarfest fyri landslagsverndarøkir, tíansheldur hinar verndarflokkarnar. Tí skulu miðini verða fevnd av § 18. Serliga viðkomandi fyri landslagsverndarøkir eru miðini í § 18, nr. 1, 6 og 7.

Stk. 2 setur tann ytra karmin um rættarvirknaðin av at skipa landslagsverndarøkir. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 19, skulu rúmast innan fyri karmin á stk. 2. Rættarvirknaðurin av lógarásetingini er eisini beinleiðis bindandi mótvegis borgarunum.

Útgangsstøðið eftir *1. pkt.* er, at munandi ávirkan er forboðin, meðan verndin vanliga ikki er til hindurs fyri smærri inntrivum. Hvat ið mett verður at vera *munandi*, kann vera skiftandi og má síggjast í mun til tað ítøkiliga verndarendamálið. Kravið um munandi ávirkan má eisini síggjast í mun til, hvussu umfatandi virksemið er, hvat slag av virksemi talan er um, og hvar ið tað fer fram, mett upp ímóti sermerkjum og dáminum í landslagnum. Talan kann vera um virksemi, sum annaðhvørt einsamalt ella saman við øðrum virksemi kann broyta verndarvirðini munandi.

Kravið um munandi ávirkan ber vanliga í sær forboð fyri at reisa bygningar, støðir og aðrar varandi ella fyribils innrættingar, at gera vegir, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstri, ífylling, at leggja mold- og grótrúgvur frá sær, nevningarverdari nývelting, nýgróðurseting, at slætta heyggjut lendi, námsvinnu og broytingum av týdningi í vatnrensli ella vatnstøðu.

Í teimum førum har ið tað í einum landslagsverndarøki longu eru bygningar, vegir, brýr, garðar, orkuleiðingar, landbúnaðarøkir o.a., er verndin ikki til hindurs fyri rakstri og viðlíkahaldi, men verndarásetingarnar kunnu seta krøv til háttin og annað virksemi í tí sambandi (t.d. um flutning).

Orðið *sermerkja* sipar í hesum sambandi serliga til sjónárin, meðan orðið *dámur* í hesum sambandi serliga sipar til náttúru- og mentanarvirðir, og um landslagið ber dám av at vera t.d. strandarlandslag, havbotnur o.s.fr.

Eftir stk. *2. pkt.*, kann virksemi, sum er í gongd, t.d. landbúnaður og fiskiskapur, halda fram og mennast innan fyri karmin á 1. pkt. Í tí liggur, at virksemið ikki skal virka ímóti verndarendamálinum.

Nýtt virksemi kann eftir *3. pkt.* loyvast, um tað verður lagað eftir landslagnum og á tann hátt ikki er í ósamsvari við verndarendamálið og ikki broytir verndarvirðini munandi.

4. pkt. lógarfestir eina skyldu fyri myndugleikan at leggja dent á heildarávirkanina frá virksemi í økinum. Hetta geldur eisini eftir vistskipanarregluni, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, men er serliga viðkomandi fyri landslagsverndarøkir, har ið vanliga nakað av mannavirksemi er, og har ið tað er eitt aðalmál at varðveita sereyðkennir og dámin í landslagnum.

Kunngerðin kann nágreina, hvat ið mett verður at *broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi*. Hóast ásetingin er ein *kann*-regla, skal hon síggjast sum eitt greitt signal um at gera greiðu fyri í tí einstøku kunngerðini, hvørji sløg av virksemi ið eru forboðin, hvat ið loyvi kann fáast til eftir umsókn, og hvat ið kann útinnast, uttan at verndin er til hindurs fyri tí. Talan kann vera um virksemi, sum annaðhvørt einsamalt ella saman við øðrum virksemi kann broyta verndarvirðini munandi. Ferðsla til gongu við fyriliti kann tó ikki eftir hesi lógini avmarkast í einum landslagsverndarøki.

Verða landslagsverndarøkir skipað, har ið mannabrúk er ein týðandi fyritreyt fyri at tryggja verndarendamálið, skal í seinasta lagi samstundis við verndarkunngerðina leggjast fram uppkast til ætlan fyri røkt av økinum, sbr. *stk. 3, 1. pkt.* Leggjast skal fram ein ætlan fyri, hvussu myndugleikin hugsar at fremja røktina, sum krevst til at røkka verndarendamálinum í teimum nevndu førunum. Tann endaliga ætlanin verður ásett av myndugleikanum, eftir at verndarkunngerðin er lýst. At ætlanin er endaliga ásett, er tó eingin fyritreyt fyri at kunna fremja røkt í samsvari við § 28.

At tryggja, at ávís sløg av brúki kunnu halda fram, er ofta treytað av, at jarðareigarin ella rættindahavarin gevur loyvi, møguliga ognartøku sambært § 32, sbr. allýsingina av *røkt* í § 28 og avmarkingina í § 28, stk. 2, 2. pkt., fyri, hvat ið fremjast kann eftir lógargreinini. Í § 21, stk. 3, er tí nágreinað, at røktarætlanin kann fevna um privatrættarliga avtalu um brúk av økjum og rakstrarhættir til at tryggja verndarendamálið. Eisini í teimum førum, har ið loyvi ikki krevst frá jarðareigaranum til at fremja røkt, eigur at verða miðað eftir at fáa avtalu í lag við jarðareigaran.

Eftir stk. 3, *3. pkt.*, kunnu í avtaluni ásetast ásetingar um fíggjarliga samsýning til privat, sum geva sítt íkast til røkt av økinum. Ásetingin er í roynd og veru óneyðug, men er tikin við til at draga fram, at hetta kann vera ein viðkomandi loysn. Slík samsýning eigur at síggjast í samanhangi við møguligt endurgjald eftir § 30, stk. 2.

Í teimum økjum, har ið tað er viðkomandi, skal eisini heildarfevnd umsitingarætlan gerast, sbr. *stk. 4*. Í slíkum førum verður røktarætlanin partur av umsitingarætlanini. Tað verður fyrst og fremst viðkomandi at gera umsitingarætlanir fyri stór landslagsverndarøkir, har ið tað eru fleiri brúkaraáhugamál. Umsitingarætlanin eigur at gerast samstundis við røktarætlanina. Mælt verður til at endurskoða umsitingarætlanir uml. 5. til 10. hvørt ár.

Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Slík framløga ger sítt til, at umsiting og neyðug tiltøk verða sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, umframt at jarðareigarar og rættindahavarar í góðari tíð fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu.

Kravið um, at uppkast til umsitingarætlan *skal* leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina, skal ikki skiljast sum óvikiligt. Er tað hvørki neyðugt ella hóskandi at gera slíka ætlan, skal hon ikki gerast. Tað er heldur ikki eitt krav, at uppkast til umsitingarætlan verður lagt fram samstundis við verndarkunngerðina, um støðan krevur, at verndarkunngerðin kemur í gildi skundisliga.

Eftir *2. pkt.* skal røktarætlaninin vera partur av umsitingarætlanini.

Jarðareigarar, rættindahavarar og kommunur, sum verða ávirkað, eiga at fáa høvi at taka lut í arbeiðinum við umsitingarætlanum.

Til § 22
Náttúrufriðøkir kunnu eins og tjóðgarðar skipast bæði á landi og í eini samanseting av landi og sjógvi. Eitt náttúrufriðøki, sum eisini fevnir um sjógv, kann fevna um havbotnin, vatnsúluna ella vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum. Verndarøkir í sjónum burturav verða skipað eftir § 24.

Stk. 1 nevnir nakrar møguleikar sum treytir fyri at skipa eitt náttúrufriðøki. Tað er nóg mikið, at ein av møguleikunum er lokin, men økið kann bera í sær dygdir, sum gera, at tað lýkur fleiri av treytunum samstundis.

Hótt, sjáldsom ella viðkvom náttúra kann vera sløg (*species*) ella stovnar, sum eru hótt, sjáldsom ella viðkvom, ella náttúrusløg, gróðrarsløg ella landslagssløg, sum eru í slíkum standi. Tá ið talan er um sløg (*species*), fevna *hótt, sjáldsom ella viðkvom* um IUCN-flokkarnar CR (*Critically Endangered*), EN (*Endangered*) og VU (*Vulnerable*). IUCN-flokkarnir NT (*Near Threatened*), DD (*Data Deficient*) og LC (*Least Concern*) eru vanliga ikki at rokna sum *hóttir, sjáldsamir ella viðkvæmir*, men kunnu koma undir onkrar av hinum treytunum í stk. 1, t.d. *nr. 3*. Tær náttúrufakligu treytirnar fyri, hvat ið er at rokna sum hótt, sjáldsamt ella viðkvæmt, mennast við tíðini, og tulkingin av hesum hugtøkunum í § 22 má tí lagast eftir tí fakligu gongdini á økinum. Hóast IUCN-flokkarnir eru hent metingarstøði, er formlig IUCN-flokking eingin fyritreyt fyri at kunna meta sløg at vera hótt, sjáldsom ella viðkvom.

Eitt náttúruslag ella eitt gróðrarslag kann sigast at vera sjáldsamt eftir nr. 1, tá ið fyrikomingin av tí er avmarkað, annaðhvørt frá náttúrunnar hond, ella av tí at slagið hevur verið fyri afturstigi av mannaávum, uttan at talan nýtist at vera um beinleiðis vanda fyri, at tað hvørvur.

Stk. 1, *nr. 2*, staðfestir, at eitt øki kann verjast, tá ið tað umboðar eitt ávíst náttúruslag. Við *ávísum* meinast í hesum sambandi, at tað hevur ávís eyðkennir, t.d. at tað er ein fyrikoming av

baraldi ella ein jarðfrøðilig fyrikoming úr kvarterøld. Treytin er í samsvari við miðið í § 18, nr. 1.

Økir, sum á annan hátt hava serligan týdning fyri lívmargfeldi (stk. 1, *nr.3*), kunnu t.d. vera økir við sløgum, sum krevja fyrilit, týdningarmikil búøkir hjá vanliga fyrikomandi sløgum, økir við ríkum plantu- ella dýralívi, økir, sum í langa tíð hava havt støðug vistfrøðilig viðurskiftir, ella økir, sum røkja týdningarmiklar landslagsvistfrøðiligar leiklutir.

Eisini serlig jarðfrøðilig fyribrigdir kunnu eftir *nr. 4* verjast sum náttúrufriðøkir. Nr. 2 fevnir um allar umboðandi náttúrufyrikomingar, eisini tær jarðfrøðiligu, meðan nr. 4 er ætlað at lofta fyrikomingum, sum eru serstakar, t.e. fyrikomingum, sum við sínum serdrøgum líkjast burturúr. Jarðfrøðilig fyribrigdir eru eisini fevnd av nr. 1 og 5.

Tann síðsta treytin fyri friðøkisvernd, sum er í at velja, er, at økið hevur serstakt náttúruvísindaligt virði (*nr. 5*). Treytin kann fyri ein part falla saman við hinum treytunum í ásetingini. Í nr. 5 verður tað vísindaliga virðið ella granskingarvirðið tó drigið serliga fram. Eitt viðkomandi dømi er vernd av tilvísingarøkjum, sbr. eisini verndarmiðið í § 18, nr. 8.

Treytirnar í stk. 1 eru av náttúrufakligum slag. Tað ber í sær, at eitt øki ikki kann verjast sum náttúrufriðøki, um verndarvirðini bara eru knýtt at týdningi, sum økið hevur við atliti at røkt, samleikaskapan ella uppliving.

Treytirnar í stk. 1, nr. 1-5, eru fyrst og fremst knýttar at leiklutinum, sum økið hevur til frama fyri lívmargfeldið. Tað ber í sær, at er tann viðkomandi leikluturin framvegis til staðar, ella kann hann verða endurreistur, sbr. *stk. 2*, kunnu eisini økir, sum fyrr hava verið fyri inntrivum, verjast sum friðøkir. Endurreisingin kann fara fram, við at náttúran sleppur at mennast frítt eftir verndina og megnar at "bøta aftur" inntriv, sum gjørd eru, sbr. orðingina *við fríari menning*. Talan kann t.d. vera um økir, har ið gróður er slitin eftir nógva ferðslu, men grør aftur, tá ið ferðslan hæsar av ella heldur uppat. Ofta kann tó vera tørvur á virknum endurreisingartiltøkum (sbr. *stk. 3, 1. pkt.*), t.d. upprudding í vatnfyrikomingum ella burturtøku av vegum og øðrum tekniskum inntrivum. Talan kann eisini verða um at skapa heilt nýggj lívøkir, t.d. eina nýggja tjørn.

Orðingarnar í stk. 1, nr. 1-5, bera í sær, at eisini røktartreytað lívmargfeldi kann geva grundarlag fyri friðøkisvernd.

Stk. 3, 1. pkt., setur tann ytra karmin um rættarvirknaðin av at skipa náttúrufriðøkir. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 19, skulu kunna rúmast innan fyri karmin á stk. 3. Ásetingin er eisini beinleiðis bindandi mótvegis borgaranum.

Eftir *2. pkt.* kann eitt náttúrufriðøki alfriðast, soleiðis at verndin fevnir um allar partar av náttúruumhvørvinum í friðøkinum og geldur fyri alt virksemi. Á hesum skilst eisini, at náttúrufriðøkir eru eitt strangt verndarslag. Alfriðing fevnir eftir orðaljóðinum um alt virksemi, m.a. at byggja bygningar, verkløg og aðrar varandi ella fyribils innrættingar, vegagerð, ferðslu, veiðu og heysting, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstur, at fylla í og leggja frá sær mold- og grótrúgvur, at velta upp úr nýggjum, at gróðurseta av nýggjum, at slætta heyggjut lendi, námsvinnu, alivirksemi, inntriv í áir og vøtn og annað virksemi, eisini tøku av mineraltilfeingi og oljuleiting og -útvinning. Tað, at økið, sum vart verður, hevur verið fyri inntrivum, sum í útgangsstøðinum eru óynskt í einum náttúrufriðøki, merkir ikki, at inntriv av sama slag kunnu

gerast, eftir at økið er skipað sum náttúrufriðøki. Tørvur kann vera á strangari vernd í økjum, har ið inntriv frammanundan eru gjørd.

Tað er ikki altíð, at tørvur er á so víðfevndari friðing. Sumt virksemi kann vanliga halda fram í náttúrufriðøkjum, t.d. berjahenting, veiða og fisking í friðøkjum, har ið plantulívið er høvuðsverndarendamálið, og viðlíkahald av bygningum og verkløgum. Atgongdin at gera undantøk frá eini alfriðing er avmarkað. Sí nærri um hetta í viðmerkingunum til § 29.

Ásetingin sigur ikki, at talan aloftast skal vera alfriðing. Náttúrufriðøkir verða ofta skipað til at verja serstøk virðir og leiklutir, og avmarkingarstigið skal lagast eftir tí ítøkiliga verndarendamálinum, sbr. eisini § 19, stk. 4. T.d. er vanliga einki til hindurs fyri at loyva haruveiðu í einum friðøki, har ið endamálið er at verja plantulívið. Aftur at tí er latið upp fyri, at røktartreytað margfeldi kann verjast sum friðøki, og at hetta er treytað av røktartiltøkum. Í endurreisingarfriðøkjum (sbr. § 22, stk. 4) kann tørvur eisini vera á virknum, stundum víðfevndum, tiltøkum.

3. pkt. ger greitt, at verndarásetingarnar fyri náttúrufriðøkir eisini kunnu fevna um ásetingar um vernd av mentanarminnum í friðøkinum. Ásetingin er neyðug til at gera greitt, at mentanarminnir kunnu verjast javnt við onnur virðir, sum verjast kunnu eftir friðøkisásetingini, av tí at fyrilit fyri mentanarminnum ikki eru nevnd millum treytirnar fyri friðøkisvernd í stk. 1.

Verður eitt náttúrufriðøki skipað, sum krevur virkin endurreisingartiltøk, ella har ið brúk er ein fyritreyt fyri at røkja verndarendamálið, skal samstundis við verndarkunngerðina uppkast til røktarætlan vera tøkt, sbr. *stk. 4, 1. pkt.* Sostatt krevst ikki, at uppkast til fullfíggjaða umsitingarætlan er tøkt, men til eina ætlan fyri, hvussu fyrisitingarmyndugleikin í verki ætlar at fremja røktina, sum krevst til at røkka verndarendamálinum. Endaliga ætlan fyri røkt kann myndugleikin gera, eftir at verndin er sett í verk við kunngerð. At ætlanin er endaliga ásett, er tó eingin treyt fyri at kunna útinna røkt í samsvari við § 28.

Á § 28 skilst, at summi røktartiltøk ikki kunnu fremjast eftir tí greinini, sbr. § 28, stk. 2, 2. pkt. Talan er um tiltøk, sum ofta kunnu vera viðkomandi í endurreisingarfriðøkjum. Er tørvur á slíkum tiltøkum, má myndugleikin fáa til vega eitt heimildargrundarlag annaðhvørt við privatrættarligari avtalu ella við ognartøku til røktar- ella umvælingarendamál sambært § 32.

Viðvíkjandi stk. 4, *2.* og *3. pkt.*, verður víst til viðmerkingarnar til samsvarandi áseting í § 21, stk. 3, 2. og 3. pkt.

Eins og tá ið talan er um hinar verndarflokkarnar, verða ikki skotin upp serlig lógarfest mið fyri náttúrufriðøkir. Treytirnar fyri vernd eru av náttúrufakligum slag, og millum miðini í § 18 eru tað serliga miðini í nr. 1, 2, 3, 5, 7 og 8, sum eru viðkomandi. Miðið í § 18, nr. 6, kann vera viðkomandi, tá ið ræður um at verja røktartreytað margfeldi. Fyritreytin er, at ein ella fleiri av treytunum í § 22, stk. 1, eru loknar.

Innan fyri eitt netverk, sbr. § 18, nr. 7, kunnu náttúrufriðøkini vera ein ryggur av lutfalsliga smáum økjum, sum hava serligan týdning fyri lívmargfeldið. Friðøkini kunnu tó eisini skipast til at tryggja hent sambindingarlið millum verndarøkir, t.d. geilar ella vistfrøðiligar lopfjalir (økir, sum kunnu vera støðir til at spjaða eitt slag), og á tann hátt geva sítt íkast til netverkið.

Til § 23

Treytin fyri lívøkisvernd er, at eitt øki hevur ella kann fáa serstakan týdning sum vistfrøðiligt nyttuøki hjá nærri ásettum sløgum (*species*), sbr. *1. pkt.* Økir við vistfrøðiligum nyttuleiklutum kunnu t.d. vera økir, har ið fuglur søkir sær føði, híðøkir, hamskiftisøkir, náttarhvíldarøkir, spæli- ella makingarøkir, flytingarleiðir, yngliøkir og búøkir, sbr. eisini § 3, nr. 13. Eitt øki kann røkja ein ella fleiri vistfrøðiligar nyttuleiklutir fyri tað sama slagið. At økið skal hava ella kunna fáa *serstakan týdning* sum vistfrøðiligt nyttuøki, ber ikki í sær, at eitt og hvørt vistfrøðiligt nyttuøki skal kunna geva grundarlag fyri lívøkisvernd. Økið skal hava ella kunna fáa eginleikar, sum gera, at tað er týdningarmikið fyri gongdina hjá slagnum í mun til røktarmiðið fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið.

Tann vistfrøðiligi nyttuleikluturin skal snúgva seg um eitt ella fleiri nærri tilskilað sløg. Tað merkir, at tað skal vera kent, hvat slag ella hvørji sløg ið økið skal gera sítt til at verja. Snýr verndin seg um ókend sløg ella plantu- ella dýrasamfeløg, má heimildin til náttúrufriðøki í § 22 brúkast.

Eisini økir, sum í stóran mun eru merkt av inntrivum, kunnu verjast við lívøkisvernd. Er tann vistfrøðiligi nyttuleikluturin varðveittur hóast inntrivini, kann verndin verja fyri framhaldandi ávirkan. Økir kunnu eisini endurreisast ella mennast til at gerast týðandi vistfrøðilig nyttuøkir hjá ávísum sløgum. At lívøkisverndarheimildin kann brúkast í slíkum førum, skilst á orðunum *kunnu fáa* í 1. pkt. Eftir *2. pkt.* geldur § 22, stk. 4, samsvarandi. Tað merkir, at uppkast til røktarætlan skal vera gjørt, tá ið eitt øki, sum krevur virkin endurreisingartiltøk, verður skipað og vart við lívøkisvernd. Víst verður til viðmerkingarnar til § 22, stk. 4.

Lívøkisverndarásetingin er ein heimild til økisvernd, t.e. hon kann ikki brúkast til at áseta almennar reglur um nyttuøkir. Økið skal eftir 1. pkt. avmarkast við støði í, hvat ið krevst til at varðveita ella menna tann vistfrøðiliga nyttuleiklutin, sum talan er um, sí eisini § 19, stk. 3. Í endamálsásetingini í verndarkunngerðini eigur at verða ítøkiliggjørt, hvønn ella hvørjar nyttuleiklutir og sløg ið talan er um.

Tá ið ræður um endamálið við lívøkisvernd, eru tað § 18, nr. 2, 3 ella 7, sum eru viðkomandi. Forboð kann ásetast fyri virksemi ella ferðslu, *sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor*. Ræðisreglurnar mugu ásetast innan fyri karmin á § 19, stk. 4, um, at forboð ella reglur, skulu snúgva seg um brúk, sum kann *virka ímóti verndarendamálinun*. Fyri lívøkisvernd ber tað í sær, at kunngerðin ikki kann áseta ásetingar, sum fara longur, enn mett verður neyðugt til at tryggja tann vistfrøðiliga nyttuleiklutin fyri slagið ella sløgini, sum talan er um. Innan fyri henda karmin kunnu ásetast ásetingar bæði um tøku ella aðra ávirkan av eintøkum av slagnum, sbr. orðingina *sum kann ávirka ella órógva slagið*, og um brúk, sum kann ávirka ella órógva *lívskor* hjá slagnum, sum talan er um.

Við slagnum meinast tað ella tey sløgini, sum nevnd eru sum endamál við verndini. Við *lívskorum* meinast t.d. vatnhúsarhald, dálking ella sløg, sum hava stóran týdning fyri tann vistfrøðiliga nyttuleiklutin fyri hetta slagið.

Ræðisreglurnar verða ymiskar, alt eftir tí vistfrøðiliga nyttuleiklutinum, sum verndin skal tryggja. Er t.d. talan um eitt reiðurstað, kunnu ferðsluavmarkingar eitt stutt tíðarskeið um árið vera nóg mikið.

Til § 24

Stk. 1 ásetur, at *sjóverndarøkir kunnu skipast til at verja verndarvirðir í sjónum*. Ásetingin gevur heimild til at skipa verndarøkir í sjónum burturav. Umframt at verja verndarvirðir í sjónum kann verndin skipast til at tryggja náttúruvirðir í sjónum, *sum eru vistfrøðiligar fyritreytir fyri sløgum, sum liva á landi*. Treytir og rættarvirknaður av sjóverndarøkjum skiljast á hinum ásetingunum í § 24.

Stk. 2 ásetur, at sjóverndarøkir kunnu skipast við einum breiðum úrvali av miðum, sbr. § 18, nr. 1-8. Sjóverndarøkir eru ein alfevndur verndarflokkur, og høvi er tí ikki til, sum á landi, at skipa økir sum tjóðgarð, landslagsverndarøki, náttúrufriðøki ella øki, sum er vart við lívøkisvernd.

Stk. 3 ásetur treytir fyri vernd av økjum í sjónum. Treytirnar samsvara í stóran mun við treytirnar fyri skipan av tjóðgørðum, náttúrufriðøkjum og økjum, sum verða vard við lívøkisvernd. Víst verður til umrøðuna av hesum treytunum omanfyri í §§ 20, 22 og 23.

Á *stk. 4* skilst, at verndin skal skila til, um verndarvirðini og avmarkingarnar fevna um botnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum. Rættarvirknaðurin kann vera knýttur at virksemi, sum ikki beinleiðis ber við verndarvirðini, um virksemið óbeinleiðis kann vera verndarvirðunum at skaða og sostatt vera í ósamsvari við verndarendamálið. T.d. kunnu avmarkingar setast fyri alivirksemi í vatnsúluni, um dálking frá alistøðini kann ávirka verndarvirðini á botni. Avmarkingarnar fevna í tí førinum bæði um havbotnin, vatnsúluna og vatnskorpuna, hóast verndarvirðini bara eru knýtt at havbotninum.

Stk. 5 setur tann ytra karmin um rættarvirknaðin av at skipa sjóverndarøkir. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 19, skulu rúmast innan fyri karmin á stk. 4. Á *2. pkt.* skilst, at í sjóverndarøkjum kann forboð setast fyri øllum virksemi. So víðfevndar avmarkingar eru tó ofta óneyðugar. Tað er nágreinað, at slíkar avmarkingar ella forboð ikki kunnu fara longur, enn altjóðarættur loyvir. Tað ber t.d. í sær, at ásetingin ikki heimilar inntriv í rættin hjá fremmandum førum til meinaleysa ferðslu í føroyskum sjógvi, tá ið slíkur rættur er tryggjaður eftir havrættarsáttmálanum. Avmarkingarnar skulu ikki vera strangari, enn hvat ið verndarendamálið krevur. Sumt virksemi kann tí vanliga halda fram. T.d. verður vanliga einki til hindurs fyri at loyva fiskiskapi longri uppi í sjónum í einum sjóverndarøki, sum hevur til endamáls at verja havbotnin. Á sama hátt hevur ferðsla sjóvegis vanliga ikki týdning djúpt niður í vatnsúluna.

Gagnnýtsla av villum sjófeingi kann fara fram í einum sjóverndarøki, tá ið tað ikki er verndarvirðunum at skaða ella versnan og tí heldur ikki er í ósamsvari við verndarendamálið.

Sjóøkir, har ið verndin bara snýr seg um nærri ásettar reglur fyri útinnan av fiskiveiði, verða skipað sambært løgtingslóg sjófeingi. Er fiskiskapur einasta virksemi, sum reglur mugu ásetast fyri til at røkka verndarendamálinum, skal hetta fara fram eftir løgtingslóg um sjófeingi. Í tí førinum er talan um økisfriðing eftir løgtingslóg um sjófeingi heldur enn eitt verndarøki eftir kapitli 4 í hesi lógini.

Til § 25

Eftir *1. pkt.* skal landsstýrismaðurin, áðrenn uppskot til verndarkunngerð eftir § 19 verður orðað, almannakunngera verndarætlanina við teimum týdningarmestu avleiðingunum, sum økisverndin kann væntast at fáa. Verndarætlanin eigur at verða almannakunngjørd á ein hátt, sum er hóskandi til at kunna almenningin og ávirkað áhugamál um verndarætlanina.

Á *2. pkt.* skilst, at jarðareigarar og rættindahavarar, alt tað er gjørligt, skulu kunnast beinleiðis og fáa rímiliga freist at koma við viðmerkingum til verndarætlanina. Orðingin *alt tað er gjørligt* ber í sær, at talan ikki er um málsviðgerðarfeil, um kunningin ikki kemur fram til øll ella eitt bræv kemur ov seint fram.

Stk. 1 geldur fyri virksemi, sum er treytað av loyvi eftir reglum í hesi lógini ella aðrari lóggávu, t.d. skipanarlóggávu ella byggilóggávu. Tá ið viðkomandi myndugleikar uttan nærri grundgeving kunnu havna eini umsókn um loyvi, liggur í tí, at tað sum grundgeving fyri avgerðini kann vísast til verndararbeiðið, sum er í gongd.

1. pkt. er ikki til hindurs fyri, at málið verður viðgjørt til fulnar, men 2. pkt. er til hindurs fyri, at loyvi verður givið, sum hindrar verndararbeiðinum.

Eftir *2. pkt.* kann loyvi bara gevast, um virksemið ongan nevningarverdan týdning hevur fyri verndarætlanina. Tað kann í einstøkum førum vera ilt hjá geiramyndugleikanum at taka dagar ímillum, um eitt virksemi kann ávirka verndarvirðini. Í slíkum førum eigur málið at verða lagt fyri landsstýrismannin, sum varðar av hesi lógini. Hetta er í samsvari við ta almennu skylduna hjá fyrisitingini at greiða mál.

Stk. 3, 1. pkt., ásetur, at ásetingin bara geldur í fýra ár, frá tí at verndarætlanin er almannakunngjørd eftir § 25. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina í mesta lagi tvey ár, sbr. *2. pkt*. Longd gildistíð kann vera viðkomandi, tá ið talan er um stór og torgreidd mál.

Til § 26
Stk. 1 geldur fyri virksemi, sum er treytað av loyvi eftir reglum í hesi lógini ella aðrari lóggávu, t.d. skipanar- ella byggilóggávu. Tá ið viðkomandi myndugleikar uttan nærri grundgeving kunnu havna eini umsókn um loyvi, liggur í tí, at tað sum grundgeving fyri avgerðini er nóg mikið at vísa til verndararbeiðið, sum er í gongd.

1. pkt. er ikki til hindurs fyri, at málið verður viðgjørt til fulnar, men 2. pkt. er til hindurs fyri, at loyvi kann gevast, sum hindrar verndararbeiðinum.

Eftir *2. pkt.* kann loyvi bara gevast, um virksemið ikki hevur nevningarverdan týdning fyri ta kunngjørdu verndarætlanina. Tað kann í summum førum vera ilt hjá geiramyndugleikanum at taka dagar ímillum, um virksemið, talan er um, kann ávirka verndarvirðini. Í slíkum førum eigur málið at verða lagt fyri landsstýrismannin, sum varðar av hesi lógini. Hetta er í samsvari við ta almennu skylduna hjá fyrisitingini at greiða mál, áðrenn avgerð verður tikin. Um týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt, kann landsstýrismaðurin viðmæla, at loyvi verður givið til virksemið, hóast tað ávirkar verndarvirðini, sbr. § 5.

Stk. 2, 1. pkt., ásetur, at ásetingin bara geldur í fýra ár, frá tí at verndarætlanin er almannkunngjørd eftir § 25. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina í mesta lagi tvey ár, sbr. *2. pkt*. At leingja gildistíðina kann vera viðkomandi, tá ið talan er um stór og torgreidd mál.

Til § 27
Stk 1, *1. pkt.*, heimilar kunngerðir um bráðfeingisvernd av ítøkiliga tilskilaðum økjum á landi og í sjónum. Bráðfeingisvernd kann setast í verk til at forða fyri skaða á verndarvirðir. Tí má ávís vitan um verndarvirðini vera tøk, áðrenn bráðfeingisvernd verður sett í verk. Tað er tó ikki eitt krav, at fullkomin greiða skal vera gjørd fyri verndarvirðunum.

Treytin um, at bráðfeingisvernd bara kann setast í verk til at forða fyri skaða á verndarvirðir, ber ikki í sær, at eitt ítøkiligt inntriv skal vera gjørt í økið. Myndugleikin skal tó hava ábendingar um, at veruligur vandi er fyri slíkum inntrivi, t.d. orsakað av útsøgnum hjá jarðareigaranum, ella tí at útbúnaður til inntriv verður fluttur í eitt økið við verndarvirðum. Eisini loyvi eftir øðrum lógarverki til at fara undir inntriv kann vera ein slík ábending.

Eigarar og rættindahavarar skulu, alt tað er gjørligt, hava fráboðan og sleppa til orðanna, áðrenn bráðfeingisvernd verður sett í verk, og kunngerðin skal, alt tað er gjørligt, sendast til hoyringar. Er vandi fyri, at tiltakið annars ikki kann fremjast, kann í serligum førum víkjast frá kravinum um fráboðan og hoyring frammanundan.

Verður bráðfeingisvernd sett í verk, eigur málsviðgerðin at halda fram uttan ógrundaðan steðg, so at hon annaðhvørt endar við varandi økisvernd, aðrari vernd ella umsiting eftir hesi lógini, avtøku av bráðfeingisverndini, ella at virknaðurin heldur uppat.

Reglan í stk. 2, *1. pkt.*, hevur sum fyritreyt, at bráðfeingisverndin má takast av, fyri at hon skal halda uppat. Verður bráðfeingisverndin avloyst av eini kunngerð um varandi vernd, fer hon úr gildi av sær sjálvari. Í teimum førum har ið bráðfeingisverndin hvørki verður avtikin ella avloyst av eini varandi verndarkunngerð, fer hon úr gildi av sær sjálvari, fýra ár eftir at hon er sett í verk. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina tvey ár, sbr. *2. pkt.* Hetta kann t.d. vera viðkomandi, tá ið bráðfeingisverndin er liður í einum stórum og torgreiddum máli.

Ein kunngerð um bráðfeingisvernd skal sum aðrar verndarkunngerðir tinglýsast á ognina ella ognirnar, sum bráðfeingisverndin fevnir um, sbr. § 19, stk. 6.

Til § 28

Eftir *stk. 1, 1. pkt.*, kann myndugleikin skipa fyri røkt, eisini seta endurreisingar- og umbøtingartiltøk í verk, og uppmerking av verndarøkinum, og gera avtalu við jarðareigara, rættindahavara ella onnur um nærri ásettar verndaruppgávur. Til at gera slíka avtalu krevst, at viðkomandi er fúsur at átaka sær uppgávuna, at peningur er avsettur til røktina, og at viðkomandi hevur førleikarnar, sum krevjast til at útinna røktina á fakliga ráðiligan hátt. Ásetingin gevur ikki heimild at áleggja jarðareigaranum, rættindahavaranum ella øðrum at útinna ávísa røkt.

Stk. 1 hevur fyrst og fremst týdning fyri óðalsjørð og festijørð, sum verndarøkið fevnir um. Er talan um aðra jørð hjá landinum, kunnu røktartiltøk setast í verk uttan mun til boð ella samtykki frá landsmyndugleikanum, sum situr fyri eigararæðinum hjá landinum.

Stk. 2, 1. pkt., setur, við teimum avmarkingum sum *2. pkt.* setur, karmin fyri, hvørji sløg av røktartiltøkum ið setast kunnu í verk. Sum røktartiltøk verða roknað øll tiltøk, sum verða mett at vera neyðug til at uppihalda ella røkka náttúru- ella røktarstandinum, sum er endamálið við verndini. Talan kann t.d. vera um at beina fyri fremmandum gróðri, at taka upp eftir náttúruinntriv ella at taka burtur forfallin verkløg. Skulu nýggj lívøkir skapast ella verkløg gerast, krevst serligt rættargrundarlag við støði í annaðhvørt privatrættarligari avtalu ella ognartøku sambært § 32. Fevna verndarásetingarnar fyri eitt øki um ásetingar um vernd av mentanarminnum, heimilar stk. 2 røkt, sum krevst til at verja mentanarminnið.

Lógargreinin heimilar eisini einfalda uppmerking ella gerð av gøtum, brúm o.ø. í verndarøkinum, har ið tað krevst til at beina ferðslu til at verja verndarvirðini.

Rætturin hjá myndugleikanum at útinna røkt fevnir um eisini um rætt at ferðast í verndarøkinum í sambandi við røktina.

Stk. 2, *2. pkt.*, nágreinar, at heimildin ikki fevnir um ávís røktartiltøk. Slík tiltøk kunnu tí bara fremjast við samtykki frá jarðareigaranum ella rættindahavaranum. Hetta geldur, um røktartiltakið ber í sær, at standurin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir vernararbeiðið, broytist munandi. Burturtøka av gróðri fer ikki fram *í útilívi og vinnu*, sbr. § 3, nr. 2, tá ið hon verður útint við røkt í hyggju, og kann tí fara fram sambært stk. 2, 1. pkt. Tað sama geldur fyri slóttur. Men úrtøkan skal samsvarandi *stk. 4* latast jarðareigaranum ella rættindahavaranum at ráða yvir. Myndugleikin kann ikki seta dýr á beiti uttan samtykki frá jarðareigaranum.

Burturtøka av fremmandum træsløgum og plantaðum runnum er fevnd av røktarheimildini, hóast trøini eru plantað ella sádd, áðrenn farið verður undir verndararbeiðið. Økir, sum fyrr hava verið sligin, kunnu sláast sambært stk. 2, 1. pkt., hóast økið ikki verður sligið regluliga, tá ið farið verður undir verndararbeiðið.

Tá ið mett verður, um eitt tiltak er fevnt av røktarheimildini, hevur tað eisini týdning, hvussu víðtøkin røktin er. T.d. kann slóttur av stórum økjum eftir eini ítøkiligari meting krevja loyvi frá jarðareigaranum.

Tað er myndugleikin, sum má meta, hvørjir framferðarhættir ið krevjast ella eru ráðiligastir, tá ið røkt verður útint. Tað er ikki eitt krav, at brúktir verða somu hættir, sum fyrr hava verið brúktir í sambandi við brúk. T.d. kann tað vera viðkomandi at brúka sláimaskinu, hóast sláimaskina ikki hevur verið brúkt fyrr. Tá ið mett verður, hvørjar framferðarhættir ið rættast er at brúka, skulu eisini verndarendamálið og týdningurin fyri jarðareigaran havast í huga. Tað kann eisini vera viðkomandi at leggja ávísan dent á tilfeingisfyrilit.

Røktartiltøk kunnu ikki hava nýggjar ræðisavmarkingar við sær fyri jarðareigaran. Røktartiltøkini skulu virða virksemi, sum er loyvt sambært verndarásetingunum og møguligum undantøkum. Krevur røktartørvurin, at virksemi sambært einum undantaksloyvi má víkja, má undantaksloyvið broytast.

Ávirka tiltøkini privata ogn ella rættindir, er tað eitt krav eftir *stk. 3*, at eigarin ella rættindahavarin, alt tað er gjørligt, fær fráboðan frammanundan. Fyrivarnið *alt tað er gjørligt* er ásett við førum í huga, har ið viðkomandi eigari ella rættindahavari ikki hevur tinglýst sín rætt og rætturin heldur ikki á annan hátt er myndugleikanum kendur. Aftur at tí kunnu hugsast førir, har ið tiltøk hava sovorðnan bráðskund, at stundir ikki eru at boða jarðareigaranum ella rættindahavaranum frá frammanundan. Í slíkum førum verður fráboðan givin undir røktartiltakinum ella eftir at tað er framt. Ruskrudding er ikki fevnd av røktarhugtakinum og kann tí setast í verk, uttan at eigari ella rættindahavari fáa fráboðan frammanundan.

Tað er eitt krav eftir *stk. 4*, at fíggjarligir fyrimunir, ið standast av røktartiltøkum, ognast jarðareigaranum ella rættindahavaranum.

Eftir *stk. 5* er tað eitt krav, at uppkast til røktarætlan verður lagt fram samstundis við verndarkunngerðina, um hetta ber til. Hetta ger sítt til at tryggja, at neyðug tiltøk verður sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, og at jarðareigarar og rættindahavarar fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu. Røktarætlanin kann vera partur av eini meira víðtøknari umsitingarætlan.

Kravið um, at uppkast til røktarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina, er ikki óvikiligt. Við fyrivarninum *um til ber* verður hugsað um førir, har ið tað hvørki er neyðugt ella hóskandi at gera slíka ætlan, og har ið støðan krevur, at verndarkunngerðin kemur í gildi skjótast gjørligt, sama um verndarætlan er liðug ella ikki. Snýr verndin seg um náttúruvirðir, har ið brúk er ein fyritreyt fyri verndini, er tað tó eitt óvikiligt krav, at uppkast til røktarætlan við viðkomandi røktartiltøkum er gjørt, tá ið verndarkunngerðin kemur í gildi, sbr. § 21, stk. 3, 1. pkt. (landslagsverndarøkir), § 22, stk. 4, 1. pkt. (náttúrufriðøkir), og § 23, 3. pkt. (lívøkisvernd).

Til § 29

Lógargreinin ásetur treytirnar, sum vanliga skulu vera loknar, fyri at undantak skal kunna gerast frá varandi og bráðfeingis verndarkunngerðum eftir lógarkapitli 4. Í teimum førum, har ið trygdarfyrilit ella fyrilit fyri týðandi samfelagsáhugamálum krevja tað, kann undantak tó gerast uttan mun til hinar báðar treytirnar í lógargreinini.

Í fyrra lagi krevst, at tiltakið *ikki er ímóti endamálinum við verndarkunngerðini*. Alt eftir verndarflokkinum og hvussu verndarendamálið er ásett í verndarkunngerðini, kann tað vera ymiskt, hvat ið mett verður at vera ímóti verndarendamálinum. T.d. kann fyrisitingarvenjan vera strangari í náttúrufriðøkjum enn í tjóðgørðum og, serliga, landslagsverndarøkjum, og venjan kann eisini valdast umhvørvisstandin í tí einstaka verndarøkinum. Metast má eisini um, hvussu víðtøkið tiltakið er, hvat slag av tiltaki ið talan er um, og staðsetingina upp ímóti verndarendamálinum. Tiltøk og brúk, sum eru treytað av størri tekniskum inntrivum, fer tað vanliga ikki at bera til at fáa undantøk til í nøkrum verndarøki.

Í seinna lagi krevst, at tiltakið ikki *kann ávirka verndarvirðini nevningarvert*. Á orðinum *nevningarvert* skilst, at rásarúmið fyri undantøkum er ætlað at vera heilt lítið, og at undantøk bara skulu kunna gerast í førum, har ið tiltakið fær avmarkaða ávirkan á verndarvirðini. Endamálið við hesi nágreiningini er at tryggja, at tað ikki verður máað burtur av verndini við nógvum og víðfevndum undantøkum. Ásetingin ger eisini greitt, at fyrilitið fyri verndarvirðunum skal vera yvirskipað t.d. vinnuáhugamálum.

Bæði krøvini skulu vera lokin, fyri at undantak skal kunna gerast. Men tað merkir ikki, at undantak *skal* gerast, bara tí at treytirnar eru loknar. Eingin hevur rætt til undantak, og eisini aðrir metingartættir kunnu vera viðkomandi. Tað stendur til fyrisitingarmyndugleikan at meta um málið innan fyri karmin á vanligum fyrisitingarrættarligum reglum og leiðreglum og boðum frá yvirskipaðum myndugleika. Eitt nú hevur tað týdning, hvussu stórt tiltakið er, sum søkt verður um undantak til, og hvussu neyðugt tað er, og hvørja ávirkan tað hevur á umhvørvið. Fyrilitini, sum tala fyri at loyva tiltakinum, hava eisini týdning, og metast má eisini, um tað verður í ósamsvari við verndarendamálið, um undantaksloyvir verða givin til tiltøk av sama slag í framtíðini, sbr. vistskipanarregluna, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið.

Undantaksásetingin í § 29 kann ikki brúkast til at víðka karmin, sum ásettur er í verndarkunngerðini. Ásetingin er ein trygdarventilur, sum skal lofta óvæntaðum førum ella serligum førum, sum tað ikki varð mett um, tá ið verndarkunngerðin varð orðað. Fyrisitingarmyndugleikin eigur serliga at meta um avleiðingarnar av einum undantaki, t.d., um væntast kann, at onnur fara at søkja um undantøk á sama grundarlagi. Fyrisitingarmyndugleikin má sostatt taka við í metingina, um eitt undantaksloyvi fer at hava við sær, at trýstið veksur at geva undantøk av sama slag í framtíðini. Ásetingin geldur fyrst og fremst fyri smávegis inntriv ella fyribils órógvan, sum hevur stóran týdning fyri umsøkjaran sammett við

verndaráhugamálini. Hvar ið markið verður sett, veldst fyri ein part um, hvat slag av vernd talan er um. Valdar óvissa um, hvørja ávirkan eitt tiltak kann hava á náttúruumhvørvið, eigur stórur dentur at leggjast á meginregluna um fyrivarni, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið. Rímiligur ivi um avleiðingarnar av einum ætlaðum tiltaki ella náttúruinntrivi eigur t.d. at kunna hava við sær, at ein umsókn verður havnað, ella at ein avgerð verður útsett, til betri greiða er fingin á spurninginum.

Vísindaligar grundir kunnu brúkast sum grundgeving fyri einum undantaki. Hóast vísindalig fyrilit ofta eru ein grund til økisvernd, eigur verndarkunngerðin ikki at lata fullkomiliga upp fyri tiltøkum við vísindaligum endamáli, tí slík tiltøk kunnu ovbyrja umhvørvið, sum verjast skal, og sum er ein fyritreyt fyri tí vísindaligu granskingini. Tað vísindaliga endamálið við vernd kann tó brúkast sum grundgeving fyri eini meira linari og vanligari undantaksvenju til vísindalig endamál, so leingi talan ikki er um at byggja føst verkløg (nýtt undirstøðukervi) ella at gera lendisinntriv í verndarøkinum. Aftur at tí eigur dentur at leggjast á, um granskingarverkætlanin uttan stórvegis ampa kann fremjast uttan fyri verndarøkið, og um hon kann fremjast, soleiðis at náttúruumhvørvið í verndarøkinum ikki verður ovbyrjað óneyðuga.

Vanliga kann undantak gerast fyri tiltøk, sum gera sítt til at fremja verndarvirðini. Slíkt brúk kann síggjast sum ein liður í fyrisitingini, sum útint verður til at varða um verndarvirðini. Ofta kann loyvi eisini uttan trupulleikar gevast til brúk, sum hvørki fremur verndarvirðini ella er teimum til bága.

Ásetingarnar í §§ 20-24 seta tann ytra karmin fyri, hvat ið undantak kann gerast fyri.

Har ið trygdarfyrilit gera tað neyðugt, eru §§ 20-24 tó ikki til hindurs fyri undantøkum. Í slíkum førum kunnu undantøk gerast við støði í trygdarfyrilitum, hóast tað er ímóti verndarendamálinum og ávirkar verndarvirðini. Í slíkum førum verða undantøk vanliga gjørd við tí treytini, at tiltakið verður fyrireikað og framt í tøttum samstarvi millum tann, sum fremur trygdartiltakið, og fyrisitingarmyndugleikan, so at fyrilitið fyri endamálinum við verndarkunngerðini og verndarásetingunum annars verður røkt á bestan hátt.

Við *trygdarfyrilitum* verður m.a. sipað til trygd við atliti at lívi og heilsu, smittandi sjúkum frá dýrum og trygd fyri stórum og beinleiðis skaða á ognir. Tað veldst í tí einstaka førinum um eina ítøkiliga meting, um tørvur er á serligum tiltøkum at varða um trygdina hjá teimum, sum brúka eitt øki. Hugsanin er ikki, at ásetingin skal hava við sær, at fyrilitsskyldan hjá tí einstaka minkar. Í einstøkum økjum, sum verða vitjað serliga ofta, kann tó vera grundarlag fyri minni trygdartiltøkum sum ketum, trygdarlínum ella ávaringarskeltum. Ásetingin er ikki ætlað til at loyva bygningum til trygdarendamál. Tað hevði verið ímóti endamálinum við økisvernd, sum er at tryggja náttúruøkir ímóti nýggjum tekniskum inntrivum. Verndin skal ikki vera til hindurs fyri útinning av løgreglu-, umsjónar-, sjúkraflutnings- og bjargingartænastum. Hetta eigur at vera tilskilað í tí einstøku kunngerðini, so at tað ikki verður neyðugt at kanna tað í bráðstøðu. Hinvegin er vanliga ikki grundarlag fyri royndarvenjingum í verndarøkjum til slík endamál.

Eisini tá ið fyrilitið fyri týðandi samfelagsáhugamálum krevur tað, kann undantaksloyvi gevast, hóast tað er ímóti verndarendamálinum og ávirkar verndarvirðini. Tá ið metast skal, um undantaksloyvi skal gevast við støði í fyrilitum fyri týðandi samfelagsáhugamálum, eigur dentur m.a. at leggjast á týdningin, sum verndarøkið hevur fyri tað samlaða netverkið av verndarøkjum, og um eitt sambæriligt verndarøki kann skipast ella mennast aðrastaðni. Í tí liggur, at náttúruvirðið innan fyri verndarøkið ikki eigur at verða skoðað einsæris, men út frá virðinum, sum tað hevur sammett við aðrar kendar fyrikomingar av hesum slagnum av

náttúruvirði. Finst longu eitt øki av sama slag, eigur at verða mett, um tað skal verjast. Finnast ikki økir av somu dygd sum økið, sum mett verður, um inntriv skal gerast í, men økir, sum kunnu mennast til somu dygd, kann miðast eftir at røkka hesum. Týdningurin, sum náttúruvirðini hava úr einum heildarsjónarhorni, og møguleikin fyri at fáa til vega eitt samsvarandi øki, eru ein týðandi grundgeving, tá ið støða skal takast til, um undantaksloyvi skal gevast ella ikki.

Verður undantaksloyvi givið við tí fyritreyt, at onnur fyrikoming av náttúruvirðinum verður fingin til vega, eiga tey týdningarmestu umvælingartiltøkini og onnur varðveitingartiltøk vera framd ella sett í gongd, áðrenn inntriv verður gjørt í verndarøkið, t.e., at fyrikomingar eigar at vera gjørdar klárar til umvæling, t.d. við keypi ella avtalu við jarðareigaran, so at ein ikki rennir seg í formligar forðingar í sambandi við tiltøk á fyrikomingini. Somuleiðis eigur peningur at avsettur til umvæling. Sjálvt umvælingartiltakið nýtist tó ikki at vera byrjað.

Tann, sum varðar av virkseminum, kann, afturfyri at undantaksloyvi verður givið til inntriv í økið, fáa álagt at bera rímiligan kostnað av at røkja, skipa ella menna eitt øki av sama slag. Hetta er í samsvari við meginregluna, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, um at skaðavaldarin rindar. Hvat ið er rímiligt, veldst um eina meting, alt eftir hvussu stórt virksemið er, hvussu stór byrða ið løgd verður á tann, sum varðar av virkseminum, slagnum av virksemi, t.d. tí ítøkiliga samfelagsgagninum av virkseminum, og avleiðingunum fyri náttúruvirðini.

Ein umsókn um undantaksloyvi eftir hesi lógargreinini eigur at fevna um neyðuga skjalfesting fyri, hvørji árin ið virksemið fær á verndarvirðini. Verður undantaksloyvi givið eftir hesi lógargreinini, eigur grundgevingin fyri avgerðini at vísa, hvussu myndugleikin hevur mett um árinini, sum undantakið kann fáa á verndarvirðini, og hvussu stórur dentur er lagdur á hetta. Á henda hátt ber til at forða fyri, at ein fyrisitingarvenja við standardiseraðum undantøkum tekur seg upp. Skjalfestingarskyldan eigur fyrst og fremst at liggja á tí, sum søkir um undantak. Fyrisitingarmyndugleikin eigur síðan á sjálvstøðugum grundarlag at meta um tað framlagda tilfarið og leggja aftur at tí, tá ið vitan finst og er atkomandi.

Til § 30
Ásetingin er ikki til hindurs fyri, at aðrar serreglur fyri endurgjaldi kunnu verða brúktar, tá ið serligt grundarlag er fyri tí.

Ásetingin er ein felags regla fyri allar verndarflokkarnar eftir lógarkapitli 4. Ásetingin um endurgjald í sambandi við økisvernd eftir kapitli 4 er ein seráseting um endurgjald í sambandi við ræðisinntriv. Tað ber í sær, at ásetingin ikki geldur fyri onnur ræðisinntriv, sum metast má um við støði í § 73 í grundlógini. Tað ber m.a. í sær, at endurgjaldsásetingarnar í lógini ikki galda fyri avgerðir um bráðfeingisvernd ella aðrar ræðisavmarkingar, sum ásettar verða við heimild í lógini.

Hjá summum jarðareigarum kann økisvernd, sama hvønn flokk talan er um, fara at darva vinnuvirksemi so mikið, at tað er rímiligt at veita endurgjald fyri fíggjarligan miss. Tí verða skotnar upp felags endurgjaldsreglur, sum hava støði í brúki, sum er í gongd, og skilt verður ikki ímillum verndarflokkar. Verða verndarøkir skipað uttangarðs, verður fyrst og fremst hugsað um fíggjarligan miss, orsakað av at verndin darvar siðbundnan landbúnað í haganum.

Tað er ein fyritreyt fyri endurgjaldi eftir ásetingini, at talan er um lógligt brúk.

Ein serlig endurgjaldsskipan á hesum rættarøkinum er hugsað at styðja upp undir samstarvið við ávirkaðar jarðareigarar og rættindahavarar í tilgongdini fram ímóti verndarkunngerðum, og tá ið sitið verður fyri lýstum verndarøkjum.

Sum rættindahavarar roknast m.a. festarar, servitutthavarar (beitisrættur o.t.) og rættindahavarar til útvinningarloyvir eftir løgtingslóg um kolvetnisvirksemi. Fiskimenn kunnu vanliga ikki roknast sum rættindahavarar til fisk ella fiskiøkir á sjónum í hesum sambandi, og verndarkunngerðir, sum avmarka fiskiskap í sjónum, fara tí ikki at hava endurgjaldsskyldu við sær fyri landið. Feløg, sum hava fingið útvinningarloyvi til kolvetnisvirksemi eru at rokna sum rættindahavarar eftir ásetingini. Í mun til løgtingslóg um kolvetnisvirksemi skal hugtakið *ogn* í § 30, skiljast sum rættindir sambært útvinningarloyvi eftir løgtingslóg um kolvetnisvirksemi, sum eru knýtt at landafrøðiliga avmarkaðum økjum.

Ásetingin í § 30, *stk. 1*, geldur ikki fyri onnur ræðisinntriv eftir hesi lógini. Í slíkum førum má endurgjaldsspurningurin greiðast eftir vanligum óskrivaðum reglum um endurgjald fyri ræðisinntriv, sbr. § 73 í grundlógini.

Ásetingin ger einki undantak fyri jørð hjá landinum, og ein endurgjaldsskylda ber í slíkum føri í sær eina fíggjarætlanarliga flyting millum myndugleikar og stovnar hjá landinum. Er hinvegin talan um sjálvstøðug rættarsubjekt, geldur endurgjaldsskyldan á vanligan hátt.

Brúkið, sum darvað verður, skal vera *í gongd*, sbr. 1. pkt.. Sum brúk, sum er í gongd, er at rokna brúk, sum í roynd og veru fer fram, tá ið verndarkunngerðin kemur í gildi, mótsett brúki, sum er steðgað ella ongantíð byrjað. Missur, sum stendst av, at forðað verður fyri broyttum brúki ella umlegging, gevur ikki rætt til endurgjald eftir ásetingini. Hinvegin er tað ikki til hindurs fyri endurgjaldi, at brúk fyribils er steðgað í eitt avmarkað tíðarskeið, t.d. orsakað av eigaraskifti ella sjúku. Tað sama geldur fyri støðutreytað ikki-brúk, tá ið roknast kann við, at brúkið verður tikið upp aftur. Tá ið metast skal, um ikki-brúkið er fyribils ella varir stutta tíð, hevur tað týdning, hvussu leingi tað hevur staðið við, hví tað er íkomið, og hvønn týdning tann vanliga samfelagsmenningin hevur fyri slíkt brúk.

Tað er ein treyt fyri endurgjaldi, at verndarkunngerðin hevur avmarkingar við sær fyri brúk, sum er í gongd, og at hesar avmarkingarnar hava fíggjarligan týdning fyri raksturin. Tað er ilt at seta nakað neyvt mark fyri, hvat ið kann sigast at darva brúk, sum er gongd. Spurningurin má svarast ítøkiliga í hvørjum einstøkum føri. Tá ið treytirnar fyri endurgjaldi eru loknar, skal endurgjald veitast fyri allan missin.

Orsakasamband skal vera millum avgerðina og ampan fyri brúkið. Liggur orsøkin aðrastaðni, t.d. í eini avgerð eftir aðrari lóggávu, er hetta kravið ikki lokið. Má tað haldast, at brúk, sum er í gongd, uttan mun til verndarkunngerðina hevði steðgað innan fyri heilt stutta tíð, verður heldur eingin missur at veita endurgjald fyri. Øðrvísi er, um brúk, sum er í gongd, hevði kunnað hildið fram við nøkrum tillagingum til at tryggja lønsemi.

Hvat ið er at rokna sum sjálvstøðugt brúk, sum er í gongd, mótsett brúki, sum bara er ein liður í øðrum brúki, má avgerast ítøkiliga. Í metingini má hyggjast at sjálvum brúksháttinum og ikki teimum einstøku liðunum í brúkinum. T.d. kann ferðsla, sum er knýtt at virksemi, ikki sigast at vera sjálvstøðugt brúk, og tí kunnu avmarkingar fyri slíka ferðslu bara geva rætt til endurgjald, um sjálvt virksemið verður darvað.

Fyri broytingar í brúki, sum krevja almenn loyvir, geldur rætturin til endurgjald bara í teimum førum, har ið slíkt loyvi er fingið, áðrenn ein verndarætlan er almannakunngjørd eftir § 25, sbr. stk. 1, *2. pkt*. Kravið um loyvi skal her skiljast í breiðari merking og fevnir um øll førir, har ið brúkið bara kann fara fram við støði í eini avgerð eftir eini lóg ella kunngerð, hvørt talan so er um byggiloyvi, undantaksloyvi frá økisætlan, serloyvi (*konsessión*), góðkenning, samtykki ella annað. Tað er ikki nóg mikið, at byggisamtykt er góðkend fyri t.d. eitt summarhúsøki, um endaligt byggiloyvi ikki er givið, áðrenn verndarætlanin verður almannakunngjørt eftir § 25. Er byggiloyvi givið fyri hetta mundið (og er byggiloyvið ikki fallið burtur, sbr. § 10, stk. 5, í byggilógini), geldur rætturin til endurgjald, hóast bygningurin ikki er gjørdur (men byggikostnaðurin verður í tí førinum drigin frá). Fyri orkuútbygging kann talan bara gerast um endurgjald, um loyvi (*konsessión*) er givið, møguliga endaligt loyvi eftir byggilógini (til t.d. smærri orkuverk), áðrenn verndarætlanin er almannakunngjørd eftir § 25. Fyri kolvetnisvirksemi er tað avgerandi mundið við atliti at 2. pkt., mundið, tá ið útvinningarloyvi varð givið eftir løgtingslóg um kolvetnisvirksemi. Útvinningarloyvið gevur ein úrvalsrætt til at leita eftir og útvinna kolvetni. Hvussu rætturin skal útinnast, er í ávísan mun ávirkað av seinni loyvum og góðkenningum, men rætturin er ikki treytaður av hesum. Útvinningarloyvir til kolvetnisvirksemi, sum eru fingin, áðrenn verndarætlanin er almannakunngjørt eftir § 25, eru sostatt fevnd av rættinum til endurgjald sambært stk. 1, uttan mun til um útinningin av rættindunum sambært útvinningarloyvinum krevur serstakt loyvi sambært geiralóggávu, sum ikki er fingið, tá ið tað vernarætlanin verður almannakunngjørd eftir § 25.

Broytingar í brúki, sum ikki krevja loyvi, men sum eru farnar fram, eftir at uppskotið til verndarkunngerð er sent til hoyringar, geva ikki grundarlag fyri endurgjaldi.

Tað er kortini ikki nóg mikið til at fáa endurgjald, at loyvi er fingið til broyting í brúki, áðrenn verndarætlanin er almannakunngjørd eftir § 25. Umframt hetta mugu eisini hinar treytirnar fyri endurgjaldi vera loknar, eitt nú, at broytingin í brúkinum yvirhøvur hevði kunnað verið framd í verki, og at hon hevði givið fíggjarligan vinning.

Tá ið treytirnar fyri endurgjaldi eru loknar, verður endurgjaldið ásett. Metast skal um verndina endurgjaldsrættarliga, sum vórðu negativir servituttir við sama innihaldi álagdir við ognartøku. Av tí at slíkir negativir servituttar ikki hava brúksvirði ella umsetningsvirði, má endurgjaldið ásetast við støði í minkingini í umsetningsvirðinum á allari ognini, sum verndarinntrivið hevur verið atvold til, ella minkingini í brúksvirðinum á ognini, sum ampin fyri brúk, sum er í gongd, hevur verið atvold til. At endurgjaldið verður ásett, sum tá ið talan er um ognartøku, ber eisini í sær, at tað bara eru áhugamál, sum eru vard ognartøkurættarliga, sum eru viðkomandi fyri endurgjaldið. Tá ið mett verður um endurgjaldið, skulu møguligar broytingar í brúkinum ikki vera partur av metingini. Støði skal takast í lógligum brúki, sum er í gongd, sbr. § 30, 1. pkt.

Metast má um missin við støði í verndarkunngerðarmundinum, t.e. mundinum, tá ið verndarkunngerðin kemur í gildi. Av tí at endurgjaldið verður útgoldið, eftir at verndarkunngerðin er komin í gildi, má endurgjald eisini latast fyri rakstrarmiss í tíðarskeiðinum, frá tí at verndarkunngerðin kemur í gildi, og til endurgjald verður útgoldið.

Til § 31

Ásetingin í *stk. 1* tryggjar, at landsstýrismaðurin tekur støðu til endurgjaldskrøv hjá eigarum og rættindahavarum, sum seta slík krøv fram. Ásetingin ber í sær, at landsstýrismaðurin ikki hevur skyldu til at geva tilboð um endurgjald, uttan so at tey, sum verða ávirkað, seta fram endurgjaldskrav. Kravið um, at eigari ella rættindahavari skal biðja um tilboð, skal skunda undir, at rættindaspurningar, ognarmørk o.t. verða avgreidd tíðliga. Kravið, sum sett verður

fram, nýtist ikki at vera útgreinað, hóast tað er ein fyrimunur, at tað verður útgreinað, hvat ið tað er fyri brúk, sum verður darvað, og hvønn fíggjarligan týdning tað hevur.

Av tí at tað er umráðandi at fáa gongd á endurgjaldstilgongdina, so skjótt sum til ber, er ásett, at eigarar og rættindahavarar skulu seta fram síni endurgjaldskrøv innan fýra mánaðir, frá tí at verndarkunngerðin er komin í gildi. Alt eftir árstíðini og veðurlagnum kann tað í nógvum førum vera tíðarkrevjandi at taka støðu til, hvussu stórur tann fíggjarligi missurin er. Tí er tað nóg mikið, at eigarin ella rættindahavarin innan fýra mánaðir boðar frá, at hann krevur endurgjald, og seinni kemur aftur til sjálva endurgjaldsupphæddina.

Einki er til hindurs fyri, at landsstýrismaðurin innan fyri freistina eisini kann geva øðrum enn teimum, sum hava biðið um tað, tilboð, t.d. um ein jarðareigari longu framman undan verndarkunngerðini greitt hevur gjørt vart við, at hann fer at krevja endurgjald í sambandi við ta komandi verndarkunngerðina.

Eitt tilboð gerst bindandi, tá ið tann, sum fær tilboðið, tekur av. Tilboðið er ikki at rokna sum ein fyrisitingarlig avgerð og kann tí ikki kærast. Tað ber hinvegin til at halda á at samráðast og biðja um nýtt og betri tilboð. Til at fremja skjóta endurgjaldsuppgerð til frama fyri allar partar hevur landsstýrismaðurin eftir ásetingini eina ávísa samráðingarfulltrú í greiðum málum við greiðum og lutfalsliga smáum endurgjaldsupphæddum.

Í *2. pkt.* er ásett, at landsstýrismaðurin, áðrenn hann gevur tilboð um endurgjald eftir stk. 1, skal tilnevna tvey óheft, serkøn metingarfólk at meta um tann fíggjarliga missin, sum stendst av, at verndin darvar brúk, sum er í gongd. Metingin skal havast sum grundarlag, tá ið landsstýrismaðurin gevur tilboð um endurgjald.

Í *3. pkt.* er ásett, at landsstýrismaðurin í serligum førum kann leingja ella endurnýggja freistina at seta fram krav um endurgjald. Dentur skal leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði rímiliga grund til at fara út um freistina og ikki kann lastast fyri ikki at hava søkt um longda freist, ella tað eftir umstøðunum hevði verið órímiligt at noktað eigaranum ella rættindahavaranum at sett fram krav um endurgjald, orsakað av at hann fór út um freistina.

Í *stk. 2* er ásett, at eigari ella rættindahavari, sum ikki tekur av einum endurgjaldstilboði frá landsstýrismanninum, kann krevja, at landsstýrismaðurin biður rættin um at tilnevna metingarfólk til at áseta endurgjald eftir § 30. Slíkt krav skal setast fram, í seinasta lagi seks mánaðir eftir at tilboðið varð givið. At tað er landsstýrismaðurin, sum skal biðja um rættarliga meting, og ikki tann einstaki eigarin ella rættindahavarin, er m.a. ein fyrimunur við atliti at tryggja felags viðgerð fyri allar ognir, har ið krav er sett fram um endurgjald. Skipanin skal eisini tryggja, at gáttin at fáa tilboð roynd fyri rættinum ikki gerst ov høg.

Í *2. pkt.* er ásett, at landsstýrismaðurin í serligum førum kann leingja ella endurnýggja freistina fyri at krevja rættarliga meting. Dentur skal leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði rímiliga grund til at fara út um freistina og ikki kann lastast fyri ikki at hava søkt um longda freist, ella tað eftir umstøðunum hevði verið órímiligt at noktað eigaranum ella rættindahavaranum at sett fram krav eftir stk. 2, orsakað av at hann fór út um freistina.

Í *stk. 3* er ásett, hvør ið ber sakarmálskostnaðin, tá ið landsstýrismaðurin eftir umbøn frá eigara ella rættindahavara biður rættin um at tilnevna metingarfólk at áseta endurgjald eftir § 30, og tá ið annaðhvørt landið ella eigari ella rættindahavari biður um yvirmeting.

Tá ið mett verður um, hvat ið er at rokna sum *neyðugar útreiðslur* í sambandi við metingina fyri rættinum, skal støði vanliga takast í, at partar við felags áhugamálum í mestan mun eiga at leita sær felags tekniska og løgfrøðiliga hjálp. Hinvegin skal dentur eisini leggjast á, at partar við ósamsvarandi áhugamálum í metingarmálinum ikki eiga at leita sær felags hjálp, og at hjálpin er rímiliga býtt, í mun til hvussu nógvir áhugapartar eru, og hvørji áhugamál verndarkunngerðin ávirkar.

Jarðareigari, sum biður um yvirmeting og fær verri úrslit enn eftir tí fyrru metingini, kann fáa álagt at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg, men kann heilt ella fyri ein part sleppa undan, um týdningarmiklar grundir gera tað rímiligt. Tá ið støða verður tikin til, um eigari ella rættindahavari skal sleppa undan at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg, skal dentur leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði góðar grundir at royna ta fyrru metingina, av tí at málið var ivasamt ella prógvini í málinum ikki vóru greið, fyrr enn heitt varð á rættin um at tilnevna metingarfólk, um landið kundi lastast fyri, at biðast mátti um yvirmeting, ella hevði havnað einum rímiligum semingstilboði, ella um málið hevur vælferðartýdning og viðurskiftini hjá eigaranum ella rættindahavaranum tala fyri at sleppa honum undan at bera útreiðslurnar hjá landinum.

Til § 32
Økisvernd eftir 4. kapitli ber ikki í sær, at landið tekur við ognarrættinum til tað varda økið. Talan er fyrst og fremst um regulering av tí faktiska ræðinum á lendinum, sum verndarøkið fevnir um, t.e. avmarkingar í eigararæðinum. Landið fær einki ræði á verndarøkinum annað enn atgongd at skipa fyri ávísari røkt til at røkja verndarendamálið, sbr. § 28 við viðmerkingum. Jarðareigarin varðveitir tað løgfrøðiliga ræðið á økinum umframt tað faktiska ræðið, sum ikki er avmarkað av verndarásetingunum. Eigarin fær eisini sítt fyrrverandi ræði aftur, um ein verndarkunngerð verður sett úr gildi, og ongar nýggjar ræðisreguleringar verða ásettar fyri økið.

Økisvernd eftir lógini gevur tí ikki rætt til endurgjald fyri ognartøku, men kann sambært § 30, stk. 1, geva rætt til endurgjald fyri fíggjarligan miss, sum stendst av, at verndin darvar brúk, sum er í gongd.

Heldur ikki atgongdin hjá landsstýrismanninum at skipa fyri røkt eftir § 28 til at røkja verndarendamálið sambært verndarkunngerðini ger økisvernd til ognartøku.

Eftir *§ 32* kann landsstýrismaðurin móti fullum endurgjaldi fremja ognartøku til at fremja røktar- og umvælingartiltøk, sum munandi broyta standin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir verndararbeiðið. Sipað verður til tiltøk, sum ikki rúmast innan fyri heimildina eftir § 28, sbr. § 28, stk. 2, 2. pkt. Talan er um eina avmarkaða ognartøkuheimild sammett við heimildina eftir galdandi náttúrufriðingarlóg at ognartaka, *um friðingin ikki kann fara fram, uttan at eigari missir lendi*.

Ognartøkuheimildin eftir § 32 kann ikki brúkast til at flyta ognarrættin til verndarøkið, uttan so at røktar- ella umvælingartørvir krevja tað til at fremja tað ítøkiliga verndarendamálið sambært verndarkunngerðini. Tað er bara til hesi avmarkaðu endamálini, at landsstýrismaðurin kann taka avgerð um ognartøku móti fullum endurgjaldi.

Sum umvæling at rokna kunnu bæði endurreisingartiltøk, lívøkisábøtur og lendisinntriv til at skipa ferðslu í verndarøkinum vera. Hvørt heimildin eftir § 32 eisini gevur atgongd at

ognartaka ognarrættin til sjálvt lendið, veldst um, hvat ið er neyðugt til at fremja tiltøkini, sum eru grundgevingin fyri ognartøkuni.

Ognartøka skal vera síðsti valmøguleiki. Miðað eigur altíð fyrst at verða eftir at fáa eina rímiliga avtalu í lag við jarðareigaran um røktar- og umvælingartiltøk. Hetta geldur bæði fyri tiltøk, sum landsstýrismaðurin kann fremja innan fyri karmin á § 28, og sum tí ikki krevja samtykki frá jarðareigaranum, og tiltøk, sum landsstýrismaðurin ikki kann fremja eftir § 28, av tí at tey munandi broyta standin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir verndararbeiðið, sbr. avmarkingina í § 28, stk. 2, 2. pkt.

Tað er bara, tá ið tørvur er á røktar- ella umvælingartiltøkum, sum ikki rúmast innan fyri heimildina í § 28, og har ið rímilig privatrættarlig avtala ikki fæst í lag við jarðareigaran, at talan kann gerast um at ognartaka til endamálið.

Sí eisini tær serligu viðmerkingarnar til § 21, stk. 2, § 22, stk. 4, og § 28, stk. 2.

Til § 33

Í *stk. 1* er ásett, at fæst ikki semja í lag við eigaran ella rættindahavaran um støddina á endurgjaldinum fyri ognartøku eftir § 32, tilnevndir sorinskrivarin metingarfólk at áseta endurgjaldsupphæddina.

Í sambandi við samráðing við eigaran ella rættindahavaran eigur landsstýrismaðurin at ráðføra seg við fólk við viðkomandi førleikum at meta um endurgjaldsupphæddina.

Fæst eingin rímilig semja í lag um endurgjaldsupphæddina, biður landsstýrismaðurin sorinskrivaran tilnevna óheft metingarfólk at áseta endurgjaldið.

Í *stk. 2* er ásett, hvør ið ber sakarmálskostnaðin, tá ið landsstýrismaðurin biður sorinskrivaran tilnevna metingarfólk at áseta endurgjaldsupphæddina fyri ognartøku eftir § 32, og tá ið annaðhvørt landið ella eigarin ella rættindahavarin biður um yvirmeting.

Tá ið mett verður um, hvat ið er at rokna sum *neyðugar útreiðslur* í sambandi við metingina fyri rættinum, skal støði vanliga takast í, at partar við felags áhugamálum í mestan mun eiga at leita sær felags tekniska og løgfrøðiliga hjálp. Hinvegin skal dentur eisini leggjast á, at partar við ósamsvarandi áhugamálum í metingarmálinum ikki eiga at leita sær felags hjálp, og at hjálpin er rímiliga býtt, í mun til hvussu nógvir áhugapartar eru, og hvørji áhugamál verndarkunngerðin ávirkar.

Jarðareigari, sum biður um yvirmeting og fær verri úrslit enn eftir tí fyrru metingini, kann fáa álagt at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg, men kann heilt ella fyri ein part sleppa undan, um týdningarmiklar grundir gera tað rímiligt. Tá ið støða verður tikin til, um eigari ella rættindahavari skal sleppa undan at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg, skal dentur leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði góðar grundir at royna ta fyrru metingina, av tí at málið var ivasamt ella prógvini í málinum ikki vóru greið, fyrr enn heitt varð á rættin um at tilnevna metingarfólk, um landið kundi lastast fyri, at biðast mátti um yvirmeting, ella hevði havnað einum rímiligum semingstilboði, ella um málið hevur vælferðartýdning og viðurskiftini hjá eigaranum ella rættindahavaranum tala fyri at sleppa honum undan at bera útreiðslurnar hjá landinum.

Til § 34

Í *stk. 1* er ásett, at landsstýrismaðurin kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna heimildirnar, sum eftir lógini liggja hjá landsstýrismanninum. Tað verður ætlandi Umhvørvisstovan, sum í høvuðsheitum fer at útinna heimildirnar hjá landsstýrismanninum eftir lógini, men ásetingin letur upp fyri, at landsstýrismaðurin, um tørvur verður mettur at vera á tí, kann heimila øðrum landsstovni at sita fyri ávísum ásetingum í lógini.

Eftir *stk. 2* kann landsstýrismaðurin áseta nærri reglur fyri, hvussu avhendur myndugleiki ella uppgávur eftir lógini verða útint.

Til § 35
Í *stk. 1, 1. pkt.*, er ásett, at avgerðir sambært løgtingslógini kunnu kærast til Føroya Kærustovn.

Í *2. pkt.* er kærufreistin ásett at vera fýra vikur frá degnum, tá ið kærarin hevur fingið fráboðan um avgerðina.

Í *stk. 2* er ásett, at landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um kæru. Talan kann millum annað verða um at áseta reglur um, at ávís loyvir ikki kunnu brúkast, fyrr enn kærufreistin er farin, ella at kærur um ávís viðurskiftir skulu hava steðgandi virknað.

Til § 36
Stk. 1, 1. pkt., ásetur sum almenna reglu, at landsstýrismaðurin skal hava eftirlit við, hvørjum standi náttúran er í. Eftirlitið skal byrgja fyri og møguliga avdúka brot á lógina og reglur við heimild í lógini. Eftirlitið eigur at síggjast í samanhangi við aðrar ásetingar í lógaruppskotinum, sum geva myndugleikanum heimild at seta í verk tiltøk til at halda náttúruvirðir við líka ella byrgja fyri, at náttúruvirðir verða gjørd verri, sbr. t.d. lógarkapittul 4 um økisvernd og serliga § 28 um røkt av verndarøkjum og § 10 um vard sløg. Ásetingin fevnir eisini um meira alment eftirlit við náttúruni, uttan mun til, um serlig náttúruvirðir eru til staðar.

Landsstýrismaðurin hevur høvuðsábyrgdina av eftirlitinum. Hjá øðrum myndugleikum kann tað vera viðkomandi at hava eyguni við virknaðinum av vinnuligum virksemi, sum myndugleikarnir hvør í sínum lagi hava fyrisitingarliga ábyrgd av. At eftirlitsuppgávan liggur hjá tí almenna, er ikki til hindurs fyri, at eftirlitsmyndugleikin heilt ella fyri ein part byggir á upplýsingar, sum eru innheintaðar frá privatum vinnuvirksemi.

Myndugleikin eigur í útgangsstøðinum at miða eftir at gera upplýsingar, sum hann hevur um náttúru- og umhvørvisstøðuna, atkomandi hjá øllum. Tó kunnu undantøk vera, t.d. tá ið tað kann seta hóttar stovnar í váða, at upplýsingarnar verða breiddar út.

2. pkt. ásetur fyrst meginregluna fyri, hvussu eftirlitið verður útint. Tað stendur til eftirlitsmyndugleikan at velja út, á hvørjum økjum eftirlit skal førast. Síðan ásetur 2. pkt. eftirlitsstigið. Eftirlitsstigið er orðað sum ein skylda, t.e. at eftirlit skal førast í so stóran mun, at myndugleikin kann avdúka brot á ásetingarnar í lógini. Skyldan skal útinnast á so mundadyggan hátt sum gjørligt, sbr. stk. 2, 3. pkt. Skyldan fevnir ikki um yvirvøku. Skyldan ásetur minstastigið, men hvussu víðfevnt eftirlitið skal vera, veldst um eina meting av tí veruliga tørvinum og raðfesting. Eftirlitið, sum í roynd og veru verður ført, skal útinnast so munadygt sum gjørligt, og dentur skal leggjast á at ávirka náttúru- og umhvørvi sum minst.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, skal tann, sum eftirlit verður havt við, ella tann, sum hevur ábyrgdina av virkseminum, veita teimum, sum útinna eftirlitið, neyðuga hjálp og upplýsingar. Hvat ið er at meta sum neyðug hjálp og upplýsingar, veldst um eina ítøkiliga meting við støði í umstøðunum

í tí einstaka málinum. Yvirhøvur má krevjast, at hjálpin og upplýsingarnar skulu vera neyðug til at gera eftirlitið fært fyri at føra eftirlit við, at lógin verður hildin. Henda ásetingin er almenn og skal síggjast saman við ásetingini um kanningarvirksemi í § 37 og ásetingini um upplýsingar- og fráboðanarskyldu í § 38. Ásetingin skal skiljast við tí avmarking, at upplýsingar ikki kunnu krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannarættindasáttmálanum art. 6, nr. 1, og rættargangslógini.

2. pkt. ásetur, at eftirlitsmyndugleikin kann steðga fólki og førum, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitið. Hetta er eitt neyðugt amboð, fyri at eftirlitið skal kunna útinna sínar eftirlitsuppgávur eftir lógini. Steðging eftir hesi ásetingini er ikki at skilja sum handtøka, varðhaldsfongsling ella húsarannsókn, sum løgreglan eftir rættargangslógini hevur heimild til at fremja. Steðgingarrætturin er avmarkaður til førir, har ið steðging *krevst til at útinna eftirlitið*. Tann, sum útinnir eftirlititið, má meta ítøkiliga, um steðging krevst. Í verki verður steðging tann einasti møguleikin hjá tí, sum útinnir eftirlitið, eitt nú at biðja um samleikaprógv ella neyðugar upplýsingar.

Ásetingin heimilar ikki tvingsil, men brot á skylduna at steðga, tá ið eftirlit verður fært, kunnu revsast, sbr. § 45.

Í sambandi við sínar eftirlitsuppgávur hevur eftirlitsmyndugleikin ein týðandi leiklut at brúka kunning og ráðgeving sum amboð til at fremja endamálið við lógini. Sum dømi um slíka leiðbeining kann nevnast, at eftirlitið minnir á skylduna at lýða lógir, reglur og avgerðir. Á henda hátt ger eftirlitið vart við, at tann, sum eftirlit verður havt við, ikki hevur hildið tað, sum eftirlitsmyndugleikin metir at vera greiðar skyldur sambært lóg ella reglum ella avgerð við heimild í lóg.

Til § 37

Sambært *stk. 1, 1. pkt.*, hevur eftirlitsmyndugleikin, við samleikaváttan og uttan rættarúrskurð, ótarnaða atgongd at ogn, tá ið tað krevst til at útinna uppgávur eftir lógini. Sum ogn skulu skiljast jarðar- og vatnøkir og bygningar, konstruktiónir og støðir. Tað verður í høvuðsheitum eftirlitsmyndugleikin, ella løgreglan, sbr. stk. 2, sum ger av, hvussu kanningarvirksemið skal fara fram. Kanningarvirksemið skal tó altíð fara fram í samsvari við meginregluna um eftirlit í § 36, stk. 1, og við hóskandi fyriliti fyri eigara, festara ella rættindahavara. Dentur skal eisini leggjast á at føra eitt so munadygt eftirlit, sum umstøðurnar krevja, við so lítlum ampa sum gjørligt fyri náttúruna, sbr. § 36, stk. 2, 3. pkt. Ásetingin loyvir ikki eftirlitsmyndugleikanum at rannsaka privat hús við tí endamáli at avdúka t.d. revsiverd viðurskiftir. Slíka rannsakan kann bara løgreglan fremja, sbr. ásetingarnar í kapitli 86 í rættargangslógini um rannsakan.

Atgongdin hjá eftirlitsmyndugleikanum at ogn er avmarkað til førir, har ið atgongd krevst til at útinna uppgávur eftir lógini. Ásetingin ber í sær, at upplýsingar eiga at fáast til vega á annan hátt enn við atgongd, um tað ikki ovbyrjar eftirlitsmyndugleikan, meira enn rímiligt er. Í summum førum kann tann einstaki lata upplýsingar, uttan at myndugleikanum nýtist at fáa atgongd at ognini. Talan kann eisini vera um upplýsingar, sum eru lætt atkomandi á annan hátt. Í øðrum førum hevur myndugleikin tørv á sjálvur at staðfesta og gera eina sjálvstøðuga meting av upplýsingunum, t.d. tí at onkur serligur førleiki krevst ella, í serligum førum, til at sleppa undan, at upplýsingar verða afturhildnar.

Aftur at tí er tað ein treyt fyri at fáa atgongd at ogn, at virksemið, sum fer fram á ognini, *kann ávirka náttúrumargfeldið*, ella at mett verður, at náttúrumargfeldið er ávirkað. Eftir ásetingini kann eftirlitsmyndugleikin fáa atgongd at ogn, hóast skaði á náttúrumargfeldið ikki er ikomin

enn. Umsjónin hjá eftirlitinum kann sostatt vera fyribyrgjandi og t.d. hava til endamáls at kanna eftir, um treytirnar í einum loyvi verða hildnar. Heimild er eisini fyri atgongd at øðrum ognum, tá ið tað krevst til at koma fram at ognini, sum kannast skal. Av tí at talan skal vera um virksemi, sum *kann* ávirka náttúrumargfeldið, er talan um eina meting hjá fyrisitingini. Í sambandi við hesa metingina skal havast í huga, at eftirlitsmyndugleikin kann krevja at fáa skjøl og annað tilfar útvegað, sbr. § 37, stk. 1, 2. pkt. Tað krevst saklig grund til at seta kanning í verk eftir ásetingini.

Eftir *2. pkt.* kann eftirlitsmyndugleikin krevja at fáa skjøl og annað tilfar, sum kann hava týdning fyri uppgávur eftir lógini, útvegað til kanningar. Skjølini kunnu vera í pappírslíki ella talgild. Við *øðrum tilfari* meinast eisini annað talgilt tilfar sum t.d. upptøkur, myndir og sýnir.

Eftir *stk. 2* kann eftirlitsmyndugleikin heita á løgregluna um at vera sær til hjálpar, tá ið heimildirnar eftir stk. 1 verða útintar.

Heimildin í § 37 kann bara brúkast, tá ið tað er neyðugt.

Til § 38
Eftir *stk. 1* hevur eftirlitsmyndugleikin rætt til at krevja upplýsingar frá øllum, sum hava gjørt ella gera nakað, sum kann ávirka náttúrumargfeldið. Upplýsingarskyldan geldur bara fyri upplýsingar, sum eftirlitsmyndugleikanum tørvar til at útinna sínar uppgávur eftir lógini. Mett verður í hvørjum einstøkum føri, hvørjar upplýsingar ið eru neyðugar. Upplýsingarskyldan fevnir vanliga um navn, starv og bústað. Hetta hevur t.d. týdning fyri eftirlit viðvíkjandi ferðsluásetingum í verndarøkjum.

Eftirlitsmyndugleikin ger av, hvørjar upplýsingar ið honum tørvar. Tað er ilt at siga, hvussu nógv eftirlitsmyndugleikin kann krevja, um upplýsingarnar ikki eru lætt atkomandi og møguliga mugu framleiðast. Einføld samanseting av upplýsingum eigur at kunna krevjast. Hinvegin fevnir upplýsingarskyldan í flestum førum ikki um at áleggja størri kortlegging/skráseting. Í samskiftinum við fyritøkur eigur eftirlitsmyndugleikin at venda sær til leiðsluna í fyritøkuni. Slík mannagongd er umráðandi til at tryggja munadygt eftirlit og skapar álit millum eftirlitsmyndugleikan og fyritøkuna. Í serligum førum kann tað vera neyðugt at fáa upplýsingar beinleiðis frá einum arbeiðstakara, serliga tá ið talan er um granskingarfyritøkur.

Upplýsingarnar kunnu vera grundarlag undir fyrisitingarligum avgerðum, t.d. tvingsilssektum, sbr. § 44. Tað veldst um eina ítøkiliga meting, um fyritøkan eisini eigur at verða meldað til løgregluna fyri brot á revsiásetingina í § 45.

Orðingin *øll, sum hava gjørt ella gera nakað,* setur avmarkingar fyri, hvønn ið eftirlitsmyndugleikin kann biðja um upplýsingar. Eftirlitsmyndugleikin skal vanliga venda sær til tann, sum hevur ábyrgdina, tann, sum varðar av virkseminum, ella eitt viðkomandi umboð á staðnum. Í serligum førum kann eftirlitsmyndugleikin tó venda sær til ein arbeiðstakara ella onnur, sum hava fingið uppgávur. Avmarkingin skal ikki skiljast soleiðis, at hon er til hindurs fyri at krevja upplýsingar í planleggingartíðarskeiðnum stutt undan íverkseting, ella í rímuligari tíð eftir at viðkomandi er hildin uppat gera nakað, sum kann ávirka umhvørvið.

Ásetingin skal skiljast við tí avmarking, at upplýsingar ikki kunnu krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannarættindasáttmálanum art. 6, nr. 1, og rættargangslógini.

Orðingin *uttan at tagnarskylda forðar tí* nágreinar, at upplýsingarskyldan geldur fram um tagnarskyldu. Ásetingin kann fáa týdning, tá ið eftirlitsmyndugleikanum tørvar upplýsingar, sum verða mettar at vera loyndarmál hjá eini fyritøku. Tað er ein treyt, at upplýsingarnar ikki verða brúktar til annað enn endamálið eftir lógini. Ásetingar, sum minna um hesa, finnast t.d. í kapitli 15 í havumhvørvisverndarlógini.

Eftir *stk. 2* hevur tann, sum hevur ábyrgdina av skaða á náttúrumargfeldið ella vanda fyri álvarsligum skaða av slíkum slag orsakað av virksemi, sum er fevnt av ásetingunum í lógini, skyldu til at boða landsstýrismanninum frá. Tað er nóg mikið, at eitt slag (*species*), eitt nátturuslag ella eitt øki hevur fingið skaða. Sostatt krevst ikki, at náttúrumargfeldið sum heild hevur fingið skaða ella hevur verið í vanda fyri at fáa skaða. Metast má í hvørjum einstøkum føri, um skaðin er av slíkum slag og so stórur, at boðað eigur at verða frá. Tað kann t.d. hava týdning, um vard sløg ella verndarøkir verða ávirkað, um fráboðanin kann gera, at skaðin verður minni í vavi, ella um tann, sum hevur ábyrgdina, sjálvur hevur førleika til at bøta ella avmarka skaðan.

Fráboðanarskyldan er serliga viðkomandi í sambandi við veiðu ella heysting av sløgum ella virksemi í verndarøkjum, har ið lógligt virksemi fær óvæntaðar umhvørvisavleiðingar. Dømir um støður, sum gera fráboðanarskylduna virkna, kunnu vera knýtt at minni virksemi, sum loyvi er fingið til at hava í einum verndarøki. Elvir loyvd koyring í økinum til størri skaða, enn roknað varð við, tá ið loyvið varð givið, ella hendir eitt óhapp, har ið dálkandi evnir elva til skaða í lendinum, skal myndugleikin hava fráboðan. Fráboðanarskyldan geldur, sama um virksemið er lógligt og ólógligt eftir hesi lógini. Tað, sum er avgerandi, er, um virksemið er atvold til skaða ella vanda fyri álvarsligum skaða á náttúrumargfeldið. Eydnast tað at forða fyri vandanum ella at bøta skaðan, dettur fráboðanarskyldan burtur. Ásetingin skal skiljast við tí avmarking, at upplýsingar ikki kunnu krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannarættindasáttmálanum art. 6, nr. 1, og rættargangslógini.

Til § 39

Heimildin eftir § 39 at broyta og taka aftur loyvir fevnir um avgerðir við heimild í hesi lógini ella reglum við heimild í hesi lógini. Talan kann m.a. vera um undantak frá ásettum reglum um vard sløg, innflutning og útseting av lívverum ella økisvernd. Í summum førum snúgva loyvini seg um stakvirksemi, sum ikki kann gerast um, tá ið tað er útint og loyvið brúkt. Vísir tað loyvda og útinta virksemið seg at vera skaðiligt og hava óvæntaðar avleiðingar, kann spurningurin taka seg upp, um tann, sum varðar av virkseminum, eigur at seta tálmandi tiltøk í verk, sbr. § 41.

Stk. 1 gevur heimild til at strika ella broyta treytirnar í einum loyvi ella seta nýggjar treytir og, um neyðugt, taka loyvið aftur, tá ið ein av teimum serligu broytingargrundunum í nr. 1-4 er lokin. Talan kann vera um heilt ella fyri ein part at taka loyvi aftur, at leggja nýggjar treytir afturat ella at strika treytir. Hvussu stór broyting gjørd verður, veldst um broytingargrundina í tí einstaka førinum.

Nr. 1 gevur heimild til at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið tað krevst til at forða fyri óvæntaðari og munandi skaðiligari ávirkan á náttúrumargfeldið, sum roknað ikki varð við, tá ið loyvið varð givið. Ásetingin ber sostatt í sær, at eitt loyvi ikki sleppir tí, sum varðar av virkseminum, undan váðanum fyri óvæntaðum skaða á náttúrumargfeldið.

Nr. 2 gevur heimild at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið minkast kann um tað skaðiliga árinið á náttúrumargfeldið, uttan at tað hevur órímiligan kostnað við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum. Tað merkir, at broytingar mugu vera hendar við atliti at kostnaðinum, eftir at loyvið varð givið. Tá ið dagar verða tiknir ímillum, hvat ið kann metast at vera *órímiligt*, skal dentur bæði leggjast á, hvørji minking í ampanum fyri náttúrumargfeldið ið til ber at røkka, kostnaðin, bæði í sjálvum sær og í mun til fyrri kostnaðir, og heildaríløguna í virksemið. Fyrilitið fyri fíggjarstøðuni hjá tí, sum varðar av virkseminum, kann bara fáa týdning í sambandi við metingina, tá ið dagar skulu takast ímillum, um heimildin at broyta ella taka aftur loyvi eigur at verða brúkt.

Nr. 3 skal síggjast í samanhangi við meginregluna um umhvørvisgóða tøkni og rakstrarhættir, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, og gevur heimild til at áleggja, at nýggj tøkni skal brúkast, ella seta krøv, sum hava sum fyritreyt, at nýggj tøkni verður tikin í brúk, um tað kann minka munandi um vansarnar fyri náttúrumargfeldið.

Nr. 4 gevur heimild til at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið tann, sum varðar av virkseminum, brýtur ásetingar í ella við heimild í lógini. Ásetingin verður bara brúkt, tá ið talan er um álvarslig brot á lógina, sbr. *munandi*, ella brot, sum endurtaka seg ella eru áhaldandi.

Stk. 2, 1. pkt., gevur almenna heimild at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið liðin eru tíggju ár síðan avgerðina. Tá ið tíggju ára freistin verður roknað, hevur tað ongan týdning, hvussu long tíð er liðin, síðan virksemið fór í gongd. Men tá ið mett verður, um heimildin at broyta ella taka aftur loyvir skal brúkast, kann tað alt eftir umstøðunum vera viðkomandi at leggja dent á tíðina, sum tað tekur at vinna íløguna inn aftur.

2. pkt., gevur almenna heimild til at linka avmarkingar og treytir í loyvum innan fyri karmin á loyvunum. Í tí sambandi skal meginreglan um fyrivarni, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskoptið, havast í huga. Tað kann tó bera so á, at tað orsakað av hesi meginregluni eru settar avmarkingar ella lagdar treytir við loyvinum, sum komið verður eftir at tørvur ikki eru á til at sleppa undan skaða á náttúrumargfeldið. Í tí førinum gevur 2. pkt. grundarlag fyri broyting.

Stk. 3 ásetur, at missurin, sum broytingin ella afturtøkan fer at valda tí, sum varðar av virkseminum, skal havast í huga. Ásetingin ásetur, at metast skal um útreiðslurnar, sum ein broyting ella afturtøka fer at hava við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, og fyrimunir og vansar, sum ein broyting ella afturtøka annars fer at hava við sær. Hetta hevur eisini týdning fyri málsviðgerðina í málum um at broyta og taka aftur loyvir. Men stórar útreiðslur eru ikki til hindurs fyri broyting ella afturtøku, um fyrimunirnir tilsamans í nøktandi mun viga uppímóti.

Eftir stk. 3 skulu útreiðslurnar, sum ein broyting ella umgerð fer at hava við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, havast í huga. Tá ið avgerð verður tikin eftir stk. 1 og 2, skal sostatt metast um útreiðslurnar av virkseminum, og útreiðslurnar skulu vigast upp ímóti fyrimununum og vansunum, sum broytingin ella afturtøkan annars fer at hava við sær. Tó verða krøvini til grundgevingina fyri avgerðini um broyting ella afturtøku herd í slíkum førum.

Til § 40

Stk. 1 gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at fáa viðurskiftir, sum eru í ósamsvari við lógina ella avgerð við heimild í lógini, aftur í rættlag. Til at sleppa undan misskiljingum verður *steðga* nevnt beinleiðis, hóast tað er fevnt av hugtakinum *fáa í*

rættlag. Tað er ikki eitt krav, at brotið longu hevur verið atvold til skaða á náttúrumargfeldið, ella at vandi er fyri hesum. Í nógvum førum verður tó talan um slíkan skaða ella í hvussu er vanda fyri slíkum skaða. Hetta tí at reglurnar í lógini og treytir í tí einstaka loyvinum nettupp eru ásettar við tí í hyggju, at sleppast skal undan slíkari versnan. Brot á hesar bera tí ofta í sær vanda fyri versnan. Í áleggingini kann verða ásett, hvussu viðurskiftini skulu fáast í rættlag, og hvørji bøtandi og endurreisandi tiltøk ið fremjast skulu eftir stk. 1.

Áleggingin skal stílast tí, sum hevur ábyrgdina av brotinum. Er talan um arbeiðstakara, sum hevur framt brotið í tænastu fyri arbeiðsgevara, skal áleggingin vanliga stílast arbeiðsgevaranum, serliga tá ið talan er um bøtandi ella endurreisandi tiltøk. Kunnu fleiri sigast at hava ábyrgdina, bera skaðavaldararnir eftir vanligum endurgjaldsrætti samábyrgd. Myndugleikarnir kunnu eisini áleggja tí einstaka ymiska ábyrgd.

Í áleggingini kann setast ein freist fyri, nær ið áleggingin skal vera lýdd. Er eingin freist sett, veldst tað um eina tulking av áleggingini í mun til umstøðurnar, nær ið áleggingin skal vera lýdd, men útgangsstøðið er, at viðurskiftini skulu fáast í rættlag beinanvegin.

Stk. 2, 1. pkt., ásetur eina almenna reglu um, at tann, sum við at gera ímóti lógini ella avgerð við heimild í lógini er atvold til vanda fyri, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða, skal seta tiltøk í verk til at forða fyri, at tað hendir. Tað kann vera ymiskt, alt eftir hvat slag av skaða talan er um, hvørji tiltøk ið tað kann vera viðkomandi at fremja. Ásetingin kann eftir umstøðunum hava við sær eina skyldu at gevast við virkseminum, sum kann vera atvold til skaða.

2. pkt., ásetur, at tá ið brot á lógina longu hevur havt við sær, at náttúrumargfeldið er skatt, fevnir skyldan eftir 1. pkt. um at forða fyri, at viðurskiftini versna uppaftur meira, og – um gjørligt – at fáa náttúrumargfeldið aftur í sama stand sum frammanundan. Ásetingin nevnir dømir um tiltøk, sum kunnu vera viðkomandi – upptøku, rudding, burturbeining og slætting – men uppreksanin er ikki tømandi.

Tað, sum er avgerandi, tá ið tiltak skal veljast, er, um tiltakið kann forða fyri, at viðurskiftini versna uppaftur meira, og møguliga endurreisa standin, sum náttúrumargfeldið var í frammanundan. Ikki allur náttúru- og umhvørvisskaði kann fáast í rættlag aftur, og í tí førinum fevnir skyldan bara um at bera so í bandi, at tað slepst undan, at viðurskiftini versna uppaftur meira.

Ásetingin lýsir ikki skaða nærri, t.d. *munandi* skaða. Hetta kemst av, at talan er um ólóglig viðurskiftir, sum eiga at fáast í rættlag, uttan at tann einstaki skal meta, um talan er um munandi skaða ella ikki. § 41, sum snýr seg um óvæntaðar avleiðingar av lógligum viðurskiftum, hevur hinvegin eina slíka avmarking. Hevði tiltakið at endurreisa ella forða fyri skaða eftir § 40, stk. 2, verið serliga tyngjandi, og er talan um lítlan skaða, skilst annars á stk. 3, at skyldan ikki geldur.

Stk. 2, *3. pkt.*, snýr seg um bøtandi og endurreisandi tiltøk, sum í sjálvum sær kunnu ávirka náttúruna ella umhvørvið nevningarvert. Slík tiltøk kunnu bara setast í verk eftir samtykki ella álegging frá landsstýrismanninum. Kravið um samtykki geldur ikki, um talan er um neyðrættarstøðu. Gera tiltøk, sum sjálv eru atvold til ávísan náttúru- ella umhvørvisskaða, sítt til at byrgja fyri uppaftur størri skaða, eiga ikki ov strong krøv at setast, fyri at tiltakið kann metast at vera heimilað eftir neyðrættarhugsan.

Stk. 3 avmarkar í ávísan mun fyribyrgingar-, umvælingar- og endurreisingarskylduna eftir stk. 2, við tað at útreiðslurnar, sum álagdar verða, skulu vera í rímiligum lutfalli við samfelagsgagnið. Nær ið tiltaksskyldan kann sigast at vera serliga órímilig, veldst um eina heildarmeting, har ið skaðavirknaðurin av rættarbrotinum, virknaðurin sum tey ætlaðu tiltøkini kunnu væntast at fáa, útreiðslurnar av tiltøkunum og skyldin hjá tí, sum hevur framt rættarbrotið, eru teir týdningarmestu tættirnir. Fíggjarstøðan hjá tí, sum hevur framt rættarbrotið, kann eisini takast við í metingina umframt fyritreytirnar hjá viðkomandi at seta fyribyrgjandi, bøtandi og endurreisandi tiltøk í verk. Metast kann eisini, um tann, sum rekur regluligt virksemi, sum ber í sær ávísan náttúru- og umhvørvisvanda, kann væntast at hava betri fyritreytir enn onnur.

Tiltøk eftir § 40 kunnu eisini snúgva seg um at avlíva fremmandar lívverur, sum rættarbrotið snýr seg um, ella at flyta livandi lívverur aftur til upprunastaðið.

Í teimum førum har ið henda lógin og geiralógir hava somu tvingsilsamboð, er útgangsstøðið, at reglurnar í geiralógini skulu brúkast, um ikki reglurnar snúgva seg um ymsar tættir í viðurskiftunum, sum talan er um. Vantar geiralógini reglur um rætting og bøtandi tiltøk, kunnu rætting og bøtandi tiltøk eftir hesi lógini brúkast.

Til § 41

Stk. 1 staðfestir eina skyldu fyri tann, sum hevur ábyrgdina, at seta tiltøk í verk at forða fyri ella avmarka skaðar ella vansar, tá ið virksemi í samsvari við lógina ella avgerð við heimild í lógini er atvold til munandi óvæntaðar avleiðingar fyri náttúrumargfeldið. Talan kann t.d. vera um lógliga útseting av fremmandum lívverum, sum vísir seg at hava nógv skjótari spjaðing við sær enn væntað, ella at lívverur, sum ikki vórðu hildnar at fara at hóra undan, taka búgv í føroysku náttúruni. Ásetingin letur tó ikki upp fyri at áleggja skaðaavmarkandi tiltøk í sambandi við munandi óvæntaðar umhvørvisavleiðingar, um hesar vóru kendar frammanundan.

Skyldan at seta tiltøk í verk er avmarkað, við tað at ásetingin bara krevur, at *rímilig* tiltøk verða sett í verk, og at tað bara geldur, tá ið talan er um *munandi* avleiðingar. Avmarkingin hongur saman við, at virksemið, sum er atvold til skaðan, er lógligt, og at heldur ikki myndugleikin hevur roknað við møguleikanum fyri skaða. Tá ið mett verður, hvat ið er at rokna sum rímilig tiltøk, eigur m.a. at havast í huga, hvussu álvarsligar avleiðingar talan er um, hvussu víðfevnd tiltøk eru neyðug, og hvussu nógv tiltøkini fara at kosta. Eisini skal fíggjarstøðan hjá tí, sum hevur ábyrgdina, havast í huga.

Stk. 2 gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at seta tiltøk í verk innan eina ásetta freist. Avmarkingin í stk. 1 geldur eisini í hesum sambandi. Myndugleikarnir kunnu áleggja endurreisandi tiltøk, tá ið tað ikki er tí, sum hevur ábyrgdina, til serligan ampa. Hvat ið er til *serligan ampa*, veldst um eina ítøkiliga meting í hvørjum føri. Talan kann vera um fíggjarligan ampa, men eisini, hvørja arbeiðsbyrðu ella annan ampa ið tiltøkini fara at hava við sær. Meta myndugleikarnir, at tað til at varða um náttúru og umhvørvi er tørvur á fleiri endurreisandi tiltøkum, skulu myndugleikarnir meta, um teir sjálvir skulu fremja slík tiltøk, møguliga í samstarvi við tann, sum hevði havt ábyrgdina eftir § 41.

Til § 42

Stk. 1, 1. pkt., gevur landsstýrismanninum rætt til at bera so í bandi, at tiltøk verða sett í verk, um tann, sum hevur ábyrgdina, ikki lýðir eina álegging eftir §§ 40 ella 41. Tiltøk, sum tann, sum hevur ábyrgdina, eftir § 40, stk. 2, hevur lógarbundna skyldu at fremja, kunnu í

útgangsstøðinum ikki fremjast beinleiðis. Tó skilst á *2. pkt.*, at landsstýrismaðurin kortini kann seta tiltøk í verk, um tað hevur skund til at verja náttúrumargfeldið ella tað ikki ber til at siga, hvør ið hevur ábyrgdina. Tann síðstnevndi møguleikin kann t.d. vera viðkomandi, tá ið eitt ólógligt inntriv er gjørt í eitt verndarøki og tað ikki hevur eydnast myndugleikanum at fáa greiðu á, hvør ið hevur gjørt inntrivið. Er tað viðkomandi at seta tiltøk í verk ímóti fremmandum lívverum, sum við egnari hjálp eru slopnar út í føroysku náttúruna, og sum bera í sær eina hóttan móti lívmargfeldinum, skal tað fara fram eftir § 7, stk. 3, § 8, stk. 1, ella § 9, stk. 2. Setur tann, sum tiltakið skal setast í verk ímóti, seg kropsliga upp ímóti tiltakinum, ella heldur hann fram við virkseminum, sum honum er álagt at steðga, kunnu myndugleikarnir ikki sjálvir leggja kropsliga uppí. Í slíkum førum mugu myndugleikarnir heita á løgregluna um at vera sær til hjálpar.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, kann fulnaður krevjast fyri útreiðslurnar til tiltøk eftir stk. 1 hjá tí, sum hevur ábyrgdina. Hetta fevnir eisini um útreiðslur til endurgjald fyri neyðugt brúk av aðrari ogn eftir § 43, stk. 2.

Til § 43

Stk. 1, 1. pkt., staðfestir, at tá ið tiltøk verða framd eftir §§ 40, 41 ella 42, kann ogn hjá tí, sum hevur ábyrgdina, ella øðrum verða brúkt. Brúkið skal vera *neyðugt* til at kunna fremja tiltøkini eftir nevndu ásetingum. Kravið um neyðugleika verður endurtikið framman fyri *fastogn hjá øðrum* fyri at vísa á, at tað í mestan mun er ognin hjá tí, sum hevur ábyrgdina, sum eigur at verða brúkt til at fremja tiltakið. Í summum førum er hetta tó ikki nóg mikið, t.d. um skaðin hevur breitt seg inn á aðra ogn ella tørvur er á atgongd tvørtur um aðra ogn.

Rætturin at brúka ognina hjá tí, sum hevur ábyrgdina, geldur bæði fyri leysafæ og fastogn. At brúka fastogn hjá tí, sum hevur ábyrgdina, er viðkomandi á staðnum, har ið tað, sum er atvold til náttúru- ella umhvørvisskaðan ella vandan fyri slíkum skaða, er. Leysafæ, sum tað kann vera viðkomandi at brúka, er t.d. reiðskapur ella uppruddingaramboð, sum tann, sum hevur ábyrgdina, hevur ræði á. Tá ið ræður um at brúka ogn hjá øðrum, er bara talan um fastogn. Við fastogn meinast jarðar- og vatnøkir og bygningar. Tað kann t.d. vera neyðugt at fara tvørtur um fastognina hjá øðrum fyri at koma fram at staðnum, har ið náttúru- ella umhvørvisskaðin er hendur ella kann henda. Tað kann eisini vera neyðugt at fara eftir fremmandum lívverum á aðrari ogn. Myndugleikin hevur annars eisini atgongd at aðrari ogn eftir §§ 7, stk. 3, 8, stk. 1, ella 9, stk. 2.

Rætturin at brúka ogn hjá tí, sum hevur ábyrgdina, fevnir um førir, har ið myndugleikin syrgir fyri at seta tiltøk í verk eftir § 42. At brúka ogn hjá øðrum kann bæði vera viðkomandi, tá ið tann, sum hevur ábyrgdina, fremur tiltøk eftir §§ 40 ella 41, og tá ið myndugleikin setur tiltøk í verk eftir § 42.

Stk. 2, 1. pkt., áleggur tí, sum hevur ábyrgdina, eina skyldu at rinda endurgjald fyri miss orsakað av skaða ella ampa, sum verður veldur øðrum orsakað av brúki sum nevndum í stk. 1 av fastogn hjá viðkomandi. Endurgjaldsskyldan hjá tí, sum hevur ábyrgdina, fevnir bæði um førir, har ið tað er myndugleikin, sum hevur brúkt ogn hjá øðrum, og førir, har ið tann, sum hevur ábyrgdina, sjálvur ger tað. Eftir *2. pkt.* veitir landið trygd fyri upphæddini. Tað ber í sær, at triðipartur, sum má lata sær lynda, at ognin hjá sær verður brúkt, kann velja at venda endurgjaldskravinum beinleiðis móti landinum. Landið hevur í tí førinum aftursókn móti tí, sum hevur ábyrgdina.

Til § 44

Stk. 1 gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tvingsilssektir. Slíkar fyrisitingarligar tvingsilssektir eiga bara at verða álagdar í førum, har ið serligur tørvur er á munadyggari stýring og handhevjan, sbr. orðið *kann*.

Stk. 2 ásetur reglur fyri, nær ið tvingsilssektir kunnu áleggjast, og nær ið tær byrja at telja. Útgangsstøðið í *1. pkt.* er, at tvingsilssektir kunnu ásetast, tá ið eitt brot er staðfest, t.e. brotið er longu framt. Tvingsilssektir eiga bara at verða álagdar, tá ið talan er um viðurskiftir, sum eru løtt at staðfesta. Í avgerðini um tvingsilssektir skal ásetast ein freist at fáa viðurskiftini, sum tvingsilssektir verða álagdar fyri, aftur í rættlag.

Er tað serliga umráðandi at tryggja, at ein skylda verður hildin, og heldur myndugleikin longu frammanundan, at ein skylda av serligum ávum eigur at tryggjast við tvingsilssektum, kunnu sektirnar ásetast frammanundan. Tað kann vera viðkomandi at áseta tær í sjálvum loyvinum til virksemið, men eisini seinni, t.d. um tað í sambandi við kanning av virkseminum verður komið eftir, at ítøkiligur vandi er fyri lógarbroti. Tvingsilssektirnar byrja í slíkum førum at telja, tá ið eitt møguligt rættarbrot byrjar, sbr. *3. pkt.*

Ásetast kann, at tvingsilssektirnar telja, so leingi tey ólógligu viðurskiftini standa við, t.d. við eini fastari upphædd um dagin, ella at tær falla til gjaldingar fyri hvørt rættarbrotið, sbr. *4. pkt.* Hvat slag av tvingsilssektum ið myndugleikin velur, veldst um tey ítøkiligu viðurskiftini. Er t.d. talan um ein ólógliga bygdan bygning, sum tann, sum hevur ábyrgdina, hevur fingið álagt at ríva niður, telja tvingsilssektirnar vanliga, so leingi bygningurin stendur. Tað sama geldur fyri onnur ólóglig viðurskiftir, sum viðvíkja standi. Snýr rættarbrotið seg um virksemi, sum verður endurtikið, t.d. at fremmandar lívverur aftur og aftur sleppa út ólógliga, kann ein staksekt fyri hvørt brotið vera mest viðkomandi.

Tvingsilssektirnar telja eftir *5. pkt.* ikki, um tað, orsakað av viðurskiftum, sum tann, sum hevur ábyrgdina, ikki kann lastast fyri, ikki ber til at lúka treytirnar. Eitt dømi kann vera, at áløgd ruddingartiltøk ikki kunnu fremjast beinanvegin orsakað av ógvuliga ringum veðurlíkindum.

Tað verður nágreinað í *6. pkt.*, at tvingsilssektir verða álagdar annaðhvørt sum leypandi sektir ella sum staksektir. Vanliga eiga leypandi sektir at verða álagdar, men tað slagið skal veljast, sum í tí einstaka førinum verður mett at muna best. Endamálið við tvingsilssektum skal vera at tryggja, at tað, sum ásett er í ella við heimild í lógini, verður lýtt. Tvingsilssektir skulu ásetast soleiðis, at tann, sum hevur ábyrgdina, hevur møguleika at sleppa undan sekt, um hann lýkur skylduna, talan er um.

Stk. 3, 1. pkt., staðfestir, at tvingsilssektir verða álagdar tí, sum hevur ábyrgdina av rættarbrotinum. Tá ið talan er um feløg o.a. tílíkt, skulu tvingsilssektir vanliga stílast tí løgfrøðiliga persóninum, ikki einstaklinginum, sum hevur framt rættarbrotið, sbr. *2. pkt.* Í *3. pkt.* verður staðfest, at tá ið talan er um felag, sum er partur av samtaki, kunnu tvingsilssektir ikki bara krevjast inn hjá felagnum, sum tvingsilssektirnar eru stílaðar, men eisini hjá móðurfelagnum. Á henda hátt fæst størri trygd fyri, at tvingsilssektirnar kunnu virka sum eitt munadygt amboð at leggja trýst við, við tað at vantandi peningur í dótturfelagnum ikki nýtist at vera nøkur forðing fyri innkrevjing.

Stk. 4 gevur landsstýrismanninum heimild at sleppa áløgdum tvingsilssektum.

Í førum har ið henda lógin og ein geiralóg hava somu tvingsilsamboð, er útgangsstøðið, at tvingsilsreglurnar í geiralógini skulu brúkast, um ikki reglurnar snúgva seg um ymsar tættir í

viðurskiftunum, sum talan um. Í tann mun eini geiralóg vantar reglur um tvingsilssektir, kunnu reglurnar í hesi lógini um tvingsilssektir brúkast.

Álagdar tvingsilssektir eru ikki revsing og kunnu tí koma aftur at gjøldum, sum áløgd eru fyri lógarbrot, ella aftur at aðrari revsiatgerð.

Tað er vanlig fatan, at tvingsilssektir falla burtur og ikki longur kunnu krevjast inn, tá ið tvingsilin hevur virkað og endamálið tí er rokkið. Tvingsilssektir eru sostatt ikki revsing fyri eina longu útinta atferð, men eitt tvingsilsamboð til at tvinga fram eina ávísa atferð. Høvdu tvingsilssektir kunnað verið innkravdar, eftir at atferðin, sum var orsøk til, at tvingsilssektir vórðu álagdar, var hildin uppat, høvdu tær farið frá at vera eitt tvingsilsamboð til at vera revsing, og í tí førinum hevði tað verið brot á evropeiska mannarættindasáttmálan art. 6, stk. 1, at álagt (tvingsils)sektir fyrisitingarliga uttan at halda meginregluna um rættvísan rættargang.

Til § 45
Revsing kann bara áleggjast fyri brot á ásetingarnar og reglur ásettar við heimild í ásetingunum, sum ítøkiliga verða nevndar í § 45, sbr. *stk.1*.

Í onkrum førum kann eitt brot bæði vera fevnt av gerningslýsingini í hesi lógini og eini geiralóg. Í slíkum førum er útgangsstøðið, at tað er revsiásetingin í geiralógini, sum brúkast skal, um ikki ásetingarnar snúgva seg um ymsar tættir í teimum revsiverdu viðurskiftunum, sbr. orðingina *er ikki hægri revsing ásett í aðrari lóggávu*.

Forboðið fyri dupultari revsing eftir 7. ískoytissáttmála til evropeiska mannarættindasáttmálan art. 4 forðar fyri endurtiknari revsirættarsókn. Tað ber í sær, at eitt rættarbrot, sum longu er revsað, ikki kann revsast umaftur eftir somu ella samsvarandi revsiáseting. Hava revsiásetingarnar til endamáls at verja ymisk áhugamál, kunnu somu viðurskiftir revsast eftir fleiri revsiásetingum í sokallaðari idealkapping (*concursus idealis*). Hvørji áhugamál ið tann einstaka revsiásetingin miðar eftir at verja, veldst um eina ítøkiliga meting við støði í orðaljóði og lógarfyrireikandi arbeiði.

Treytin fyri skyld er tilætlan ella ósketni. Revsikarmurin fyri vanlig rættarbrot er sekt ella fongsul upp í eitt ár.

Hevur ein geiralóg grovt ósketni ella tilætlan sum treyt fyri skyld, kann eitt rættarbrot av ósketni bara revsast eftir hesi lógini, sum eisini heimilar revsing, tá ið talan er um rættarbrot av ósketni. Sum dømi kann nevnast eitt føri, har ið ein gerð bæði er brot á reglurnar í hesi lógini og løgtingslóg um aling av fiski v.m. Verður brotið eftir báðum lógum mett at vera framt av grovum ósketni, geldur revsiásetingin í løgtingslóg um aling av fiski v.m. § 25 sum geiralóg. Kann brotið bara sigast at vera framt av ósketni, kann revsing bara áleggjast við heimild í § 45 í hesi lógini, sum hevur ósketni sum treyt fyri skyld.

Er talan um skerpandi umstøður, er revsingin sett at vera sekt ella fongsul upp í tvey ár. Hvat ið krevst, fyri at talan kann sigast at vera um skerpandi umstøður, veldst um eina ítøkiliga meting. Í sambandi við metingina skal serligur dentur leggjast á, um rættarbrotið hevur verið atvold til munandi skaða á náttúrumargfeldið ella vanda fyri slíkum skaða, um skaðin á náttúrumargfeldið verður mettur at vera óbótaligur, hvussu stóra skyld tann, sum hevur framt rættarbrotið, hevur, og um viðkomandi hevur sett fyribyrgjandi ella tálmandi tiltøk í verk. Aftur at tí kann orsøk vera at leggja serligan dent á, um rættarbrotið er brot á ásetingar í lógini, sum serliga miða eftir at verja ella varðveita serliga viðkvom ella hótt sløg (*species*) ella náttúrusløg,

ella um rættarbrotið ber í sær álvarsligt inntriv í eitt verndarøki. Sum dømir um onnur grov rættarbrot kunnu eisini hugsast ólógligur innflutningur og útseting av fremmandum lívverum.

Í *stk. 2* er ásett, at tað í reglum ásettum við heimild í ásetingum, sum nevndar verða í stk. 1, kunnu ásetast nærri reglur um revsing fyri brot á ásetingar í reglunum. Eisini kann í ásetast í slíkum reglum, at brot á ásetingar í reglunum ikki skal vera revsivert

Í *stk. 3* er ásett, at um rættarbrotið er framt vegna felag ella annan løgfrøðiligan persón, kann tann løgfrøðiligi persónurin revsast sambært reglunum í lógarkapitli 5 í revsilógini.

Til § 46
Ásetingin heimilar landsstýrismanninum at avgreiða mál um brót á lógina við fyrisitingarligum sektaruppskoti

Metir landsstýrismaðurin, at eitt brot á løgtingslógina ella reglur ásettar við heimild í løgtingslógini ikki kemur undir strangari revsing enn sekt, kann hann eftir *stk. 1* við einum fyrisitingarligum sektaruppskoti boða frá, at málið kann avgerast uttan rættarmál.

Tað er ein treyt fyri at nýta ásetingina, at tann, sum hevur framt brotið, játtar seg sekan í brotinum og samtykkir í at rinda sektina sambært sektaruppskotinum innan eina nærri ásetta freist, sum kann leingjast.

Eitt fyrisitingarligt sektaruppskot er ein revsirættarlig avgerð, og treytirnar fyri at brúka henda avgerðarháttin eru strangar. Orsøkin er millum annað, at fyrisitingarlig sektaruppskot víkja frá, hvussu revsimál vanliga verða viðgjørd. Revsimál verða í útgangsstøðinum kannað av løgregluni. Er grundarlag fyri tí, letur løgreglan ákæruvaldinum málið, og ákæruvaldið ger av, um ákæra verður reist. Verður ákæra reist, eru tað dómstólarnir, sum taka støðu til, um tann ákærdi er sekur, og áseta revsingina.

Í rættargangslógini er víðfevnd regulering av mannagongdum í revsimálum, sum m.a. tryggjar rættartrygdina hjá tí einstaka í revsimálum. Ein av meginreglunum er, at tað er dómsvaldið, sum ásetur revsing. Rættargangslógin loyvir tó í ávísum førum ákæruvaldinum at avgreiða mál við fyrisitingarligum sektaruppskoti.

Við ásetingini í § 46 verður heimildin at seta fram fyrisitingarlig sektaruppskot løgd til landsstýrismannin. Hetta víkir frá høvuðsregluni um, at tað eru løgreglan, ákæruvaldið og dómstólarnir, sum avgreiða revsimál. Ein fyrimunur við hesum er, at myndugleikin, sum arbeiðir við økinum og hevur serligan kunnleika til økið, undir ávísum treytum kann avgreiða mál, sum ikki hava hægri revsing enn sekt við sær.

Av rættartrygdarávum kunnu fyrisitingarlig sektaruppskot bara verða brúkt í heilt serligum førum. Tað er sostatt eitt krav, at málini hóska til at verða avgreidd á henda hátt. Við hesum meinast, at talan skal verða um lógarbrot av sama slag, sum eru einføld og ikki bera próvlig ivamál í sær.

Umframt at fyrisitingarlig sektaruppskot bara kunnu verða brúkt í serligum førum, er tað ein treyt, at tann, sum hevur framt brotið, játtar seg sekan í brotinum og samtykkir í at rinda sektina.

Áðrenn landsstýrismaðurin kann seta fram fyrisitingarlig sektaruppskot í málum, sum hóska til at verða avgreidd á henda hátt, skal dómsvaldið hava tikið støðu til sektarstigið. Tí skulu tey fyrstu málini um brot á tær einstøku ásetingarnar leggjast fyri rættin, sum ger av, hvat ið sektarstigið fyri brotini skal vera. Tað merkir, at landsstýrismaðurin í fyrstu syftu skal melda brotini til løgregluna, og at ákæruvaldið síðan leggur málið fyri rættin. Tá ið støða er tikin til sektarstigið, kann landsstýrismaðurin brúka stigið til at seta fram fyrisitingarlig sektaruppskot fyri somu brot.

Í *stk. 2* verður ásett, at reglurnar í rættargangslógini um innihald í ákæruritum og um, at tann skuldsetti ikki hevur skyldu til at úttala seg, verða at nýta samsvarandi. Ásetingin skal tryggja, at tann, sum tekur við einum fyrisitingarligum sektaruppskoti, verður kunnaður á nøktandi hátt, so at hann veit, hvat ið tað ber í sær at taka við sektaruppskotinum. Tilvísingin til reglurnar í rættargangslógini ber eisini í sær, at tann, sum verður hildin at hava framt eitt brot, ikki hevur skyldu til at úttala seg og skal kunnast um hetta. Vil viðkomandi ikki úttala seg ella taka við sektini, skal málið latast løgregluni.

Eftir *stk. 3* fellur onnur revsirættarsókn burtur, um tað fyrisitingarliga sektaruppskotið verður samtykt. Tann, sum tekur við einum sektaruppskoti, kann tí ikki seinni verða ákærdur fyri sama brot, og sama brot kann ikki seinni verða lagt fyri rættin.

Til § 47
Ásetingin ásetur, at løgtingslógin kemur í gildi tann 1. januar 2024.

Orsøkin til, at lógin ikki kemur í gildi, fyrsta hon er samtykt, er, at náttúrufyrisitingini fer at tørva nakað av fyrireikingartíð.

Til § 48
§ 48 ásetur neyðugar fylgibroytingar í løgtingslóg um aling av fiski v.m. og í løgtingslóg um fuglaveiðu.

Broytingin í løgtingslóg um aling av fiski snýr seg um at broyta eina tilvísing til náttúrufriðingarlógina, so at tað í staðin verður vísst til hesa lógina.

Broytingarnar í løgtingslóg um fuglaveiðu v.m. snúgva seg í fyrra lagi um broyta nakrar tilvísingar til friðingarnevndirnar eftir náttúrufriðingarlógini, so at tað í staðin verður vísst til landsstýrismannin, og í øðrum lagi um at áseta í fuglaveiðulógini, at veiða eftir lógini ikki kann fara fram í ósamsvari við verndartiltøk eftir løgtingslóg um náttúruvernd.

Umhvørvismálaráðið, 7. mars 2023

Ingilín D. Strøm
landsstýrismaður

/ Pól E. Egholm

Yvirlit yvir fylgiskjøl:

Fylgiskjal 1: Hoyringarsvar frá yvirfriðingarnevndini
Fylgiskjal 2: Hoyringarsvar frá Fiskimálaráðnum
Fylgiskjal 3: Hoyringarsvar frá Suðuroyar sýslu
Fylgiskjal 4: Hoyringarsvar frá Kommunufelagnum
Fylgiskjal 5: Hoyringarsvar frá Hagafelag Føroya
Fylgiskjal 6: Hoyringarsvar frá Ferðavinnufelagnum
Fylgiskjal 7: Hoyringarsvar frá Havstovuni
Fylgiskjal 8: Hoyringarsvar frá Jarðfeingi
Fylgiskjal 9: Hoyringarsvar frá SEV
Fylgiskjal 10: Hoyringarsvar frá Umhvørvisstovuni
Fylgiskjal 11: Hoyringarsvar frá Visit Faroe Islands
Fylgiskjal 12: Hoyringarsvar frá Uttanríkis- og mentamálaráðnum
Fylgiskjal 13: Hoyringarsvar frá Føroya Fuglafrøðifelag
Fylgiskjal 14: Hoyringarsvar frá Havbúnaðarfelagnum
Fylgiskjal 15: Hoyringarsvar frá Almannamálaráðnum
Fylgiskjal 16: Hoyringarsvar frá náttúrufriðingarnevndini fyri Eysturoyar sýslu
Fylgiskjal 17: Hoyringarsvar frá náttúrufriðingarnevndini fyri Norðoya sýslu
Fylgiskjal 18: Hoyringarsvar frá Heilsufrøðiligu starvsstovuni
Fylgiskjal 19: Hoyringarsvar frá Fiskaaling
Fylgiskjal 20: Hoyringarsvar frá Bóndafelag Føroya
Fylgiskjal 21: Hoyringarsvar frá Føroya náttúru- og umhvørvisfelag og Ringrás
Fylgiskjal 22: Hoyringarsvar frá Bóndafelag Føroya og Føroya Óðalsfelag
Fylgiskjal 23: Ummælisskjal
Fylgiskjal 24: Viðmerkingar frá Føroya Kærustovni